

YANTAYI-TAKIRI TYAANTAA-RIITI

Ikasiya-kayi-tairi Tasorinkantsi

1 ¹ Teófilo, pairani notyaanka-kimiro nitakari nosankinari, ari nokinkithata-kayimiro okaratzí yantayi-takiri Jesús, nokaman-takimiro okaratzí yitanakari iyomitaan-tziri, ² irojatzi iwajinokan-taari inkitiki. Tima tikira iwajinoka-jyaata, iyositaki Tyaantaariiti, ikantakaakaro Tasorinkantsi, iyotakaakiri yantayitiri. ³ Ikanta ikamawitaka Jesús, iñitawajiri koñaaroini, ari iyojiitzi iyomitaani añajji. Okaratzí 40 kitaitiri iñaaka-panaatari iyomitaani-payi, iyomitaana-tziri tsika ikanta ipinkathari-wintantaji Pawa. ⁴ Pairani ainiro itsipayitari Tyaantaariiti, ikamantzi-takari irojatzi isaikayi-tawaki Aapatyaawiniki, ikantakiri: “Ari piyaawinta-wakyaari ikasiya-kaakimiri Asitanari, nokinkitha-takotzi-takamiri. ⁵ Tima omapiro Juan ikiwaa-tantaro nijaa, iro kantacha airo osamanitzi piñaayi-tantyaariri Tasorinkantsi isaika-siri-tantyaami osiyawai-tyaaroni inkiwaa-tantai-tyaamiromi.”

Iwajinokan-taari Jesús

⁶ Ikanta pairani yapatojiita ikaratzí tsipata-kariri Jesús, isampitakiri, ikantziri: “Pinkatharí, ¿Irootaintsima pookakoo-wintairi noshininkapayi Israel-iiti?” ⁷ Ari yakanakiri Jesús, ikantziri: “Ti oninta-jaantyya piyotiro awiroka-payi tsika-paiti, apaniro iyotzi Asitanari tsika-paiti-rika, iriitaki otzimimotziri isintsinka imatantyaarori. ⁸ Iro kantacha aririka impokaki Tasorinkantsi isaika-siri-yitan-tyaami awirokaiti, iriitaki aawyya-sirita-kayimini, aritaki pinkinkitha-takotajina Aapatyaawiniki, maaroni iipatsitiki Judá-iti aajatzi Ositikii-toniki, pijayitaki intaina tsika owiraayita kipatsi.” ⁹ Ikanta ithonka-kiro Jesús iyomitaana-najiri iyomitaani, iñaatziiri iwajinokai-tairi, irojatzi ipyaanta-paakari minkoriki. Tira iñaanairi. ¹⁰ Yamina-minthaitzi iyomitaani tsika ikanta Jesús iwajinoka inkitikinta, apiti atziri katziyi-motapaakari okitamaarokitaki iithaari. ¹¹ Ikantapaakiri: “Tapowini-satzi, ¿Paitama paminawinthajiitsiri inkitiki?”

Piñaakiri tsika ikanta Jesús iwajinokaja ijatai, ari inkanta-jaanta-pajyaa apaata aririka impiyai.”

Yaminaitaki pasini impoyii-tajyaarini Judas

¹²Ikanta ipiyayitaja oyomitaari Aapatyaawiniki ipoñaajaro Yiinkakii-toniki, ti intaina-piroti, osinitaan-tsitzi yanitaiti kitaitiri imakoryaan-taitari. ¹³Ikanta yariijiitaja nampitsiki, atijiji-tapaji jinokinta pankotsi tsika imaapiinta-jiitzi. Yoka ikarajitzi: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón ipaitai-tziri “Kisakotaniri,” aajatzi Judas iririntzi Jacobo. ¹⁴Maaroni yokaiti ari ikanta-piintatyaa yapatojiita yamanamana-jiitzi itsipayi-takari iririntzi Jesús, itsipataro María iriniro, aajatzi pasini-payi kooya.

¹⁵Ikanta yapatojiita kimisantzin-kariiti, ikarajitzi 120 atziri. Ari ikatziyanaka Pedro, ikinkitha-waitanaki ikantanaki:^a ¹⁶“Iyikiiti, monkarataka okaratzí isankina-takaa-kiriri Tasorinkantsi pairani pinkatharini David, ikinkitha-takotziri Judas jiwatapain-tsiri yaakaan-tziri Jesús. ¹⁷Yoka Judas iriitaki atsipata-piintakari, ari akarawitari antawairiki. ¹⁸Tima yaakiri kiiiki ipinatai-takiriiri iyaari-pironka, yamanantantaka kipatsi. Iro kantacha iparyaaki iipatsitiki Judas, ipatzii-totanaka, ithonka itankawai-tapaaki, ookaporinthal-waita-paaka ishiito. ¹⁹Ikanta ikimajiitaki Aapatyaawini-satzi, ipaitakiro irona kipatsi ‘Iraantsi-patha,’ irojatzi ikantai-tziri iñaaniki iriroriiti ‘Acéldama.’ ²⁰Ari omonkaratari isankina-taitakiri Panthaantsi, ikantaitaki:

Kaanki-thaanti onkanta-wityaa iwanko,
Tikatsi nampitan-tajyaaroni.

Ikantaitaki aajatzi:

Intzimi pasini impoyii-tajyaarini yanta-wairiki.

²¹Tzimatsi pasini atziri-payi tsipata-piinta-kairi pairani ainiro itsipawitajai Awinkathariti Jesús, ²²ikaratzi atsipawi-takari ikiwaa-tantakari pairani Juan yoka Jesús, irojatzi iwajinokan-taari inkitiki. Tima oninta-piro-tatyaa aminaji aparani ankaratajiri iriitaki kinkitha-takota-jirini Jesús yañaajira.”

²³Ari yookoitakiri apiti: José, ipaitai-tziri Barsabás, ipaitai-tzitari Justo, aajatzi Matías. ²⁴Ari yamanako-wintakiri, ikantzi: “Pinkatharí, awiroka oyosiri-tziriri maaroni, yoka apiti nookotakiri, piñaakainari aparani tsika itzimi pinintakiri awiroka, ²⁵iriitaki nontsipa-tajyaari Nontyaantaariti, impoyii-tajyaari Judas opyaakaa-sitakari iyaari-pironka. Tima Judas jataki irirori tsika ijati.”

²⁶Ikimita-kaantakaro yokaiti iñaarita-jiita. Iñaatzii iriitaki Matías. Iriitaki tsipata-nakariri yokaiti 11 Tyaantaariiti.

Ipokantakari Tasorinkantsi

2 ¹Okanta omonkarataja yoimosirinkai-tziro kitaitiri “Awiitaantsi.” Ari yapatojiitaja ikaratzi tsipata-piinta-kariri Jesús. ²Ari

^a 1.15 kimisantzin-kariiti = iyikiiti

omapoka-sitaka antaroiti poimata-paintsiri osiyapaakaro antaro tampyaa, okinapaakiro jinoki inkitiki, ookanta-paakaro pankotsi tsika yapatojiitaka. ³Iñaasita-taika paama-sitha-kiiriki-tapain-tsiri, okaanta-paakari ikaratzi apatotain-chari. ⁴Ari ithonka isaika-siri-tanta-paakari Tasorinkantsi. Iñaawai-tanakiro pasiniyi-tatsiri ñaantsi, iriitaki Tasorinkantsi oyotakaa-nakiriri iñaawai-tanta-nakarori.

⁵Okanta anta Aapatyaawiniki ari isaikayitzitakari Juda-iti poñaitaintyari intaina pasiniki nampitsi. Iriitaki pinkatha-tasorintsitaniri-payi. ⁶Ikanta ikimaitakiro poimata-paintsiri, ipokajii-tapaaki oshiki atziri, ti iyotawakiro opaita kantachari, tima ikimatha-takiro aparoni-payi ñaantsi okaratzi iñaawai-yitziri, irootaki iñaani. ⁷Tima okiryantzi ikantayi-tanaka, ikanta-wakaa-jiita: “¿Tima Tapowini-satzi inatzii ikaratzi ñaawaita-kirori pasinita-tsiri ñaantsi? ⁸¿Tsikama okantaka akimantariri iñaawai-tziro añaani-payi aroka? ⁹Tima akarayi-takiri aka Parto-satzi, Niyanki-wini-satzi, Elam-satzi, Osampanaaki-satzi, Judá-iti, Capadocia-satzi, Ponto-satzi, Asia-satzi, ¹⁰Frigia-satzi, Panfilia-satzi, Apitantoni-satzi, aajatzi Africa-satzi ananakirori osaiki Cirene. Tima akaratakiri ajatzi wirakochapayii, Judá-iti-tatsi-ri aajatzi kaari Judá-itiwitachani pairani. ¹¹Atsipatakari Creta-satzi, aajatzi Arabia-satzi. Ari akarayi-takiri akimiri iñaawai-yitziro añaani-payi, ikinkitha-takotziri Pawa itasonka-wintantzi.” ¹²Okiryantzi ikanta atziri-payi, ti iyoti opaita iñiiri. Ikanta-wakaa-jiita: “¿Paitama iroka?” ¹³Iro kantacha tzimatsi pasini thainka-waitakiriri Tyaantaariiti, ikantajiitzi irirori: “¡Isinkijii-tatyaa yokaiti!”

Itanakarori ikinkitha-tanaki Pedro

¹⁴Iro kantacha ikatziyanaka Pedro itsipatakari ¹¹Tyaantaariiti, sintzini iñaawai-tanaki, ikantzi: “¡Ashininká! ¡Aapatyaawini-satzi! Pinkimisantina nonkantimi piyotan-tyaari. ¹⁵Pisiyakaantzi awiroka-payi isinkitatyaa yokapayi. Ti ari onkantyyaa, owakira ijinokiityaapaji ooryaatsiri.^b ¹⁶Omonkara-tatyaa okaratzi isankina-takiri pairani Kamantan-tzinkarini Joel, ikantaki:

¹⁷Ikantzi Pawa:

Tzimatsi awisatsini owiraantyaaroni kitaitiri.

Ari nontyaankiniri atziri-payi Notasorinka okimiwai-takaro isako-piro-tatyii-nirimi.

Ari inkinkitha-takoyi-tajina itomi-payi aajatzi irisinto-payi.

Ari iñaawya-yitajyaa awankari-payi,

Ari imisiyitaki antari-kona-yitain-tsiri.

^b 2.15 ijinokiityaapaji ooryaatsiri = ooryaatsiri 3; Irootaki yamitari Judá-iti, ti isinkinityaa owakira onkitaityaa-manaji.

- 18 Ari nonkimitaakiriri nompirataanipayi: awankari-payi aajatzi awankaro-payi.
Nontyaanta-jiniri apaata Notasorinka, ari inkinkitha-yitaji.
- 19 Aritaki ñiitaki inkitiki kaari ññaapiintaiti.
Ñiitiro kipatsiki iraantsi, paamari, antaro oyachaaryiinka.
- 20 Ñiitiri intsiwakimati ooryaatsiri,
Ñiitiri kasiri inkimityaaro iraantsi,
Irootaki awisayi-tatsini irootaa-tsira omonkara-tajyaa kitaitiri impokan-tajyaari Pinkathari.
Tima antaaro iwaniinkaro onkantajyaa.
- 21 Inkarati awintaa-jyaarini Pinkathari, iriityitaki awisako-siri-taatsini.^c
- 22 ¡Noshininká! ¡Israel-iiti! Pinkima-jiiti nonkantimi. Piñaakiri awiroka-payi pairani Jesús, Kasiyaka-wini-satzi, iriitaki ityaanka-kimiri Pawa. Oshiki itasonka-wintakimi, ññaakayi-takimiro kaari piñaawi-jiitari pairani. ²³Ikanta yamaita-kimiri yoka Jesús, paakaan-takiri, ipaikako-takiri kaari-piro-siririiti. Ari omonkara-takari okaratzi awishimo-takiriri, tima irootaki ikinkithasiri-tzitakari pairani Pawa. ²⁴Ikanta iwiriintajiri Pawa ikamawitaka, ti isinita-najiri inkimaatsi-waitajyaa. Tima ti aawyaajiri kaamani-taantsi. ²⁵Tima iriitaki isankina-takotakiri pairani pinkatharini David, ikantaki:
Noñaapiintziri Nowinkathariti itsipatana.
Isaiki nakoproki, tikatsi matajirini itsinampairi.
- 26 Irootaki nokimo-siri-tantari,
Kamini-waanti nokanta notharowintari.
Iriitaki noyaako-piro-tajiri, nawintaa-jyaari.
- 27 Tima airo pookinaro nosiri sarinka-winiki nonkama-witakyaa-rika.
Airo pisinitziro nowatha ompathai, pitasorin-tsiti nonatzii.
- 28 Piyotaa-kinaro naña-siri-tanta-jyaari.
Oshiki poimosirinkajina aririka nontsipa-tajyaami.
- 29 Iyikiiti, ayojiitzi kaari awaisatzitini David kinkitha-takota-chani, kamawaitaki pairani irirori, ayojiitzi iroñaaka tsika anta ikitaitakiri.
- 30 Iro kantacha Kamantan-tzinkari inaki irirori, iyotzitaka ikasiya-kaakariri Pawa impinkathari-takairi aparani incharinin-tyaari.^d ³¹Tima osiyawai-takaro ññaakityiromi pinkatharini David, ikinkitha-takotakiro yañaaji Saipatzii-totaari, ikinkitha-takotakiri airo isaiki sarinka-winiki, airo opathai aajatzi iwatha. ³²Tima maaroni naaka-payi noñaakiri Pawa iwañaajiri Jesús. Omapiro-tatyaa. ³³Aritaki owajinokaja, isaikimo-tapajiri irako-piroriki Pawa ipinkathari-wintan-tapaji. Ari omonkaratari okaratzi ikasiya-kaakiriri pairani Asitariri, intyaankiniri Tasorinkantsi osiyawai-

^c 2.21 * wairontzi ^d 2.30 Tzimatsi sankinarinti ñaawinta-kotziriri Saipatzii-totaari isaikimo-tajiri Pawa tsika ipinkathari-wintantzi irirori.

tyaaro isako-piroi-tatyii-nirimi. Irootaki piñiiri awirokaiti iroñaaka.

³⁴Tima kaari pinkatharini David owajinokaa-chani inkitiki, iriitaki ñaawaita-kirori pairani iroka ñaantsi, ikantaki:

Iñaawaitanaki Pawa, ikantawajiri Nowinkathariti:

Pisaikapaji nakopiroki ampinkathari-wintanti.

³⁵Irojatzi noitsinampaan-tajyaariri kisaniiintzimiri,

Aripaiti intyiirowa-sita-jyaami, pimakoryaa-kitzitan-tajyaari. ^e

³⁶¡Ashininká! ¡Israel-iiti! Irootaki ninta-piro-tachari ayojiiti maaroni. Yoka Jesús pipaika-kotakaan-takiri awirokaiti, iriitaki Ipinkathari-takaakiri Pawa, iriitaki Saipatzii-totaari.”

³⁷Ikanta ikimajiitaki ikaratzi apatotain-chari, antaro oimiraa-siri-tanakiri, isampita-nakiri Pedro, aajatzi pasini-payi Tyaantaariiti, ikantanakiri: “Iyikiiti, ¿tsika nonkanta-jyaaka naaka?” ³⁸Ikantzi Pedro: “Pimpiya-siri-yitai, pinkiwaa-winta-jyaari Jesús Saipatzii-totaari. Irootaki iyotantai-tyaari ipyaako-tajimiro Pawa pikaaripirotaki, inampi-siri-tanta-jyaami Tasorinkantsi. ^f

³⁹Irootaki ikasiya-kaita-kimiri awiroka, irojatzi ikasiya-kayi-takariri pitomi-payi, aajatzi ikaratzi nampiyi-tarori intaina. Tima maaroni ikaima-siri-taitakiri iriitaki ikasiya-kaitzi-takariri irirori.” ⁴⁰Oshiki okaratzi ikinkitha-takiri Pedro, isintsi-thatakiri, ikantziri: “¡Piwawisaako-siri-tajyaa! ¡Pintainaryai-tyaari atziri-payi kinasiwai-tainchari!” ⁴¹Irootaki ikimisantan-tanakari oshiki atziri, ikiwaayi-takiri Tyaantaariiti. Ikaratzi 3,000 atziri kimisanta-naantsiri. ⁴²Oisokiro iwanakiro okaratzi iyomitaa-yitakiriri Tyaantaariiti, kamiitha yaapatyaa-wakaana. Ari ipitoryaa-piinta-jiitziro yatantaitari, yaakowinta-nakaro yamana-jiitzi. ^g

Yañaa-ntari itayita-nakarori ikimisantzín-karítzi

⁴³Okiryantzi ikantanaka iñaayitakiro itasonka-wintantaki Tyaantaariiti, imatakiro kaari iñiita-piintzi. ⁴⁴Oshiki yaapatyaa-wakaanaka ikaratzi kimisanta-naantsiri, yantitaa-wakaanaro okaratzi tzimimo-yitziriri. ⁴⁵Ikaratzi yayiri kiriiki ipimanta-yitziro tzimimo-tziriri. Itsiparyaa-yitziniri asinonkaa-chari kimisanta-naantsiri.

⁴⁶Yasi iwiro kitaitiriki yaapatyaa-wakaana, yapatojiita tasorintsi-pankoki. Ti iwashaanta-nakiro yakyoota-wakaa-jiita iwankoki, ari ipitoryiirori yatantaitari. Kimosiri ikanta intzipatasirita-wakaa-jiita, tsinampa-siri ikantajiita. ⁴⁷Ikimosiriwinta-piinta-nakiri Pawa. Irootaki onimotziriri atziri-payi iñiiri tsika ikantayi-tanaja. Yasi iwiro kitaitiriki ishikyaa-najiri Awinkathariti kimisanta-naantsiri inkarati awisako-siri-taatsini.

^e 2.35 * pimakoryaa-tzi-minto   ^f 2.38 * Wairontsi   ^g 2.42 * Pimpitoryiirori yatantaitari.

Yisitako-takai-tziri kisoporokiri

3 ¹Okanta pasini kitaitiri, aritaki shiityaanaki yamana-piintai-tantari. Ari itonkaa-nakiri Pedro aajatzi Juan, ijatiro tasorintsi-pankoki.^h ²Ari imonthaakari yamaitziri aparoni atziri kisoporoki-tatsiri. Ari ikantzi-tatyaa owakira itzimapaaki. Maaroni kitaitiri yamaita-piintziri ikyaa-piintai-tzira tasorintsi-panko ipaitai-tziro “Waniinkaanto.” Ari isaika-piintziri kisoporokiri impasitai-tyaari kiriiki ikampiye-tziri ikaratzi kyaayita-tsiri. ³Ikanta iñaawakiri Pedro aajatzi Juan inkyaapaakimi tasorintsi-pankoki, ikampita-wakiri impasita-nakyaari kiriiki. ⁴Ari yamina-nakiri. Ikantziri: “¡Paminina!” ⁵Ikimisantatzii kisoporokiri, isiyakaantzi impatyii opaita-rika. ⁶Iro kantacha ikantanaki Pedro: “¡Noshininká! Tikatsi noiriikiti aajatzi ooro, iro kantacha tzimatsi nantiri. Pawintyaari Jesús Saipatzii-totaari Kasiyakaa-wini-satzi, iriitaki matironi. ¡Pinkatziyi! ¡Paniitai!”ⁱ ⁷Yakatha-takiri, ikatziyakiri. Ari omapoka-sitanaka isintsi-tanaji iitziki aajatzi ishoonkitziki. ⁸Tima miyaanaka ikatziyanaja, aniitanaji. Ari ikarata-nakiri Pedro ikyaapaaki tasorintsi-pankoki, aniinii-waitanaji kamiitha, imiyaa-miyaa-waitanaja ipanthawintanakiri Pawa. ⁹Maaroni atziri iñaakiri yaniitanaji, ikimakiri ipanthawintanakiri Pawa. ¹⁰Okiryantzi ikantanaka iñaakiri, ti inkompi-taityaari yoka kisoporoki-witachari, iriitaki kampilanta-piinta-tsiri impasitai-tyaari ikyaa-piintai-tzira tasorintsi-panko “Waniinkaanto.”

Ikinkitha-takaantzi Pedro ikyaa-piintai-tzira tasorintsi-panko

¹¹Tima ti yookani iwanakiri kisoporoki-witachari itsipatari Pedro aajatzi Juan. Okiryantsi ikantayi-tanaka maaroni ishininka, ipiyotzi-winta-paakari awisa-tapi-sitzi tasorintsi-pankoki ipaitai-tziro “Salomón-tapi-si.” ¹²Ikanta iñaawakiri Pedro, ikantawakiri: “¡Ashininká! ¡Israel-iiti! ¿Paitama pokirya-wintan-tanari? Airo pikinkithasiri-waitasita naaka asitaro notasorinka, ti nontasorintsiti naaka naniita-kaajiri yoka ashininka. ¹³Iriitaki matakirori Iwawani awaisatzitini Abraham, Isaac, Jacob, irijatzi iwawanitari ikaratzi icharini-yitaari irirori, irootaki impinka-thaitan-tyaariri Jesús, paakaan-takiri awirokaiti jiwari-tiiki. Inintawitaka Pilato imisitowa-kaanta-jirimi, titzimaita pininta-jiiti awirokaiti. ¹⁴iriiwitaka pimisitowa-kaanta-jirimi Tasorintsi-tatsiri, tampatzika-siriri. Pimisitowa-kaanta-sitakari owantzinkari. ¹⁵Ari piwamaa-kaantziri awirokaiti owaña-siri-tanta-tsiri. Iro kantacha, iwañaajiri Pawa. Noñaayi-tajiri naakaiti yañaaji. ¹⁶Irootaki yisitako-tantaari yoka kisoporoki-witachari yawintaa-naari

^h 3.1 shiityaanaki = ooryaatsiri 9 ⁱ 3.6 pawintyaari = nompairiyi iwirowo Jesús

Jesús. Tima piñaakiro omapiro yisitakotaji. ¹⁷ ¡Iyikiiti! Noyotzi naaka, ti piyoti opaita pantayi-takiri, ari ikimitakari aajatzi pijiwari-payi. ¹⁸ Ari ikina-kayirori Pawa imonkara-tajiro okaratzi ikinkitha-takoyi-takiri pairani maaroni Kamantan-tzinkari, ikantaki: ‘Aritaki inkimaatsi-takaitakyaari Saipatzii-totaari.’ ¹⁹ Iro pimpiya-sitan-tajyaariri awirokaiti Pawa, piwashaanta-yitairo pantayi-tziro kaari-pirori, osiyawai-tajyaaro ishitairomi irirori pikaaripiro-witaka. Ari piñaayi-tairo intsipa-siri-tajyaami Awinkathariti, iwatsinaryaa-koyitaimi. ²⁰ Aritaki ityaanka-jimiri Pawa yoka Jesús Saipatzii-totaari ikasiya-kaakimiri pairani.

²¹ Onkowa-piro-tatyaa isaiki Jesús Saipatzii-totaari inkitiki irojatzi inintapaiti-tanta-jyaari Pawa iwakira-tairo maaroni okimiwita pairani. Tima irootaki ikinkitha-takaa-yitakiriri Tasorintsi-siriri Kamantan-tzinkariiti.

²² Irojatzi ikamantan-takiri pairani awaisatzitini Moisés, ikantaki:

Ari intyaankaki apaata Pawa pasini Kamantan-tzinkari, ari isiyokotapaa-kyaana naaka ityaankakina. Ashininka inatyii. Ontzimatyii pinkimisan-tajiri.

²³ Inkarati piyatha-takyaarini yoka Kamantan-tzinkari, aritaki yapiroitakiri airo iñaajiri ishininka-payi.

²⁴ Ari ikima-takari jiwarini Samuel, ikinkitha-takotakiro okaratzi añaa-yitakiri iroñaaka, irojatzi ikamantan-takiri pasini-payi Kamantan-tzinkari. ²⁵ Awirokaiti ñiironi okaratzi ikasiya-kaantakiri Pawa ikinkitha-takotakiri Kamantan-tzinkari-payi. Awirokaiti ñiironi okaratzi ikasiyakaa-wakaari pairani Pawa itsipatari awaisatzitini. Tima ikantakiri pairani Pawa awaisatzitini Abraham:

Iriitaki kantakaa-jyaaroni picharini-payi intasonka-wintantaityaariri maaroni nasiyitacha-niri ishininka-tawakaiyaa kipatsiki.

²⁶ Iwañaajiri Pawa itomi, awirokaiti yitaka ityaanka-jimiri, ari intasonkawintimiri, irootaki piwashaantan-tajyaarori pantayi-tziro kaari-pirori.”

Pedro aajatzi Juan yaitanakiri jiwariki

4 ¹ Ainiro ikinkithata-kayiri atziri-payi yoka Pedro itsipatari Juan, ariijii-tapaaka Impira-tasorintsi-taari, ijiwari aamaakowinta-rori tasorintsi-panko, aajatzi Tampatzika-riiti. ² Ikisajiita-tyaa, tima iyomitaa-tziiri atziri-payi yoka Pedro itsipatari Juan, ikantziri: “Omapiro yañaayitaji kamawita-chari, ari okanta iñaakanta-paintziro Jesús.” ³ Yairika-paakiri, tima aritaki tsitiniityaanaki, yasitakotakaan-takiri irojatzi onkitaitita-manaji. ⁴ Iro kantacha oshiki ikaratzi kimawakirori kinkitharintsi, ikimisanta-jiitanaki. Ikaratzi 5000 atziri kimisanta-naintsiri.

⁵ Okanta okitaitita-manaji, yapatojiitaka Aapatyaawiniki maaroni ijiwariti Judá-iti, antari-konaiti, aajatzi Yomitaan-tatsiri-payi. ⁶ Ari isaikakiri Anás Impira-tasorintsi-pirori, Caifás, Juan, Alejandro, aajatzi

ishininkaiti-payi Impira-tasorintsi-pirori. ⁷Ikaimakaan-takiri yamaitiri Pedro aajatzi Juan. Isatikai-tawakiri niyaankiniki yapatojiitaka, isampitakiri: “¿Paitama sintsita-kayimiri pimatan-tarori piñaakan-takiri? ¿Paitama sinitaki-mirori piyomitairi atziri-payi?” ⁸Ari yakanaki Pedro, ikan-takaa-nakari Tasorinkantsi, ikantanaki: “Pinkathariiti, Antari-konaiti. ⁹¿Irooma pimaimani-tantanari nisitako-takaajirira mantsiyari? ¿Pininta-tziima piyo-jiiti tsika ikanta yisitako-tantaari? ¹⁰Ari nonkaman-takimiro iyotantyaari maaroni ashininka Israel-iiti. Yoka atziri atsipatakari aka, iriitaki isitako-takaa-jiriri Jesús Saipatzii-totaari, Kasiyakaa-wini-satzi. Iriitaki nawintaani naaka, irijatzi pipaika-kotakaan-takiri. Iro kantacha iwañaajiri Pawa. ¹¹Yoka Jesús iriitaki osiyakarori mapi pimanintakiri awirokaiti, pikimitakari witsikirori pankotsi. Iro kantacha irojatzi yaitairi iroka otzinkami-pirori.^k ¹²Tikatsi pasini kimityaarini Jesús iwawisaa-kotantzi. Tikatsi awintaajyaa aka osaawiki kipatsi, apatziro ikantakaaro Jesús.”

¹³Ipampoyii-tanakiri Pedro, aajatzi Juan, ikantajii-tanaki piyotzi-winta-kariri: “Piñiiri yoka, ti iyomitaa-piinta-piro-wityaari, iro kantacha pinkatha-ñaani iwaitziri. ¿Iriima oyomitaa-kiriri Jesús itsipatakari pairani?” ¹⁴Tima oisokiro iwanakiri yisitako-tajairi yoka Pedro aajatzi Juan. Ti ontzimi inkanta-kotana-kiriri. ¹⁵Ari imisitowa-kaantairi yapatojiita, irojatzi isaikajii-tanaki ikinkita-waitaiyini. ¹⁶Ikanta-wakaa-jiita: “¿Tsikama ankanti-rika yokapayi atziri? Tima iyojiitaki maaroni Aapatyaawini-satzi itasonka-wintantaki. Airo okantzi amanako-tairi. ¹⁷Thami asaryii-matasi-tyaari airo ijatakaantaro inkinkitha-takotiri yawintaityaari Jesús.”^l ¹⁸Yapiitakiro ikaimajiri, ikantakiri: “Airo pikamantan-tziro okaratzi awisain-tsiri. Aritapaaki piyomitaantzi tsika okantakota isintsinka Jesús.” ¹⁹Iro kantacha Pedro aajatzi Juan, ikantanakiri irirori: “Intsiyaa pinkantina awirokaiti ¿Awirokama nompinkathati nompuyatha-tantyaariri Pawa? ²⁰Tima airo nowashaantziro nonkinkitha-takoyitiro okaratzi noña-jaantakiri, ajatsi nokima-jaantakiri.” ²¹Ikanta yasaryii-mawai-witakari, yapakaajiri, tira ontzimatyii ompaityaa iwasankitaa-wintiriri. Maaroni atziri ipanthawinta-nakiri Pawa iñaakiro okaratzi awisain-tsiri. ²²Tima yoka atziri yisitako-takaajiri, anaanakiro okaratzi 40 isarintsiti.

Yamanajitzi kimisantzin-kariiti yawintaa-siri- piro-tantyaari airo itharowan-tajiita

²³Ikanta yapakayii-tajiri Pedro aajatzi Juan, jatanaki yapatojiita ikarajitzi, ikamanta-paakiri okaratzi ikantakiriri ijiwari Ompira-tasorintsi-taari itsipatakari antari-kona-payi. ²⁴Ikanta ikimajii-takiri

j 4.7 * Wairontsi   k 4.11 Paminiro Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6-8.   l 4.17 * Wairontsi

ikamantakiri, yamanajii-tanakiri maaroni Pawa, ikantziri: “Pinkathari-pirori, awirokataki owitsikakiro inkiti, kipatsi, inkaari, aajatzi ikaratzi tzimanta-yitarori. ²⁵ Awirokataki kinkitha-takaa-kiriri pairani impira-tanini David, ikantaki:

¿Paitama iĩnaa-winta-jiitziri atziri-payi?

¿Paitama ikinkithasiri-waita-sitantari?

²⁶ Apatojiitaka pinkathari-wintan-tatsiri aka kipatsiki,

Ipiyoyitaka jiwari-payi,

Imaimani-tantyaariri Pinkathari, aajatzi iyosiitani Saipatzii-totaari.

²⁷ Tima omapiro yaapatyaa-wakaa-jiitaka Herodes aajatzi Poncio Pilato yapatojiitaka aka nampitsiki, aajatzi Israel-iiti ipiyojiitaka itsipatakari pasini-satzi atziri, imaimani-takiri Jesús, pitasorintsiti Pitomi, piyosiitani.

²⁸ yantatziiro yokaiti okaratzi pikinkithasiri-tzitakari pairani pantiri.

²⁹ ¡Pinkathari! Piñiiri iroñaaka yasaryii-matana. Pinkanta-kaiyaaro airo notharowan-tantari nonkinkitha-tajiro piñaani. ³⁰ Pinkanta-kaiyaaro nisitako-takaa-yitan-tyaariri mantsiya-yitatsiri. Noñaakan-tantyaarori kaari iñaita-piintzi. Irootaki iñaantyaarori atziri-payi Itasorinka Pitomi, Jesús.” ³¹ Ikanta ikaratakiro yamanajiiitzi, oninakanaka tsika yapatojiitaka. Iriitaki Tasorinkantsi kantakaa-nakariri, tikatsi intharowan-tanakyaa ikamantan-tanakiro iñaani Pawa.

Okaratzi tzimimo-tziriri ari ikaratzi yasijiitaro

³² Ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús, aaroni okantanaja ikinkithasiri-tanaari. Ti imasithata-wakaa-jiityaa, ipawakai-yitaro okaratzi kowityii-motariri. ³³ Aikiro ijatakaa-nakitziro Tyaantaariiti ikinkitha-takotziro tsika ikanta yañaantaari Awinkathariti Jesús. Antaro ikawinthaakiri Pawa maaroni yokaiti. ³⁴ Ti intzima-waiti aaroni kowityaa-waita-tsini. Ikaratzi tzimatsiri iipatsiti, iwanko, ipimanta-yitziro. Yaakiri kiriiki, ³⁵ impakiri Tyaantaariiti, iriitaki antitariri maaroni, yaantyaari aaroni-payi inintziri. ³⁶ Irootaki imatakiri aaroni ishininka Leví-iti ipaitai-tziri José, Chipre-satzi. Tima iriitaki Tyaantaariiti owaitakaanta-kiriri “Otomi Oimosirinkaantsi”. (Tima iroka wairontsi, irootaki ikantziri iñaaniki iriroriiti “Bernabé”.) ³⁷ Yoka Bernabé tzimatsi iipatsiti, ipimantakiro. Yaanakiri owinaro iipatsiti, ipakiri Tyaantariiti.

Ananías aajatzi Safira

5 ¹ Iro kantacha tzimatsi awishi-mota-kiriri pasini atziri ipaita Ananías itsipatakaro iina opaita Safira, ipimantakiro irirori iipatsiti. ² Yoka atziri yaapatyaaakaro iina, imanaki kiriiki owinaro iipatsiti. Yamakiri tzimaraan-tanain-tsiri, ipapaakiri Tyaantaariiti. ³ Ikantawakiri Pedro: “Ananías, ¿paitama pisinitan-takariri Mishatantaniri inthaiya-kaiyaami?”

Pimanaki owinaro pipatsiti, pisiya-kaantzi aritaki pamatawitakiri Tasorinkantsi. ⁴ ¿Kaarima awiroka asiwityaaroni kipatsika? ¿Kaarima awiroka asityaarini owinaro? ¿Paitama pantanta-karori kantachari? Ti naaka-payi pamatawiti, Pawa pamatawiwitaka.” ⁵ Ikanta ikimawaki Ananías ikantai-takiri, tyaanaki, kamanaki. Antaroiti itharowa-jiitanaki ikaratzi kimakota-kiriri. ⁶ Ikanta aparoni-payi mainari, iponatakiro iwatha Ananías, yaanakiri, ikitatakiri.

⁷ Tikira osamaniti, opokapaaki iina Ananías, ti oyoti iroori opaita awisain-tsiri.^m ⁸ Isampita-wakiro Pedro, ikantziro: “Pinkantina, ¿Arima ikaratzi owinaro pipatsiti?” Akanaki iroori: “Jii, ari ikaratzi.” ⁹ Ikantziro Pedro: “¿Paitama paapatyaa-wakaan-takari pinintzi pamatawitiri Itasorinka Awinkathariti? Yoka ipiyayitaja aanakiriri piimi ikitatziri, iroñaaka yayitana-kyaami awirori.” ¹⁰ Apatha-kiro otyaanaki Safira ikatziyaka Pedro, kamanaki. Ikanta ikyaajitapaji mainari-payi, iñaapaa-tziro kamaki. Yaanakiro, itsipata-kajiro oimi tsika ikitataka irirori. ¹¹ Tima antaaro itharowa-jiitanaki kimisantzin-kariiti, ari ikimitakari ikaratzi kimakoyita-kirori awisain-tsiri.

Oshiki itasonka-wintan-taitaki

¹² Aikiro ijatakaa-nakitziro Tyaantaariiti yapatojiita awisa-tapi-sitzi tasorintsi-panko ipaitai-tziro “Salomón-tapi-si.” Aikiro itasonka-wintanakitziro ishininka-payi. ¹³ Iriima pasini ishininka-payi, iwinkani iwanakiri ti ininti intsipatyaari. Iro kantacha, tzimatsi oshiki pasini ishininka-payi mapirota-nakirori itakota-nakari. ¹⁴ Aikiro ishikitanakitziro kimisanta-najiriri Pinkathari. Tima ipokayitzi sirampari aajatzi kooya-payi. ¹⁵ Tzimatsi amayita-kiriri imantsiyariti, inaryaa-koyitakiri isitasiki tsika inkinapaaki Pedro. Ikantayitzi: “Aririka inkinapaaki Pedro aka, aririka intsimankan-tanakyaari kapichiini yaampari, aritaki yisita-kotaji.” ¹⁶ Ari ikimiyitakari poñaayitain-chari nampitsiki saikannampitziro Aapatyaawini, yamayitaki oshiki mantziyari aajatzi oshiki yaayitziro piyari. Ithonkiri yisita-kota-kaayitziro.

Ikisaniintai-tanakiri Pedro aajatzi Juan

¹⁷ Ikanta Impira-tasorintsi-pirori itsipatakari Ipaita-tampatzika-riniti, ikisaniinta-nakiri Tyaantaariiti. ¹⁸ Yaakaan-takiri, yasita-kota-kaantakiri. ¹⁹ Okanta tsitini-paiti, pokaki Imaninkariti Awinkathariti, yasitaryaapaakiro asitako-rontsi, imisitowa-yitairi, ikantawajiri: ²⁰ “Pijati tasorintsi-pankoki, pinkinkithata-kairi pishininka-payi tsika okanta-kota awisakotaantsi.” ²¹ Okanta okitaitita-manaji, ariijiita-paaka kapichikaititi tasorintsi-pankoki, kinkithata-paaki.

^m 5.7 tikira osamaniti = 3 hora

Titzimaita iyojiiti Impira-tasorintsi-pirori, apatojiitainchari itsipayitakari yaapatyaani, aajatzi maaroni yantari-konati Israel-iiti. Ari ityaankaki yamaitiri Tyaantaariiti yasita-kowitakari.

²²Ikanta ijatasi-witakari yasita-kotani, ti iñaapajiri. Ari ipiyapaaka, ²³ikantapaji: “Ti añaajiri. Irojatzí okanta noñaawita-paakaro asita kamiithaini, irojatzí ikatziyayita aamaako-wintariri. Nasita-ryaako-witapaakari, ti noñaapajiri.” ²⁴Ikanta ikimawaki Impira-tasorintsi-pirori, aajatzi ijiwari aamaako-wintarori tasorintsi-panko, isampita-wakaa-jiitanaka opaita-rika awisatsini. ²⁵Irojatzí yariitan-tapaakari kamanta-paakiriri, ikantziri: “Noñaakiri pasita-kota-kaantani isaikajiitzi tasorintsi-pankoki ikinkithata-kairi ashininka-payi.” ²⁶Irootaki ijatantanakari ijiwari aamaako-wintan-tatsiri, yaanaki oshiki iratziriri, yamajiri. Titzimaitya iwatsinaa-waitiri, tima inthawowan-tyaari ishininka-payi ishimiyaan-tyaari mapi.

²⁷Ikanta yariita-kaapaajari, iwawisaa-paakiri yapatojiitaka jiwari-payi. Ikanta Impira-tasorintsi-pirori isampita-wakiri, ²⁸ikantziri: “¿Tima pinkimi nokantzi chapinki: ‘Aritapaaki pikinkithata-kotziri Jesús?’ Aikiro piyomitaa-tziiri ashininka-payi Aapatyaawini-satzi. Pikanta-kotakina naaka-payi, pikantzi: ‘Iriitaki jiwari-payi owamaakaan-takiriri Jesús.’” ²⁹Ari yakanaki Pedro aajatzi pasini-payi Tyaantaariiti, ikantanaki: “Iriitaki nonkimisanta-piroti naaka Pawa, airo nokimisanta-waitziri atziri. ³⁰Tima omapiro piwamaa-kaantakiri awirokaiti Jesús, pipaikaa-kota-kaantakiri. Iro kantacha, iwañaajiri Pawa ikimisantakiri pairani awaisatzitini. ³¹Iwajinokairi Pawa, imisaikajiri irako-piroriki, itsipataari ipinkathari-wintantzi. Iriitaki owawisaa-kotaini aroka-payi. Inintzi ampiya-sirita-sitajiri maaroni arokaiti Israel-iiti, impyaakotan-tairori antayitakiro kaari-pirori. ³²Tima naakaiti ñaakiro okaratzi yantayitakiri Jesús, ontzimatyii nonkinkithata-kotiro. Iriitaki Tasorinkantsi matakayinaroni, tima iriitaki ityaanka-kinariri Pawa isaika-siritan-tajyaana nawintaajari.”

³³Antaro ikisajiitanaka ikimakiri ikantaki, ari inintawitanaka iwiiri. ³⁴Ari ikatziyanaka aparoni Nasitantaniri, paitachari Gamaliel. Irijatzí Yomitaan-tatsiri. Ipinkathatziri maaroni ishininka. Ikantanaki: “Ashininká, thami amisitowa-wakiri kapichiini yokapayi.” ³⁵Ikantzi: “¡Ashininká! ¡Israel-iiti! Ontzimatyii pinkinkithasirita-wakyaa tsika-rika pinkantiri yoka ashininka. ³⁶Pinkinkithasirita-kotiri paitachari Teudas, ishamiwaitaki pairani irirori. Yapatotaki ikaratzi 400 iratziriri. Ikanta iwai-takiri Teudas, ithonka yoiwaranaka ikaratzi tsipawita-kariri, ari ipyaakari ti inkimakoi-tairi. ³⁷Aajatzi okimitaka pairani isankinata-kotantakari maaroni ashininka, tzimatsi paitachari Judas, poñaachari

ⁿ 5.28 * Wairontsi

Tapowiniki. Yapatotaki ashininka. Ikanta iwai-takiri irirori, ithonka yoiwaranaka ikaratzi tsipayi-witakariri, ari ipyaari aajatzi irirori. ³⁸Pinkimi nonkantimi naaka: Airo pimaimanitziri, piñaasi-minthatyaari. Iriirika antasi-waitaro ininta-sitari, aritaki impyaa-sitajyaa. ³⁹Iriirika Pawa matakairiri okaratzi yantayitziri, airo pimatziiri piitsinampairi awirokaiti. Paamawintyaa pimaimanitziri = kari Pawa.”

⁴⁰Onimota-nakiri ikaratzi yapatojiita. Ikaimajiri Tyaantaariiti, ipasata-kaantakiri, ikantziri: “Aritapaaki pikinkithata-kotziri Jesús.” Yapakaajiri. ⁴¹Ikanta isitowa-jiitanaji Tyaantaariiti yapatowintai-takari. Kimosiri ikantajiita, ikantajiitzi: “Piñaakiro, ikimita-kaantai-takai iriipirori iwankitaa-wintai-takairo awintaa-naari Jesús.”^o ⁴²Ari ikanta-piinta-nakityaa iyomitaantzi maaroni kitaitiri, ikinkithata-kaantzi tasorintsi-pankoki, ikantzi: “Saipatzii-totaari inatzii Jesús.” Imatakiro ikinkithata-kaantanaki maaroni pankotsiki okaratzi tzimatsiri anta.

Iyoyiitaki 7 amitakotan-taniri

6 ¹Ikanta ishiki-pirotanaki kimisantzinkari, ñaawaiyitanaki wirakocha-ñaaniri, ikantzi: “Paminiri Heber-iti nampitarori anta tsika ikanta ipapiintziro owaritintsi kinankaro, tima ti imariwintiro pasini-sato-payi.” ²Ikanta 12 Tyaantaariiti, yapatotakiri maaroni kimisantzinkari, ikantakiri: “Ti onkamiithati nowashaantiro nokinkithata-kota-najiri Pawa, nompanta-yityaamiri piyaari. ³Iykiiti, pamini aka akarajitzi inkarati 7 atziri, iriitaki jiwatironi impaitimi owaritintsi. Piyoshiiti kamiitha-siriri, yotanita-chari, isaika-siri-tantari Tasorinkantsi. ⁴Ari naakowintyaarori naaka-payi namananati, nonkinkithata-kaanti, noyomitaan-tayiti.” ⁵Onimota-nakiri ikaratzi apatotain-chari ikantai-takiri. Ari iyosiitai-takiri Esteban, awintaariri kamiitha Pawa, isaika-siri-tantari Tasorinkantsi. Iyosiitai-takiri aajatzi Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, aajatzi Nicolás Antioquíasatzi, kimita-kotaariri Judá-iti, kaari ishininkawita Judá-iti. ⁶Ipoñaayaitanakiri ikaratzi iyosiitai-takiri isaikaki Tyaantaariiti, yamana-kota-wakiri, iwasi-patzii-toyitakiri itasonka-wintziri.

⁷Aikiro ojatanakitzi iñaani Pawa. Aikiro ishiki-pirota-nakitzii kimisantzinkari anta Aapatyaawiniki. Imatzitakaro ikimisanta-yitanaki oshiki Impira-tasorintsitaari.

Yaakaan-taitakiri Esteban

⁸Itasonka-wintaki Esteban oshiki ishininka-payi, iriitaki nisironkatariri Pawa, ipakiri itasorinka. ⁹Iro kantacha, tzimatsi Judá-iti apatota-piinta-chari ipaitai-tziri “Itzikawitaitari.” Ipoñaayitaro Cirene,

^o 5.41 * Wairontsi

Alejaandría, Cilicia, Asia. Iriitaki katziya-nainchari iñaana-winthata-nakiri Esteban. ¹⁰Iro kantacha ti yiitsinampaitiri Esteban, tima omapiro iyota-nita-kaakari Tasorinkantsi. ¹¹Ikanta ikaratzi ñaana-winthata-kiriri Esteban, imananikiini ipinatakiri ishininka, ikantakiri: “Nonintzi pinthaiya-kotyaaari Esteban. Pinkanti: ‘Nokimakiri Esteban ithainka-waitziri awaisatzitini Moisés, ari ikimitaa-kiriri aajatzi Pawa.’” ¹²Irootaki owatsimaa-pirota-nakiriri ishininka-payi ikisaniinta-nakiri Esteban, imatanakiro antari-kona-payi, aajatzi Yomitaan-taniriiti. Yaakaan-taitakiri Esteban, yaitanakiri yapatojiita jiwariiti. ¹³Ari yamaitakiri thaiya-kota-kariri Esteban, ikantapaaki: “Yoka ashininka oshiki ithainka-kiro tasorintsi-panko, ithainka-kiro Ikantakaan-taitsiri. ¹⁴Nokimakiri ikantaki: ‘Ari imporokakiro tasorintsi-panko Jesús Kasiyaka-wini-satzi. Aritaki iwasiña-yitajiro okaratzi amitari iyomitaa-yitajairi awaisatzitini Moisés.’” ¹⁵Ari yamina-nakiri jiwari-payi yoka Esteban, iñaatziiri iporoki ikimita-nakari Maninkari.

Yoipyaa-nakiniri ñaantsi Esteban irojatzi ishimyaan-takariri

7 ¹Ikanta Impira-tasorintsi-pirori isampitakiri Esteban, ikantziri: “¿Omapiroma ikantakoi-tzimiri?” ²Ikantzi Esteban: “¡Iyikiiti! ¡Jiwari-payi! Pinkimi nonkantimi. Pairani isaikan-tawitari awaisatzitini Abraham anta Osampanaaki, iñaakakari iwaniinkaro, Pawa, tikira ijatanaki inampityaaro Awotziniki. ³Ikantakiri: ‘¡Abram! Tzimatsi pasini kipatsi noñaakaimiri, pijati anta, pookanajiro pinampi awiroka, aajatzi pishininka-payi.’ ⁴Ikanta Abraham yookanajiro inampitsiti Kiyamori-wini-satzi, jataki inampita-jyaaro Awotziniki. Okanta apaata ikaimajiri iriri, ityaantajiri Pawa aka tsika anampitaro iroñaaka aroka-payi. ⁵Okantawitaka inampiwitakaro Abraham aka, ti yasi-pirota-kaiyaari Pawa. Iro kantacha ikasiya-kaakiri apaata aririka inkamaki, iriitaki asitajyaaroni inkarati incharinin-tajyaari. Irootaki ikasiya-kaita-kiriri awaisatzitini Abraham tikira-mintha intzimi itomi.^p ⁶Yapiitajiro Pawa ikantairi Abraham: ‘Ari inampita-kyaaro apaata pincharini-tajyaari pasiniki kipatsi, onkarati 400 osarintsi isaiki anta. Ari impira-waitaityaari, oshiki isintsiwin-taitiri yantawai-takai-tiri. ⁷Iro kantacha ari nowasankitaa-kiri naaka ompirawai-tyaarini. Aririka onkaratapaaki, aritaki isitowaji. Impinkatha-yitajina maaroni yokaiti aka.’ ⁸Aritaki tzimaki ikasiya-kaakiriri, ikantajiri Pawa yoka Abraham: ‘Ontzimatyii pinto-misitaa-nityaa, tima tzimatsi akasiyaka-wakaari.’ Imatakiro pairani awaisatzitini Abraham. Imatakiri itomi irirori owakira imaakota-paaki ⁸kitaitiri, itomisitaa-nitakiri. Ari ikimitaakiri Isaac itzimaki Jacob. Ari ikimitaa-kiriri aajatzi Jacob ¹²itomi-payi, awaisatzi-titaari

^p 7.5 ti yasi-pirota-kaiyaari = ti ontzimi kapichiini anta tsika yaatziki

arokaiti. ⁹Ikanta yokaiti awaisatzi-titaari arokaiti, ipimantakiri José, iririntzi, okantakaan-tziro ikisaniintziri. Ari okanta yariitan-takari inampiki Apitantoni-satzi. Iro kantacha, itsipata-piintakari Pawa, ¹⁰inisironkatakari okaratzzi ikimaatsi-waitakari. Iyota-nita-kaakari, irootaki yaakamiithatan-takariri Faraón, iwinkathariti Apitantoni-satzi. Ipinkathari-wintakiri irirori maaroni Apitantoni-satzi, aajatzi maaroni ishininka-payi Faraón. ¹¹Okanta apaata, ariitaka antaro tajyitsi anta. Oshiki ikowityaa-niinta-jiitaki Apitantoni-satzi. Ari okimitakari aajatzi anta inampiki Owintini-satzi. Ti ñiñiro pairani awaisatzitini iyaari. ¹²Iro kantacha ikima-kotakiro Jacob tzimatsi owaritintsi anta Apitantoniki. Ityaantakiri itomi-payi yamananta-kiti. Irootaki itakanarori ijajiitaki itomi-payi Jacob.^q ¹³Ikanta yapiitajiro ijajiitzi, ari iyotakaajari José iririntzi-payi. Ari okanta iyotantakari Faraón ipaita ishininka-yitari José. ¹⁴Ikanta apaata José ikaimakaan-tajiri iriri, Jacob aajatzi maaroni ishininka-payi impokai Apitantoniki. Ikaratzzi 75 atziri-payi pokaintsiri. ¹⁵Ari okantakari yariitan-takari Jacob Apitantoniki. Ari ikamajiri irirori anta. Ari ikimitakari aajatzi ikaratzzi icharinin-tayitaari. ¹⁶Iriitaki yaatonkitai-tanajiri anta Sikochariniki, ari ikitaita-kiriri maaroni anta yamananta-kiniriri pairani awaisatzitini Abraham itomi-payi Hamor.

¹⁷Okantaka apaata, monkaratzzi-mataka okaratzzi ikasiya-kaakiriri pairani Pawa awaisatzitini Abraham. Oshiki-pirotanaki irintsiti ashininka-payi anta Apitantoniki, ¹⁸irojatzzi itziman-takari pasini pinkathari anta Apitantoniki, kaari yotakotirini José. ¹⁹Yoka pinkathari oshiki yamatawitakiri ashininka-payi, iwasinonkaa-waitakiri. Isintsi-waitakiri yookaitiri iriinchaa-nikiti, inkaman-tyaari airo ishikitanta. ²⁰Aripaiti itzimakiri Moisés. Iriitaki ookimota-kariri Pawa. Ikaratzzi mawa kasiri imanawitakari iwankoki iriri. ²¹Okanta omonkarata-paaka yookantaitariri Moisés inkamimi, oñaakiri irisinto Faraón, aakiri, okimotatakajiiri okimita-kaantakari iriirikami iintsiti iroori. ²²Irootaki iyotanta-karori Moisés okaratzzi iyota-nitari Apitantoni-satzi. Iriipirori inatzii, iroopiro okantayitaka okaratzzi yantayitakiri.

²³Ikanta otzimaki 40 isarintsiti Moisés, jataki yariityaari ishininka-payi Israel-iiti. ²⁴Ari ññaakiri Apitantoni-satzi iwasankitairi ishininka. Ikisako-winta-paakari ishininka, iwakiri Apitantoni-satzi. ²⁵Isiyakaantzi Moisés ari iyotaki ishininka-payi iriitaki ityaankaki Pawa yookakaa-wintairi impira-waitaitari. Iro kantacha ti iyojiiiti ishininka-payi. ²⁶Okanta okitaitita-manaji, ññaatzii Moisés yanta-wakaa-jiita ishininka. Ari inintawitaka yooka-kayirimi, ikantawita-paakari: ‘Pishininka piwiri yoka. ¿Paitama pantantariri?’ ²⁷Ikanta yoka antziriri ishininka, ipithokasita-nakari Moisés, itatsinkakiri. Ikantziri: ‘¿Paitama pinintziri awiroka?

^q 7.12 owaritintsi = trigo

¿Paitama kantakimiri awiroka nojiwariti kisakowintan-tyaanari?
 28 ¿Pininta-tziima piwina naaka pikimitaakiri Apitantoni-satzi piwanta-
 kariri?’ 29 Ikanta ikimawaki Moisés ikantakiriri ishininka, isiyaka. Jataki
 iipatsitiki Maimani-wini-satzi. Ari isaikakiri nampitsi-nintsiki, irojatzí
 itziman-takari apiti itomi.

30 Okanta awisaki okaratzi 40 osarintsi. Jataki otzisi-masiki
 okaakitapaji Kitoochiintoni, ari ñaakakariri Imaninkariti Pawa,
 ipaamata-kayiro kitoochii-masi. 31 Ikiryaawinta-nakiro Moisés ñaakiri.
 Ikowa-jaantzi yaminiro okaakiini, ari ikimakiri ñaanatziri Pawa,
 ikantziri: 32 ‘Naakataki Iwawani picharini-payi, Iwawani Abraham,
 Isaac, aajatzi Jacob.’ Ari itharowaka-nakiri Moisés, piyonkawaitanaka,
 ti ininti yaminanajiro paamatain-tsiri. 33 Iro kantacha aikiro ikantatziiri
 Pawa: ‘¡Moisés! Paakonta-tasityaa, tima pikatziyan-tatyaaro tasorintsi-
 patha-tatsiri. 34 Noñaakiri yasinonkaa-waitaka pishininka-payi anta
 Apitantoniki. Nokimakiri ikamintha-waijiita. Irootaki nopokan-
 takari nookakaa-wintajimi. Awirokataki nontyaanti anta pantayitiro
 nonintakiri.’

35 Pairani imaninta-witai-takari Moisés, ikantai-tziri: ‘¿Paitama
 kantakimiri awiroka nowinkathariti?’ Iro kantacha iriitaki Pawa
 ontyaantakiri ijiwatairi ishininka-payi, iriitaki ookakaa-wintairini.
 Imaninkariti Pawa matakaa-kiriri ñaakiri ipaamata-kayiro kitoochii-
 masi. 36 Iriitaki Moisés omisitowa-jiriri pairani ashininka-payi
 Apitantoniki, oshiki itasonka-wintantzi anta. Ari ikimitaa-kirori
 aajatzi Inkaariki Kiraankaaro. Imatakiro isaikawaitan-takari okaratzi
 40 osarintsi otzisi-masiki. 37 Tima irijatzi Moisés kantakiriri pairani
 ashininka-payi: ‘Ari intyaankaki apaata Pawa pasini Kamantan-
 tzinkari, ari isiya-kota-paakyaanaro naaka ityaankakina. Ashininka
 inatyii.’ 38 Irijatzí Moisés apatota-kiriri pairani ashininka-payi anta
 otzisi-masiki, ikinkitha-waita-kaakiri Maninkari Kitoochiintoni
 itsipayitakari ashininka-payi. Iriitaki aakiro añaakaan-tatsiri ñaantsi,
 irojatzí iwawisaan-takairori aroka-payi. 39 Iro kantacha ti ininti
 awaisatzitini inkimisantiri Moisés, oshiki ipiyathatakari. Iro inintajitaki
 impiyajimi Apitantoniki. 40 Irootaki ikantan-takariri Aarón: ‘Piwitsikina
 siyakaa-rontsi nowawani-tajyaari, iriitaki jiwatajinani. Tima ti ayojiiti
 ipaita-rika antakiriri Moisés, amayitajairi asaikawita Apitantoniki.’ 41 Ari
 iwitsikai-takiniri isiyakaaro kiripiri vaca. Iriitaki ipinkatha-waitakiri.
 Iwamaakiniri ipira-payi yoimoshirinkiri iwawa-niroti iwitsikai-takiniriri.
 42 Irootaki yookanta-nakariri Pawa yokaiti, isinita-nakiri impinkatha-
 waitiri oorinta-yitachari inkitiki, tima iriitaki isankinata-kotakiri pairani
 Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki:

¡Israel-iiti! ¿Naakama pipinkathatantaka pipira-payi
 pipomita-piintziri?

Iro panta-piintakiri okaratzi 40 osarintsi anta otzisi-masiki.

⁴³ pipinkathata-sitakari pawaniro ipaitai-tziri “Pinkathari Itaawintai-tziri Iincha-niki”, pikina-kinatakaa-piintakiri iyarapapankotiki.

Ari pikimita-piinta-kiriri pawaniro impokiro ipaitai-tziri

Ampithataari,

Pipinkathata-siwaitakari piwitsika-yitani awirokaiti.

Irootaki nosinitan-tyaamiri yaitimi intaina panaanakiro Kompijaari.

⁴⁴ Pairani isaikawaitan-takari awaisatzitini otzisi-masiki, tzimatsi tasorintsi-thaanti. Ari iwirori isankinari Moisés. Iroka tasorintsi-thaanti, iriita-jaantaki Moisés owitsika-kaanta-kirori tsika okanta iyomitaakiri Pawa. ⁴⁵ Irootaki ikina-kinatakaa-piintakiri awaisatzitini irojatzí yariitzi-matan-takari kipatsiki yasita-jyaari. Irojatzí yamajiri irirori Josué ijiwatan-taariri ashininka-payi, yiitsinampaan-takariri asiwitarori iipatsiti, ikantakaari Pawa. Yasi iwiro yoisokirotakaro tasorintsi-thaanti, irojatzí itziman-takari pairani David. ⁴⁶ Ikanta pinkatharini David, oshiki yaakamiithatakiri Pawa, irootaki ikantan-takari irirori: ‘¡Pawá! Pisinitina naaka nowitsikimi pankotsi tsika impinkathatimi Israel-iiti.’^r ⁴⁷ Iro kantacha iriitaki Salomón owitsika-kiniriri Pawa tasorintsi-panko. ⁴⁸ yoka Pawa, Jinoki-satzi ti isaikan-tyaaro pankotsi iwitsikani atziri. Irootaki ikinkithata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari, ikantaki:

⁴⁹ Iroka ikantzi Pawa:

Irootaki inkiti nosaikantari nopinkathari-wintantzi.

Irooma kipatsi irootaki nomakoryiaki-tanta-piintari.

¿Tsikama onkaratika pankotsi iwitsikai-tinari?

Airo nantitaro nomakoryaan-tyaaro.

⁵⁰ ¿Kaarima naaka owitsika-yitakirori maaroni iroka-payi?

⁵¹ Aikiro ikanta-nakitzi Esteban: ‘Iro kantacha awirokaiti, ari pikanta-piintatya pikiso-siritzi, ti pinkimisanta-niti, pisiya-kotakari kaari-piro-siriri-payi. Pasi piwiro pipiyathatari Tasorinkantsi pisiya-kotaari piwaisatzitini.’^s ⁵² ¿Tzimatsima pairani Kamantan-tzinkari kaari ikimaatsita-kaawaita piwaisatzitini? Tima oshiki iwamaitaki ikaratzi kinkithatain-tsiri, ikantaki: ‘Awotsikitaki matzirori itampatzika-siritzi.’ Aritaki pokaki itampatzika-siritzi, iriitaki pipithoka-sitakari awirokaiti, piwamaa-wakiri. ⁵³ Tima awiroka-payi oyotako-witarori Ikantakaan-taitsiri iyomitaa-witakairi Maninkari, titzimaita pinthokiro pimonkaratiro.”

⁵⁴ Ikanta ikimajitaki ikaratzi apatotain-chari, antaro ikisanakiri Esteban, yatsikai-kita-sita-nakari. ⁵⁵ Iro kantacha isaika-siri-pirotan-tanakari Tasorinkantsi yoka Esteban, yaminanaki inkitiki, iñaakiro

^r 7.46 Israel-iiti = Jacob-iti = iwanko Jacob   ^s 7.51 pisiya-kotakari kaari-piro-siriri-payi = pisiya-kotakari kaari totamisitaa-nita-chari pisiriki aajatzí piyimpitaki

iwaniinkaro Pawa, iñaakiri aajatzi Jesús ikatziyaka irako-piroki Pawa. ⁵⁶Irootaki ikantan-tanakari: “¡Pamini! Noñaakiro asitaryaa inkiti, noñaakiri Itomi Atziri ikatziyaka irako-piroki Pawa.” ⁵⁷Ishipi-kimpita-jiitanaka jiwari-payi. Ikaimajiitanaki sintsiini, isiya-sita-paakari Esteban. Yairika-paakiri. ⁵⁸Yaitanakiri othapitapaka nampitsi, ishimiyaan-takari mapi. Tima isaporya-yitanakiro irithaari owiriri Esteban, yookakiniri mainari paitachari Saulo, yaamaako-winta-wakyaaniri.” ⁵⁹Ikanta yooka-sitziri mapipayi Esteban, amananaki irirori, ikantzi: “¡Pawá! ¡Nowinkathariti Jesús! Jatasirin-katakina noñaapajimi.” ⁶⁰Ari ityiirowanaka Esteban, ikaimanaki sintsiini, ikantanaki: “Nowinkathariti, airo poipyiiniri kaari-pirori okaratzi yantakiri.” Ikanta ithonka-nakiro iñaawaitakiro iroka ñaantsi, kamaanaki.

Imaimantziri Saulo kimisantzin-kariiti

8 ¹Ikanta Saulo yamina-kotakiri Esteban iwai-tziri, ikantanaki irirori: “Ariwí, kamaki Esteban.” Aripaiti yitaita-nakaro imaimanin-thai-tziri kimisantzin-kariiti anta Aapatyaawiniki. Irootaki isiyantayitakari ikinayitanaki maaroni inampitsitiki Judá-iti, ikinayitaki aajatzi inampitsitiki Ositikii-tonisatzi. Apatziro isaikanaki Tyaantaariiti anta Aapatyaawiniki. ²Ikanta pinkatha-tasorintsitaniri-payi ikitatakiri Esteban, oshiki yiraako-wajijiitakari. ³Iriima Saulo inintawitanaka irirori yapirotiri kimisanta-naatsiri. Ijata-piintaki iwankoki, inosika-yitziri sirampari, kooya, maaroni. Iminkyaa-kaanta-yitakiri.

Ikinkithai-tziro Kamiithari Ñaantsi nampitsiki Oshitikii-tonki

⁴Iro kantacha ikaratzi siyayita-nainchari, jatayitaki pasiniki nampitsi. Ari ikinkithata-kotakiro Kamiithari Ñaantsi. ⁵Ikanta aparoni siyanainchari paitachari Felipe, ariitaka Ositikii-toniki. Ikinkithata-kota-paakiri Saipatzii-totaari. ⁶Tima oshiki atziri apatotain-chari, iwakimpiyitakaro ikinkithatziri Felipe, iñaayitakiro itasonka-wintan-tapaaki. ⁷Yisita-kota-kaayitakiri yaawitari piyari. Antaro ikaimayitzi piyari isiyayita. Imatakiro yisita-kota-kaayitzi kisoporokiri, aajatzi tzipi-kitzita-tsiri, maaroni. ⁸Irootaki ikimo-siritan-tanakari ikaratzi nampitarori anta.

⁹Iro kantacha tzimatsi anta paitachari Simón, antyawiyari inawita pairani. Yamatawitaki oshiki atziri anta Oshitikii-toniki. Oshiki ishamiwaitaki. ¹⁰Ipinkatha-witakari oshiki atziri, oshiki jiwari, maaroni, ikantajiitzi: “Thami ankimisantiri Simón, imatakiro iñaawyatari Pawa.” ¹¹Okaratzi ikantayitzi Simón yantyawiyarin-kakiini, ikimisantziri atziri-payi ikaratzi yamatawi-yitakiri. ¹²Iro kantacha ariitapaaka Felipe, ikamantan-tapaakiro Kamiithari Ñaantsi kinkithata-kotziriri Jesús Saipatzii-totaari, ikinkithata-kotziriri aajatzi Pawa tsika ikantaja ipinkathari-wintantaji. Ikiwaa-yitanaka sirampari-payi, aajatzi kooya-

payi.^t ¹³Ari imatzitakaro Simón, ikimisanta-witanaja, kiwaawitaka irirori. Oisokiro iwanakiri Felipe ññaakiri itasonka-wintan-tayitaki. Okiryantzi iwanakiri.

¹⁴Ikanta Tyaantaariiti saikatsiri Aapatyaawiniki, ikima-kotakiri Oshitikii-toni-satzi ikimisanta-yitairo ññaani Pawa. Irootaki ityaankan-takariri Pedro aajatzi Juan. ¹⁵Ikanta yariijitaka Oshitikii-toniki, yamana-kota-paakiri kimisantzin-kariiti, isaika-siritan-tyaari Tasorinkantsi. ¹⁶Tima apatziro ikiwaatai-takiri yawintaa-naari Awinkathariti Jesús. Tikira isaika-siritan-tyaari Tasorinkantsi. ¹⁷Ikanta Pedro aajatzi Juan, iwasi-patzii-totan-takari irako aparoni-payi. Aripaiti isaika-siri-yitan-tanakari Tasorinkantsi irirori-payi. ¹⁸Ññaakiri Simón yantakiri Tyaantaariiti, ikaratzi iwasi-patzii-totan-takari irako, isaika-siritan-tanakari Tasorinkantsi, ipinawita-nakari irirori Tyaantaariiti, ¹⁹ikantziri: “Yoka kiriiki, pimpina naaka pisintsinka, nonkimitan-tyamiri awiroka, nosaika-sirita-kaantyaariri Tasorinkantsi noshininka, nowasi-patzii-totan-tyaari nako.” ²⁰Ikantzi Pedro: “¡Ari pinkaratairi piiriikiti pimpyaa-sitajyaa! ¿Pisiya-kaantzi ari pamanantan-takyaaro piiriikiti ipasantari Pawa? ²¹Airo pimatziro pinkimita-kotyaanaro naaka, tima ti pintampatzika-siriti ññaakimi Pawa. ²²Piwashaantairo pikaaripirotaki, pinkowa-kotairi Pawa, añaamatsiti aririka impyaakotajimiro okaratzi pikinkithasiri-witakari. ²³Noyotakimi naaka, oshiki pikisa-siri-waitaka. Ari pikanta-piintatyaa pikaaripiro-siri-waitzi.” ²⁴Ari yakanaki Simón, ikantzi: “Pinkanta-kowintaina Pawaki airo awishimotantana okaratzi pikanta-kinari.”

²⁵Ikanta Pedro aajatzi Juan, ikaratakiro ikinkithata-kotakiri Pawa. Awisanaki pasini nampitsi okaratzi saikatsiri Oshitikii-toniki, ikamantan-takiro Kamiithari Ñaantsi. Ipiyajiitaja Aapatyaawiniki.

Felipe aajatzi Kisaapororini-satzi

²⁶Ikanta Imaninkariti Pawa, ññaanatakiri Felipe, ikantziri: “Pijati pinkinaki kiriinka, pimpampi-thatiro awotsi poñaachari Aapatyaawiniki irojatzii nampitsiki Sintsi-winiki.” Tima iroka awotsi irootaki kinachari otzisi-masiki. ²⁷Ari ijatanaki Felipe. Okanta niyaanki awotsi, imonthaakari Kisaapororini-satzi. Iriipirori inatzii. Iriitaki kimpoyiiri kiriiki inampiki opinkathari-wintantzi kooya paitachari Candace. Ipoñaaja-tyaaro irirori Aapatyaawiniki ipinkathatziri Pawa.^u ²⁸Ipiyaatyaa irirori inampiki, isaikan-takaro isiyako-minto, ññaanatziro isankinari Kamantan-tzinkarini Isaías. ²⁹Ari ññaana-sirita-nakiri Tasorinkantsi

^t 8.12,16 * Wairontsi ^u 8.27 Iriipirori inatzii = Tota-nikiri inatzii. Tima irootaki yamijitari pairani ikaratzi saika-pankotziriri pinkathari, itotaani-kitai-tziri, airo itsimaakaan-tanta iwankoki pinkathari.

Felipe, ikantziri: “Pijati, pimontaiyaari siya-kotain-chari.” ³⁰Ikanta ijatanaki Felipe, ikimatziiri Kisaapororini-satzi iñaanatziro isankinarini Isafás. Ari isampitziri, ikantziri: “¿Pikimathatziroma piñaanatziro?” ³¹Ikantzi Kisaapororini-satzi: “¿Tsikama onkini nonkima-thatiro tikatsi yomitai-naroni? Pimpoki, pintsipatyaana.” ³²Iroka Sankinarintsi iñaanatziro:

Ikimita-kaitakari yaitziri ipiraitari iwamaitiri.

Mairi ikantaka, ti inkaima-waiti,

Isiyakari ipiraitari yamiitai-tziro iwitzi.”

³³Tsinampasiri inkantakaitakari, ti iroopiroti okaratzí ikantakowitaitakariri.

Iriima ishininkapayi, ¿kantatsima iyotaitiri tsika ikantawaitaiyani?

Tima yasi-ryiitakari isaikawita-painta aka kipatsiki.

³⁴Ikanta iriipirori Kisaapororini-satzi, isampita-nakiri Felipe, ikantziri: “Pinkantina. ¿Paitama ikinkithata-kotziri Kamantan-tzinkari? ¿Iriitakima kinkithata-kotacha? ¿Pasinima ikinkithata-kotzi?” ³⁵Ari yitanakaro Felipe ikinkithata-kaanakiri isankinari Isafás, ikinkithata-kaanakiri Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús. ³⁶Ikini-mota-paakiro nijaa, ikantzi Kisaapororini-satzi: “Iroka nijaa. ¿Airoma okantzi nokiwaatyaa naaka?” ³⁷Ikantzi Felipe: “Omapiro-rika pikimisananaji, aritaki onkantaki.” Ikantzi Kisaapororini-satzi: “Nokimisantzi, iriitaki Jesús Saipatzii-totaari, Itomi Pawa.” ³⁸Ari ikatziya-kaanta-paakiro isiyako-minto Kisaapororini-satzi. Ayiitanaki apitiroiti, jatanaki nijaaki. Ari ikiwaatakari. ³⁹Ikanta itonkaanaji nijaaki, yaanajiri Felipe Tasorinkantsi. Ti iñaanajiri iriipirori Kisaapororini-satzi tsika ikinanaki Felipe. Iro kantacha yoka atziri oshiki ikimo-siritanaki, jataji. ⁴⁰Iriima Felipe, iñaasitaaro isaikapaji Azoto-ki. Ikanta yawisaki pasiniki nampitsi ikamantan-tayitakiro Kamiithari Ñaantsi, irojatzi yariitan-taari Cesarea-ki.

Pasini-siritai Saulo

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹Ikanta Saulo, ti iwashaantiro yasaryii-matari iwiiri kimisanta-najiriri Awinkathariti. Irootaki ijata-sitan-takariri Impira-tasorintsi-pirori, ²ikantakiri: “Pisankinatiniri Impira-tasorintsitaari saikatsiri Ontyaamairiniki, pinkantiri: ‘Pisinitiri Saulo yaayitiri tzipatananariri ipaitai-tziri “Awotsi.” Inkyaaayiti yapatota-piintaita, yoosoyitiri sirampari aajatzi kooya, yamakiri aka Aapatyaawiniki.’” ³Ikanta yariitzi-mataka Saulo Ontyaamairiniki, ari imapokakiri morikanain-tsiri inkitiki, yoorintakiri tsika ikatziyaka. ⁴Tyaanaki Saulo. Ikimatzii ñaawaita-naintsiri inkitiki,

v 8.32 ipiraitari = oisha

ikantaitzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Paitama pimaimanitan-tanari?”

⁵Yakanaki Saulo, ikantzi: “¡Pinkathari! ¿Tsikama pipaitaka awiroka?” Ari ikantai-tziri: “Naakataki Jesús pimaimanitzi. Awiroka wasankitaa-waitacha, osiyawaitakaro pimpaikatyiiaaromi thoyimpi-thowari.” ⁶Tima piyonkawaitanaka Saulo tharowawai-tanakaki, ikantanaki: “¡Pinkathari! Paitama pinintziri nantajiri naaka.” Ikantzi Awinkathariti: “Pinkatziyii, pijati nampitsiki. Ari inkaman-taitimiro opaita-rika pantiri.” ⁷Oshiki itharowanaki ikaratzi oyaatakiriri Saulo, tima ikimakiro ñaantsi, ti ñaamai-tyaari ñaawaita-tsiri. ⁸Ari ikatziya-witanaja Saulo. Inintzi yokiryaa-najimi, ti onkanti yaminanaji. Irootaki yakathatan-tanakariri itsipayitakari, yaanakiri Ontyaamairiniki. ⁹Ari isaikakiri anta okaratzi mawa kitaitiri, ti onkanti yaminaji, ti iwajyaa, ti yiraji nijaa.

¹⁰Ari isaikiri Ontyaamairiniki aparoni kimisantzinkari ipaita Ananías. Iriitaki ñaanatakiri Awinkathariti imisiri-ki, ikantziri: “¡Ananías!” Ikantzi irirori: “¡Paita Pinkathari! Aka nosaiki.”

¹¹Ikantziri: “Pijati awotsiki ipaitai-tziri ‘Tampatzikari.’ Ari osaiki iwanko paitachari Judas, ari pisampita-kowintiri paitachari Saulo, iriitaki poñaachari nampitsiki Tarso. Ari isaikiri irirori anta yamani. ¹²Nomisita-kaakiri irirori. Ñaakimi pikyaa-sita-paakiri, piwasi-patzii-totan-takari pako, irojatzii yokiryaan-tanaari kantanaji yaminanaji.” ¹³Ikanta ikimaki Ananías, ikantanaki irirori: “¡Pinkathari! Oshiki nokima-kotziri yoka atziri, oshiki okowiinkataki okaratzi yantayitakiri Aapatyaawiniki, iwasankitaa-yitakiri kimisanta-najimiri.” ¹⁴Irootaki ipokantari aka, ityaanta-tziiri Ompira-tasorintsi-pirori yaayitiri ikaratzi awintaa-naamiri.”^x

¹⁵Ikantzi Pinkathari: “¡Pijati Ananías! Tima yoka atziri iriitaki noyoshiitakiri naaka inkinkithata-kotajina maaroni nampitsiki. Inkinkithata-kairi Israel-iiti ishininkatari irirori, inkinkithata-kaajiri aajatzii pasini-satzi atziri kaari ishininkatyaa, aajatzii inkimitaakiri iwinkathariti-payi. ¹⁶Aritaki nonkanta-kaakyaaro naaka inkimaatsi-winta-jyaana irirori.” ¹⁷Ikanta ijatanaki Ananías, kyaapaaki pankotsiki tsika isaikaki Saulo. Ari iwasi-patzii-totan-takari irako. Ikantziri: “¡Iyiki Saulo! Ityaankakina Awinkathariti Jesús, oñaakakamiri awotsiki tsika pikinapaaki. Nopoki nokiryaa-kaajimi, isaika-siritan-tanjyami Tasorinkantsi.” ¹⁸Ari oparyaanaki irokiki osiyawitariri simapin-taki, aminanaji kamiitha Saulo. Katziyanaka, jataki ikiwaataitiri. ¹⁹Ikanta iwawaitanaja, irojatzii isintsitan-taari kamiitha. Tima osamani kapichiini isaiki-mota-paintziri kimisantzinkari-payi Ontyaamairiniki.

^w 9.13 kimisanta-najimiri = pitasorin-tsita-kaani   ^x 9.14,16,21,27,28 * Wairontsi

Ikinkithatzi Saulo Ontyaamairiniki

²⁰Ari yitanakaro Saulo ikinkithatanaki yapatota-piinta Judá-iti, ikantzi: “Iriitaki Itomi Pawa paitachari Jesús.”^y ²¹Tima okiryantzi ikantajiita ikaratzi kimiriri, ikanta-wakaa-jiita: “¿Kaarima yoka kisaniiintziri Aapatyaawiniki ikaratzi awintaa-nariri Jesús? ¿Tima iriitaki pokaintsiri aka yayiri kimisantzinkari anta Ompira-tasorintsi-piroriki?” ²²Aikiro isintsitatzii Saulo ikinkithatanaki irirori tikatsi intharowantanakyyaa. Tikatsi inkanti Judá-iti nampitarori Ontyaamairiniki ikimiri Saulo ikantzi: “Yokaranki Jesús Saipatzii-totaari inatzii.”

Isiyan-takari Saulo

²³Okanta imaakotanaki oshiki kitaitiri, ikanta-wakaa-jiitaka Judá-iti: “Thami awiiri Saulo.” ²⁴Ari iyotzimaitaka Saulo ikowaitatzii iwaitiri. Tima kitaitiriki aajatzi tsitiniriki iyaawintaitziri Saulo okyaa-piintzi awotsi iwaitiri. ²⁵Ikanta kimisantzin-kariiti, ititakiri antaroki kantziri, iwayiita-kotakiri tsitini-paiti intaakiroki itantotaitziro nampitsi. Ari isiyajari Saulo.

Ariitaja Saulo Aapatyaawiniki

²⁶Ikanta yariitaja Saulo Aapatyaawiniki, inintawitaka intsipatapajyaarimi iyomitaani Awinkathariti. Iro kantacha maaroni kimisantzinkari itharowan-takari, isiyakaantzi ti inkimisanta-pirotai irirori. ²⁷Ikanta Bernabé, yaapatyaa-nakari Saulo, jataki iñaakan-tajiri ipiyota Tyaantaariiti. Ikantapaakiri: “Yoka Saulo iñaajiri Awinkathariti awotsiki jatachari Ontyaamairiniki, ikinkithawaita-kaakiri. Tima anta nampitsiki Ontyaamairiniki yitanakaro Saulo ikinkithata-kota-najiri Jesús. Tikatsi intharowan-tanakyaa.” ²⁸Irootaki isaikan-tapaari Saulo Aapatyaawiniki, onimowaitziri yaniwaitapaji nampitsiki itsipayita-paari Tyaantaariiti. ²⁹Ikinkithata-kota-pajiri Jesús Awinkathariti, tikatsi intharowantyyaa. Tima inkinkithata-kaayitajiri Judá-iti ñaawaitzirori iñaani wirakocha. Iro kantacha inintajiitaki irirori iwiiri.^z ³⁰Ikanta iyojiitaki kimisantzin-kariiti, yaanakiri Saulo nampitsiki Cesarea. Ityaantairi inampiki Tarso.

³¹Ikanta kimisantzin-kariiti, nampiyitarori iipatsitiki Judá-iti, Tapowiniki aajatzi Ositikii-toniki, kamiitha isaikayitanaji, aikiro iwitsika-siri-pirota-nakityaa, pinkatha iwanajiri Awinkathariti. Aikiro ijatana-kitzii ishiki-pirotanaki, ikantakaakaro Tasorinkantsi.

^y 9.20 Jesús = Saipatzii-totaari = Cristo   ^z 9.29,36 iñaani wirakocha = griego

Yisita-kota-kayi-tairi Eneas

³²Ikanta ijayitaki Pedro yariitan-tayita nampitsiki-payi, ariitaka Tzimaani-winiki tsika inampiyitaro kimisantzinkari.^a ³³Ari iñaapaa-kiriri paitachari Eneas, kisoporokiri inatzii, tzima-kotaki 8 osarintsi inaryaa-waitaka. ³⁴Iñaanata-paakiri, ikantziri: “¡Eneas, yisita-kota-kaajimi Jesús Saipatzii-totaari. Pinkatziyi, paanajiro pinaryaa-minto!” Ari ikatziya-nakari Eneas. ³⁵Ikaratzi nampitarori Tzimaani-winiki aajatzi Owaapatha-riniki, iñaayitajirira ikatziya-waitaja Eneas, irootaki ikimisantan-tanakariri Awinkathariti.

Añaantaari Dorcas

³⁶Okanta nampitsiki Owaniinkaarini, tzimatsi aparoni kimisantzinkaro opaita Tabita, iñaaniki wirakocha ikantai-tziro “Dorcas.” Iroka kooya okaminthaanta-piintaki, onisironkatanta-piintaki aajatzi. ³⁷Okanta aparoni kitaitiri, omantsiyataki Dorcas, kamaki. Yaitanakiro, ikaataikiro, inaryiita-paintziro jinoki owankoki. ³⁸Okanta anta Owaniinkaariniki ti intaina-piroti osaiki nampitsi Tzimaani-winiki tsika yariitaka Pedro. Ikanta ikimajitaki kimisantzinkari ari isaikiri Pedro anta, ityaankaki apiti atziri inkaimakitiri, inkantiri: “Pimpokanaki siintziini Owaniinkaariniki.” ³⁹Jatanaki Pedro. Ikanta yariita-paaka anta, yaitanakiri jinoki tsika inaryii-takiro. Otapota-paakiri maaroni kinankaro, irajjiita-paaka, oñaakayita-paakiri kithaarintsi ositzika-piintani Dorcas. ⁴⁰Imisitowakiro Pedro maaroni kooya-payi, ityirowanaka, amananaki. Ipithoka-sitaro kaminkaro, ikantziri: “¡Tabita, pintzinaí!” Okiryaaanaji iroori, aminanakiri Pedro, thointanaka. ⁴¹Yakatha-wakotakiro irirori, ikatziyakiro. Ikaimayjiitakiro kinankaro-payi aajatzi ikaratzi kimisantanatziri, iñaayitajiuro añaaji. ⁴²Ikanta ikimakoi-takiro nampitsiki Owaniinkaariniki, oshiki kimisanta-nakiriri Pinkathari. ⁴³Oshiki kitaitiri isaikawaitanaki Pedro Owaniinkaariniki, isaiki-motziri paitachari Simón, misinantsi-pakori.

Pedro aajatzi Cornelio

10 ¹Tzimatsi Cesarea-ki aparoni atziri paitachari Cornelio, iriitaki ijiwariti iwayiriti wirakocha ipaitai-tziri “Italia-satzi.” ²Yoka atziri ipinkathatziri Pawa aajatzi ikimita ishininka-payi. Ipapiintziri asinonkainkari oshiki iiriikiti okantawitaka ti ishininkatyaari. Oshiki yamana-piintakiri Pawa. ³Okanta aparoni kitaitiri, aritaki shiityaanaki, ari imapoka-kiriri Imaninkariti Pawa ikyaa-sita-paakiri tsika isaikaki, iñaawakiri koñaaroini, ikantapaakiri: “¡Cornelio!”^b ⁴Okiryantzi

^a 9.32,41 kimisantzinkari = itasorintsita-kayi-tairi   ^b 10.3 * Ooryaatsiri

ikantanaka Cornelio, itharon-kakiini isampitakiri, ikantziri: “¿Pinkatharí! ¿Paitama pikowa-kotanari?” Ikantzi Maninkari: “Ikimakimiro Pawa pamanani, ñaakimi pinisironkatanta-piintaka. ⁵Pintyaanti pinpiratani nampitsiki Owaniinkaariniki yamantyaariri Simón, ipaitai-tziri aajatzi Pedro. ⁶Iriitaki mayimotziriri pasini Simón, misinantsi-pakori, saika-thapyaatzirori inkaari. Iriitaki kamantimini opaita pantiri.”^c ⁷Ikanta ipiyanaja Maninkari, ikaimaki Cornelio apiti impiratani. Ikaimaki aparoni owayiri yawiintani inatzii yoka, ipinkathatziri irirori Pawa. ⁸Ikamantakiri okaratzi ikantakiriri Maninkari. Ityaankakiri Owaniinkaariniki.

⁹Okanta okitaitita-manaji, ari tampatzikataki ooryaatsiri, ariitzi-majiitaka Owaniinkaariniki. Ari yatiitanaki Pedro yamani jinoki okanta-pankaata iwanko. ¹⁰Ikima-winthatakiro itashi, inintaki iyaa, owakira ikotsitaitzi iyaari, ari ñaawya-waitakari. ¹¹Ñaakiro asitaryaana inkiti, iwayiitai-takiro osiyawitarori antaro manthakintsi-masi, othatoyitaka onampinakupayi. ¹²Tzimatsi oshiki nasiyita-chari antami-wiri manthakintsi-masiki. Tzimitacha aajatzi ikaratzi konthaa-yitatsiri kipatsiki, aajatzi tsimiri-payi. ¹³Ikimatzi ñaanata-nakiriri, ikantziri: “Pedro, piwamairi yokapayi, piyaari.” ¹⁴Ari ikantzi Pedro: “Airo Pinkatharí. Ti nowapiintyaari naaka yokapayi ipinkai-tziri.” ¹⁵Yapiitai-tanakiri Pedro ikantai-tziri: “Ikaratzi nokititakajiri naaka, airo pipaita-siwaitari awiroka ‘Ipinkaitani.’ ” ¹⁶Mawa apiitaka ñaakai-takiri. Ari iipiyai-tanajiro inkitiki manthakintsi-masi.

¹⁷Antaro okantzimo-sirita-nakari Pedro, ikinkithasiri-waita opaita siyaka-winta-chari okaratzi ñaakiri. Ari yariijiita-paaka ityaankani Cornelio, isampiko-winta-paakiro iwanko Simón. ¹⁸Ikantajiita-paaki: “¿Ari imayiri aka Simón, ipaitai-tziri Pedro?” ¹⁹Ikinkitha-siritako-minthaitziro Pedro okaratzi ñaakiri, ari ñaana-sirita-nakiri Tasorinkantsi, ikantziri: “Ariitapaaka mawa atziri amina-minatzimiri. ²⁰Payiiti, pintsipatyaari. Airo pikiso-siri-waitzi, tima naakataki otyaantziri.” ²¹Ari yayiita-paaki Pedro, ikantapaakiri atziri-payi: “Naakataki pamina-minatzi. ¿Paitama pamina-minatan-tanari?” ²²Ikantajiitzi irirori: “Ari nopoki ityaantana Cornelio, ijiwari owayiri-payi. Tampatzika-siriri inatzii irirori, ipinkathatziri Pawa. Yaakamiithatani inatzii pishininka-payi Judá-iti. Iriitaki ñaakaka Imaninkariti Pawa, ikantakiri: ‘PINKAIMA-KAANTIRI PEDRO IMPOKI PIWANKOKI, ARI PINKIMIRI ONKARATI INKAMAN-TIMIRI.’ ” ²³Ikantzi Pedro: “Pinkyii pankotsiki, pimaawaiti.” Okanta okitaitita-manaji, jatanaki Pedro iyaatanakiri ikaratzi pokasita-kiriri. Iyaatanakiri aajatzi kimsantzinkari poñaachari Owaniinkaariniki.

^c 10.6 Onasiyita ñaantsi-payi

²⁴Ari maakotaki aparoni kitaitiri arijiitaka Cesarea-ki. Oyaawintaka irirori Cornelio itsipayitakari ishininka-payi, aajatzi yaapatyaani-payi ikaratzi ikaimayitakiri. ²⁵Ikanta yariita-paaka Pedro pankotsiki, isitowasita-nakiri Cornelio, ityiwowa-sita-wakari, impinkathata-wakirimi. ²⁶Iro kantacha ikantzi Pedro: “Pinkatziyi Cornelio, atziri nonatzii naaka, ari nosiyami awiroka.” ²⁷Ari ikinkitha-waita-kaapaakiri, irojatzi ikyaakaan-tanakariri iwankoki, iñaapaa-kitzii Pedro oshiki atziri apatotain-chari iyaawintziri. ²⁸Ikantzi Pedro: “Piyojiitzi awiroka naaka Judá-iti, ti isinitaitina nontzipatyaami awirokaiti kaari noshininkata, ti onkamiithati nonkyaa-pankotimi. Iro kantacha owakira iyomitaakina Pawa, ti onkamiithati nonkanta-yitimi: ‘Nowinkani pinatzii.’” ²⁹Irootaki kaari nosamanitan-tanaka nopokanaki pikaima-kaantakina. Iroñaaka nonintzi noyoti opaita pikaima-kaantan-tanari.”

³⁰Ikantzi Cornelio: “Chapinki, maakotaki okaratzi 4 kitaitiri, aritaki shiityaanaki ikimitakari iroñaaka. Nosaiki naaka nowankoki notzi-wintaro namani. Ari noñaaki aparoni atziri, shiparyaa okantapaaka iithaari.” ³¹Ikantapaakina: ‘Cornelio, ikimakimi Pawa pamaniri, iyotziro okaratzi pinisironkatantaka awiroka. ³²Pintyaanti jatatsini Owaniinkariniki yaminaitiri Simón, ipaitai-tziri aajatzi Pedro. Iriitaki mayimotziriri pasini Simón, misinantsi-pakori nampitarori inkaarithapyaaki.’ ³³Sintzi-paiti nontyaankaki jatatsini iñiimi, pimatakiro awiroka pipokanaki sintziini. Yoka iroñaaka nokaratzi ipiyota-kaakana Pawa. Intsityaa pinkantinaro okaratzi ikantakimiri Awinkathariti.”

³⁴Ari yitanakaro Pedro ikantanakiri: “Ari noyotziri iroñaaka omapirotatyaa Pawa ti imanintanitiri atziri-payi. ³⁵Yaakamiithatziri ikaratzi pinkathata-najiriri, tampsatika-sirita-tsiri, onkanta-wityaa tsika-rika inampiyityaaro, kaari noshininkawita. ³⁶Tima irootaki ñantsi iyomitaa-kiriri Pawa noshininka-payi Israel-iiti ityaankakiri Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki Pawa kantakaarori nokinkithata-kotan-taariri Jesús. Iriitaki pinkathari-wintairini maaroni, iriitaki saikakaa-yitaini kamiitha. ³⁷Piyojiitzi awiroka okaratzi awisain-tsiri iipatsitiki noshininka-payi Judá-iti. Itanakaro Tapowiniki ikiwaatan-takariri pairani Juan ³⁸yoka Jesús, Kasiyakaa-wini-satzi. Iriitaki Pawa opakiriri Itasorinka. Tima itsipatani iwiri Pawa yoka Jesús, irootaki ijatanta-nakari irirori inisironkatan-tayita, yisita-kota-kaayitaki oshiki ikyaantasiritari piyari. ³⁹Naaka-payi ñaayita-kiriri okaratzi yantayitakiri Jesús anta Aapatyaawiniki aajatzi maaroni iipatsitiki Judá-iti. Noñaakiri aajatzi iwamaitan-takariri, ipaikakoi-takiri incha-kotakiki. ⁴⁰Okanta mawatapain-tsiri kitaitiri iwañaajiri Pawa, ikantakaakaro irirori noñaawajiri naaka-payi. ⁴¹Ti iñaaka-panaatyaari maaroni atziri, apatziro

^d 10.30 aritaki shiityaanaki = ooryaatsiri 9

naaka-payi ikaratzi iyosiitakiri pairani Pawa kinkithata-kotairini. Tima añaaaji Jesús, notsipata-waari nowaajiita nirawai-jiitzi aajatzi. ⁴²Iriitaki ontyaanka-kinari nonkaman-tayitajiri maaroni atziri, nonkantiri: ‘Iriitaki Jesús iwakiri Pawa mishakowintairini maaroni añaaayita-tsiri, aajatzi ikaratzi kamayitain-tsiri.’ ⁴³Iriitaki yoka Jesús ikinkithata-kotzi-takari pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki: ‘Inkarati awintaa-jyaarini, aritaki impyaakota-jiniri yantayi-witakaro kaari-pirori.’”^e

⁴⁴Ikinkitha-minthaitzi Pedro, omapoka-sitaka isaika-siritan-tapaakari Tasorinkantsi ikaratzi kimisanta-kiriri ikinkithatzi. ⁴⁵Okiryantzi ikantajiitanaka ikaratzi itsipatakari Pedro iñaakiro isaika-siritan-tapaakari Tasorinkantsi kaari ishininkatyaa, okimiwaitakaro isako-pirotai-tatyii-nirimi,^f ⁴⁶ikimatha-yitakiri iñaawai-yitanakiro pasinita-tsiri ñaantsi, ikimosiriwinta-nakiri Pawa. ⁴⁷Ikantanakiri Pedro ikarajitzi: “¿Kantatsima anthañaa-pithatyaari ikiwaatyaa yokaiti atziri isiyanjai arokaiti isaika-siritan-tatai Tasorinkantsi?” ⁴⁸Ari ityaankakiri ikiwaataitiri yokapayi okantakaaro yasiyitaari Jesús Saipatzii-totaari. Oshiki ikanta-kanta-witakari ikaratzi ikinkithata-kairi Pedro, ikantzi: “Airo pijatzita, pisaiki-mowaita-nakina.”

Ikamanta-pajiriri Pedro kimisantzinkari-payi Aapatyaawiniki

11 ¹Tima kimaki pasini Tyaantaariiti aajatzi pasini iyikiiti nampitarori iipatsitiki Judá-iti, ikantaitzi: “Ikimisantajiro Iñaani Pawa kaari ashininkayita.” ²Ikanta yariiwitaja Pedro Aapatyaawiniki, oshiki iñaanawinthata-wajiri Judá-iti ikaratzi kimisanta-tsiri.^g ³Ikantawajiri: “¿Paitama pariitan-tariri kaari ashininkata, pakyoo-yitakiri?”^h ⁴Ari yitanakaro Pedro ikamantziri tsika okanta opoñaantari. Ikantanakiri: ⁵“Okanta aparoni kitaitiri anta nampitsiki Owaniinkaarin nosaiki namani, ari noñaawyatakari. Noñaaki kimiwitarori antaroiti manthakintsi-masi, ithatotai-takiro onanpinakipayi, okinapaakiro inkitiki iwayiitai-takiro irojatzzi tsika nosaikaki naaka. ⁶Ari namina-pirola-nakiro, noñaaki oshiki nasiyita-chari ipiraitari, antami-wiri-payi, ikaratzi konthaa-yitatsiri kipatsiki, aajatzi siwankiri-payi. ⁷Nokimatzi ñaanata-kinari, ikantana: ‘Pedro, piwamairi yokapayi, piyaari.’ ⁸Nokantzi naka: ‘Airo Pinkatharí, tima ti onkanti kapichini namonkoitiri naaka yokapayi ipinkaitsiri inayitzi.’ ⁹Ari yapiitai-tanakina, ikantaitana: ‘Ikaratzzi noitintajiri naaka, airo pipaita-siwaitari awiroka ‘Ipinkaitani.’ ¹⁰Mawa apiitaka noñaakiri. Ari iwajinokai-tairo inkitiki okaratzi noñaakiri. ¹¹Irojatzzi yariitan-tapaakari mawa atziri amina-minatanari, ipoñaakaro Cesarea-ki. ¹²Ari iñaana-sirita-nakina Tasorinkantsi, ikantana: ‘Piyaata-

^e 10.43,48 * Wairontsi ^f 10.45 oyaatakiriri Pedro = Totamisitaaniri ^g 11.2 Judá-iti = Totamisitaaniri ^h 11.3 kaari ashininkata = kaari totamisitaaniri

nakiri yokaiti, airo pikiso-siri-waitanaki.’ Irootaki nomatakiri. Yoka 6 iyikiiti notsipata-nakari. Iriitaki nokaratakiri nokyaa-wankotakiri aparoni atziri kaari ashininkata. ¹³Ikamanta-wakina, ikantana: ‘Chapinki, noñaaki Maninkari ikatziya-paaka nowankoki, ikantakina: “Pintyaanti jatatsini nampitsiki Owaniinkaarini iriitaki amirini Simón, ipaitai-tziri aajatzi Pedro. ¹⁴Iriitaki kamanti-mironi tsika pinkantyya pawisakotan-tajyaari, pintsipata-jyaari ikaratzi pishininka-payi awiroka.”’ ¹⁵Ikanta nokinkitha-waita-kaapaakiri, ari omapoka-sitakari isaika-siritan-tapaakari Tasorinkantsi irirori-payi, iroowaitaki isaika-siritan-takairi pairani aroka-payi. ¹⁶Ari nokinkithasirita-nakiro ikantakiri pairani Awinkathariti: ‘Omapiro Juan ikiwaatantaro nijaa, iro kantacha ari piñaayitakiro awirokaiti isaika-siritan-tyaami Tasorinkantsi kimiwaitakami ikiwaatantaityya-mirimi.’ ¹⁷Tima iriitaki Pawa nisironkata-kariri aajatzi irirori-payi ikimitaakai aroka-payi akimisantajiri Pinkathari Jesús Saipatzii-totaari. ¿Paitama nonintan-tyaari naaka nomaimanitiri Pawa?’’ ¹⁸Ikanta ikimajiitaki iyikiiti nampitarori Aapatyaawiniki, tikatsi inkanta-jiitanaki. Ipanhawinta-nakiri Pawa, ikantajiitzi: “¡Ariwí! ¡Nisironkatairi Pawa kaari ashininkata! ¡Kantatsi iwashaantairo irirori yantayitziro kaari-pirori, yaña-siri-yitajita irirori!”

Kimisantaa-tsiri Antioquía-ki

¹⁹Tima iwamaitakiri Esteban, ari yitaita-nakaro imaimanitai-tziri kimisantzin-kariiti. Irootaki isiyantanakari aparoni-payi kimisantzinkari anta Fenicia-ki, Chipre-ki aajatzi Antioquía-ki. Apatziro ikinkithata-kairi ikaratzi ishininkata-wakaa Judá-iti tsika okanta-kota Kamiithari Ñaantsi. Ti ininti inkinkithata-kairi kaari ishininkatyya. ²⁰Iro kantacha ari yariijiitaka Antioquía-ki kimisantzinkari-payi poñaachari Chipre-ki aajatzi Cirene-ki. Ikinkithata-kaapaakiri kaari ishininkatyya, ikamantakiri Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús, Awinkathariti. ²¹Okantakaakari isintsinka Awinkathariti yokapayi, iwashaanta-kaakiri pasini-satzi atziri yamitasi-yitakari. Oshiki kimisanta-nakiriri Awinkathariti. ²²Kimajiitaki kimisantzin-kariiti Aapatyaawiniki okaratzi awisatsiri Antioquía-ki, ityaankakiri Bernabé iñaakitiri. ²³Ikanta yariitaka Bernabé, iñaapaakiri ikaratzi inisironkatairi Pawa, antaroiti ikiimo-sirita-paaki. Iyomitaa-paakiri maaroni yoisokiro-siritan-tyaariri Awinkathariti. ²⁴Tima nisironkatan-tatsiiri inatzii Bernabé, yawintaa-siritari Awinkathariti, isaika-siritantari Tasorinkantsi. Irootaki ishiki-pirotan-tanakari kimisanta-najiriri Awinkathariti. ²⁵Ikanta yawisanaki Bernabé, jataki Tarso-ki iñiiri Saulo. ²⁶Iñaapajiri Saulo anta, yamajiri Antioquía-ki. Ari isaikimo-waitakiri ikimisanta-kaani-payi aparoni osarintsi, iyomitaa-yitaki oshiki atziri. Ari itanakaro Antioquía-ki ipaitai-tziri kimisantzinkari-payi “Saipatzii-wiri.”

²⁷Okanta aparoni kitaitiri, arijiitaka Antioquía-ki Kamantan-tzinkari-payi ipoñaakaro Aapatyaawiniki. ²⁸Ikanta aparoni Kamantan-tzinkari paitachari Agabo, ikatziyanaka yapatojiita, ikantanaki: “Ari ñiitaki antaroiti tashitsi maaroni nampitsiki.” Tasorinkantsi ñaana-sirita-kiriri iyotanta-karori. Irootaki ñiitakiri ipinkathari-wintantari Claudio. ²⁹Irootaki ikinkithasiritan-tanakari Antioquía-satzi inisironkatyaari iyikiiti saikatsiri iipatsitiki Judá-iti intyaantiniri okaratzi inintakairiri aparoni-payi. ³⁰Irootaki yantajiitakiri, yaminai-takiri Bernabé aajatzi Saulo iriitaki aminakaan-tironi. Ityaanka-kiniri antari-kona-payi anta inampiitiki Judá-iti.

Iwamaitakiri Jacobo, yasita-koitakiri Pedro

12 ¹Ikanta pinkathari Herodes ipatzima-winthatakiri kimisantzinkari-payi. ²Ikantakaantaki iwisaitiri Jacobo, iririntzi Juan. ³Ikanta ñaakiro Herodes kamiitha onimotakiri Judá-iti, yaakaan-takiri Pedro. Ari awisayitakiri iroka-payi yoimosirinkai-tziro iwanta-piintajii-tantarori yatantaitari kaari ikonowaitzi siñakaironi. ⁴Ikanta yasita-kota-kaantakiri Pedro, iwaki ikaratzi 16 owayiri aamaako-wintyaarini. Ikinkithasiri-witaka Herodes ñaakairimi atziri-payi onthonkakyaa-rika yoimoshirinkaitaro kitaitiri Anankoryaantsi.ⁱ ⁵Isaika-minthaitzi Pedro tsika yasita-koitakiri, ikamaitakaro kimisantzinkari-payi yamana-kotziri Pedro inisironkatairi Pawa.

Imisitowai-tajiri Pedro

⁶Okanta omonkaratzi-mata-paaka yaantyaariri Herodes yoka Pedro ñaakiri atziri-payi. Ikanta imayira Pedro tsitiniri isatikakiri apiti owayiri, yoosotai-tantakariri apiti asirotha. Saikajiitatsi pasini owayiri ikyaa-piintaitzi yaamaako-wintari. ⁷Ari imapokaka ipokaki Imaninkariti Awinkathariti, kitaiti-saanti ikantakaa-paakaro. Itzinka-mirikita-paakiri Pedro, iwasaakiryaaakiri, ikantziri: “¡Pintzinai!” Tima omparyaa-siwai-tanaka asirotha yoosotai-tanta-kariri irakoki. ⁸Yapiitakiri Maninkari, ikantziri: “Piwatha-kityaa, pinkyaan-tyaari piwiri piitzi.” Imatakiro ikantai-takiriri Pedro. Aikiro ikantatzii Maninkari: “Piiwiryakotyaa, thami ajatai.” ⁹Sitowanaki Pedro iyaatanakiri Maninkari, ti iyoti iriipi-ro-rika okaratzi ñiiri, osiyawaitakaro ñaawyata-tyiiaami. ¹⁰Ikanta yawisanakiri aparoni aamaako-wintariri, yawisanakiri pasini. Yariita-paakaro asirota-tsiri asitako-rontsi, asitaryaa-siwaitanaka. Sitowa-jiitanaki. Ikanta yaniijiitanaki, irootaintsi ishonka-nakyaami, ari yookanajiri Maninkari, apaniro yaniitanaji. ¹¹Ari ikinkithasirita-nakari Pedro, ikantanaki: “Ari noyotziri omapirota-tziiri Pawa ityaankakiri

ⁱ 12.4 16 owayiriiti = ikaratzi 4 owayiri inasiyitakiri ipiyotakiri

Imaninkariti yookakaa-wintajina imaimanitinami Herodes, aajatzi Judá-iti.”

¹² Jatanaki Pedro owankoki María, iriniro Juan, ipaitai-tziri aajatzi Marcos, ari yapatojiita kimisantzinkari-payi yamanajiitzi. ¹³ Ariitapaaka Pedro ikyaa-piintaitzi, kaimapaaki. Okanta aparoni mainaro paitachari Rode, jatanaki aminiri ipaita-rika kaimatsiri. ¹⁴ Ari oyowaantita-wajiri Pedro inatzii, antaro okimo-siritanaki, ti asitaryaa-nakiniri inkyaan-tapaa-kyaari, apatziro opiyanaka inthompoina okamanta-paaki, okantzi: “Pedro inatzii kaimatsiri.” ¹⁵ Ikantai-tziro mainaro: “¡Ti pisinki-wintyaa!” Iro kantacha aikiro osintsitatzii mainaro, okantzi: “Omapiroatayaa.” Ikantajiitzi irirori: “Aamasityaa Maninkari inatzii, kaari Pedro.” ¹⁶ Aikiro isintsitatzii Pedro ikaimi. Ikanta yasitaryaaaitakiniri, iñaatziiri Pedro inatzii, tima okiryantzi ikantawinta-waari. ¹⁷ Ari iwaanka-nakiro irako Pedro imairitan-taityaari. Ikinkithata-kota-nakiro tsika ikanta Pawa imisitowan-taariri. Aikiro ikantana-kitzii Pedro: “Pinkamantiri Jacobo aajatzi pasini iyikiiti.” Ari isitowanaji, jatanaki pasiniki nampitsi.

¹⁸ Okanta okitaitita-manaki, oshiki okantzi-mojiitakari aamaako-winta-witariri, tima ti iyojiiti tsika ikinaki Pedro. ¹⁹ Ikantakaantaki Herodes yamina-minaitiri, iro kantacha ti iñiitajiri. Irootaki yookoitana-tanakariri aamaako-winta-witariri, ityaankaki owiirini. Ikanta apaata, sitowaji Herodes inampiitiki Judá-iti, jataki inampita-paintyaaro Cesarea-ki.

Ikamantakari Herodes

²⁰ Ari ikantana-kityaa Herodes imaimanitziri nampitarori Mapiniki aajatzi Simaaki. Irootaki ijajiitan-takari iñiiri Blasto, inampiri Herodes, inintzi yaapatyaa-yaari, tima ari iyomparita-piinta-jiita. Ikanta yoka Blasto iwinthata-kaakari Herodes yaakamiithata-wakiri. ²¹ Monkarata-paaka kitaitiri ikaimakaan-takiri Herodes inkinkitha-waita-kairi. Ipasika-nakaro owaniinkaro iithaari ikinkitha-waitanta-piintari, thointa-paaka isaika-mintoki yapatojiitaka, ikinkitha-waitanaki. ²² Ari ikaima-kotziri atziri-payi, ikantzi: “¡Jiirinta ñaawaitain-tsiri, Pawa inatzii, kaari atziri!” ²³ Ti onkantzi-mowaityaari Herodes ikimita-kaantai-takari Pawa, ikimosiriwin-taitakiri. Irootaki omapoka-sitan-tanakari imantsiyaakiri Imaninkariti Pawa, kiniwaitanaki, kamaki.

²⁴ Iro kantacha, aikiro ojata-kota-nakitzi iñaani Pawa, aikiro ishiki-pirota-nakitzi kimisantzin-kariiti.

²⁵ Ikanta Bernabé aajatzi Saulo imonkaratakiro ityaankan-taita-kariri Aapatyaawiniki, piyajiitaja Antioquía-ki, ari itsipatajari Juan ipaitai-tziri aajatzi Marcos.

Yitanakaro ikinkithata-kaantzi Bernabé aajatzi Saulo

13 ¹ Tzimatsi kamantan-tzinkari-payi anta Antioquía-ki tsika yapatota-piinta-jiita kimisantzinkari-payi, tzimatsi aajatzi

yomitaantsinkarii-payi. Yoka ikarajitzi: Bernabé, Simón ipaitai-tziri aajatzi Kisaakiri, Lucio Cirene-satzi, Manaén itsipa-minthatani pairani Herodes imainarita-paaki, aajatzi Saulo.² Okanta yapato-winta-jiitari Awinkathariti, itziwinta-jiitari, iñaana-siritakiri Tasorinkantsi, ikantakiri: “Piyosiitnari Bernabé aajatzi Saulo, iriitaki naminakiri nantawaita-kayiri.”³ Ikanta ithonkakiro yamanajitzi aajatzi itziwinta-jiita, iwasi-patzii-toyitan-takari irako yokapayi, ityaanka-jiitakiri.

Ikinkitha-jiitzi Tyaankaariiti Chipre-ki

⁴Ikanta ityaantani Tasorinkantsi, jaitjiitanaki Seleucia-ki, ari itijiitanaka ijatiro Chipre-ki. ⁵Aatako-jiita-paaki Salamina-ki. Yitapaakaro ikinkithata-paakiro iñaani Pawa tsika yapatota-piinta-jiita Judá-iti. Arira ijatzita-nakari aajatzi Juan yamitako-waitiri. ⁶Ikanta yaathaki-ryaanakiro ojinta-thakitzi othampisi, arijiitaka nampitsiki Pafos. Ari iñaapaakiri paitachari Barjesús, iriitaki antyawiyari Judá-iti, amatawiri kamantan-tzinkari inatzii. ⁷Yoka antyawiyari yaapatyaani inatzii pinkathari Sergio Paulo. Yotaniri inatzii yoka pinkathari. Ikaimakaan-takiri Bernabé aajatzi Saulo, tima ininta-pirotatzii inkimiro iñaani Pawa. ⁸Iro kantacha yoka antyawiyari Barjesús paitachari aajatzi iñaaniki wirakocha Elimas, oshiki itzika-tzikatakiri pinkathari airo ikimisantantaro iñaani Pawa. ⁹Ikanta Saulo, ipaitai-tziri aajatzi Pablo, ikantakaa-nakari Tasorinkantsi, yamina-nakiri antyawiyari, ¹⁰ikantanakiri: “¡Thaiwaari! ¡Kaari-pirori! Itomi kamaari pinatzii. Pimanintakiro kamiithari. ¿Aroma piwashaantairo pitzika-tzika-yitziro okaratzi tampatzikatzi-motziriri Nowinkathariti? ¹¹Iroñaaka iwasankitaimi Pawa, kamaraaki pinkantajyaa, airo paminawaitaji.” Apatha-kiro ikantanaka, ti yokichaatanaji. Yamina-mina-waitzi akathatairini. ¹²Ikanta iñaakiro pinkathari awishi-mota-kiriri antyawiyari, okiryantzi ikanta irirori ikimiro ikamantan-taitziro tsika ikanta-kota Awinkathariti Jesús, ikimisanta-pirotanaki irirori.

Ariitaka Pablo aajatzi Bernabé Antioquía-ki saikatsiri anta Pisidia-ki

¹³Ikanta yawisanaji Pablo nampitsiki Pafos itsipayitakari ikarajitzi, ititanaka ijatiro Perge-ki saikatsiri anta Panfilia-ki. Iriima Juan, ti iyaatanajiri, piyanaka irirori Aapatyaawiniki. ¹⁴Ikanta Pablo aajatzi pasini-payi aikiro yanijiitatzii irojatzi yariitan-tajiitakari Antioquía-ki anta Pisidia-ki. Okanta kitaitiri imakoryaan-taitari, ikyaajiitaki yapatota-piinta Judá-iti, saikajiita-paaki. ¹⁵Ikanta ithonkai-takiro iñaanai-tziro isankinari Kamantan-tzinkari-payi aajatzi Ikantakaan-taitani, ikantaki jiwatakaan-tatsiri yapatota-piinta-jiita: “¡Iyikiiti! ¿Tzimatsima pinkantiri awiroka-payi intharowintan-tyaari ashininka-payi?” ¹⁶Ari ikatziyanaka

j 13.1 Herodes = pinkatha-ritatsiri pairani Tapowiniki

Pablo, itzinaa-wakotanaka imairitan-taityaari, ikantanaki: “¡Pinkimi noshininká! ¡Israel-iiti! ¡Ikaratzi pinkathatairiri Pawa!

¹⁷Iriitakira Pawa oyoshiita-kiriri pairani awaisatzitini, Israel-iiti. Ishikyaakiri isaikan-tawitakari Apitantoniki. Oshiki impira-waitai-takari anta, iro kantacha Pawa iñaakan-takiro itasorinka, yookakaa-wintajiri. ¹⁸Osamani ikina-kina-waitaki otzisi-masiki okaratzi 40 osarintsi. Iro kantacha inisironkata-piintakari Pawa anta. ¹⁹Okanta apaata, yapirotakiri Pawa ikaratzi 7 shininkata-wakaa-chari anta Owintiniki. Irootaki yasita-kaajariri awai-satzitini iroka kipatsi. ²⁰Tima okaratzi nokinkithata-kimiri awisaki okaratzi 450 osarintsi osamanitaki. Ari ityaankakiri Pawa jwayitairini awaisatzitini. Aikiro ijatakaa-tziiro Pawa ityaankaki jiwari-payi irojatz iwiraanta-paakarori Kamantan-tzinkari Samuel. ²¹Iro kantacha ikowa-kota-jiitakiri Pawa intzimi iwinkathariti-piro-tityaari. Irootaki yaminan-takariri Pawa ashininkani Saúl, itomi Cis, ishininka Benjamín-iiti. Iriitaki pinkathari-winta-kiriri okaratzi 40 osarintsi. ²²Ikanta apaata Pawa ti ipinkathatakajiri Saúl, impoyiitaari ipinkatha-ritakaajiri David. Tima iriitaki David ikinkithata-kotakiri pairani Pawa, ikantzi:

Noñaakiri David itomi Isaí, inimotakina,

Iriitaki matironi yantiro nonintziri naaka.

²³Tzimatsi ikasiya-kaakairi pairani Pawa intyaantajairi incharinityaari pinkatharini David, iriitaki wawisaa-koyitaini arokaiti Israel-iiti. Tima yoka incharinityaari David iriitaki Jesús. ²⁴Tikira impokiita Jesús, ikinkithata-kotzi-takari Kamantan-tzinkari Juan, ikantaki: ‘¡Israel-iiti! Ontzimatyii pimpiya-siri-yitaji, pikiwaa-winta-jyaari Pawa.’ ²⁵Tima kapichita-paaki iwamaitan-tyaariri pairani Juan, ikantanaki: ‘Ti naaka yoka Saipatzii-totaari ikasiya-kaakimiri pairani Pawa. Awotsikitaki impoki, nopinkatha-pirotzitari naaka, ti onkanta-janti inkimita-kaantyaana impiratani naantya-niriri ikyaaantyari iitziki.’

²⁶¡Iyikiiti! ¡Ishininkaiti Abraham! ¡Maaroni awirokaiti pasini-satzi pinkathata-jiriri Pawa! Maaroni aroka-payi ityaantakairo iroka Naantsi awisakotan-tajyaari. ²⁷Ikaratzi nampitarori Aapatyaawiniki aajatz jiwari-payi, ti iyojiita-wakiri Jesús. Maaroni kitaitiri imakoryaan-taitari iñaanawita-piintakaro tsika isankinata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari, iro kantacha ti iyota-kotiro sankinarintsi iriiwitaka ikinkithata-koitziri Jesús. Iriitaki amishakowinta-kiriri iwamaitiri Jesús, ti iyotzimaityaa, imonkarata-kaatyaaro okaratzi ikamantan-takiri pairani Kamantan-tzinkari-payi. ²⁸Ipoña ikowa-kotakiri Pilato iwamaakaantiri Jesús, okantawitaka tikatsi inkinakaa-sita-paintyaa irirori. ²⁹Ikanta imonkarata-kaayitakaro isankinata-koita-kiriri pairani, iwatzikaryaa-kotairi Jesús tsika ipaikakoi-takiri, yaitanakiri ikitaitziri. ³⁰Iro kantacha Pawa iwañaajiri. ³¹Ari yitanakaro Jesús iñaaka-panaatari ikaratzi

tsipata-kariri pairani ipoñaan-takari Tapowiniki irojatzi Aapatyaawiniki. Oshiki okaratzi kitaitiri iñaaka-panaatari. Iriitaki kinkithata-koyitairiri iroñaaka tsika-rika-payi tsika isaikayitzi atziri. ³²Irijatzi nokinkithata-kotzimiri iroñaaka awiroka-payi, nokinkithata-tziimiro Kamiithari Ñaantsi tsika okanta-kota ikasiya-kaakiriri pairani Pawa awaisatzitini. ³³Tima imonkaratakiro Pawa okaratzi ikasiya-kaantziri, tima iwañaajiri Jesús. Mataka okaratzi isankinata-koita-kiriri Panthaan-tsiki apitita-tsiri, ikantaitzi:

Notomi nowimi awiroka.

Naaka pirintanaja iroñaaka.

³⁴Aritaki ikamantzi-tantaka Pawa iwañaajiri Jesús, ti ininti ositziti iwatha tsika ikitaitakiri. Iroka ikantaki:

Tima awiroka ñiironi okaratzi nokasiya-kaakiriri David.

³⁵Tzimatsi pasini Panthaantsi ikantaitaki:

Airo pisinitziri ositziti iwatha Pitasorintsiti.

³⁶Omapiro, kaari David inkinkithata-koiti aka, tima yañaakaa-paintziri Pawa, ipoña imakoryaaki, itsipataari iwaisatzitini ikitayitaja, ari ositzitajiri iwatha. ³⁷Iriima kanta-kota-chari aka, iwañaajiri Pawa, ti ositziti iwatha irirori. ³⁸Iyikiiti, ontzimatyii piyojiitaji awiroka-payi, nokinkithata-kota-tziiri Jesús, iriitaki matairori ipyaakota-jimiro pantayiwitakaro kaari-pirori. ³⁹Ikaratzi kaari awamiitha-siriti Ikantakaantani awaisatzitini Moisés, aritaki impyaakotakajiri Jesús aririka inkimisanta-najiri irirori. ⁴⁰Paamawintajyaa awiroka-payi, patsipitaro = kari owasankitaantsi isankinata-kotakiri pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki:

⁴¹Pithain-kawaitakiri awiroka-payi Pawa,

okiryantzi pinkanta-paintyaa iroñaaka, irojatzi pimpyaan-takyaari.

Tima omapiro onkowiinkati apaata ompaityaa nantzi-mota-jimiri,

Airotzimaita pikimisantziro, intzima-witakyaa kamanti-mironi.”

⁴²Ikanta isitowanaji yapatota-piintaita yoka Pablo itsipatakariki arajitzi, oshiki atziri kantawa-jiriri: “Pimpiyaji pasiniki kitaitiri imakoryaan-taitari, papiitiro pinkinkithata-kayinaro iroka ñaantsi.”

⁴³Iyaajiita-nakiri oshiki Judá-iti aajatzi kaari ishininkatyaa kimisanta-witarori iyomitaan-tziri Judá-iti, ikimisanta-jiitanaki irirori. Iriitaki iyomitaitziri Pablo aajatzi Bernabé, ikantziri: “Poisokirotiri ikaminthaa-yitajimi Pawa.”

⁴⁴Okanta pasini kitaitiri imakoryaan-taitari, ipiyojiitaka oshiki atziri inkimisantiro iñaani Pawa inkamantantiri Pablo aajatzi Bernabé. ⁴⁵Iro kantacha iñaakiri Judá-iti ipiyojiita-paaka atziri-payi, ikisa-siri-jiitanaka. Ari yitanakaro imaimani-waita-nakiri Pablo, ithainki-mawaita-nakiri.

⁴⁶Tikatsi intharowan-tanakyaa Pablo aajatzi Bernabé, ikantanakiri: “Iroowitaka kamiithatatsiri nitawakyaami awiroka-payi nonkaman-timiro

iñaani Pawa, tima Judá-iti pinayi-tziita. Irooma pimaninta-jiitakiro, airo piñiuro yaña-sirita-kaitaimi. Irootaki nonkinkithata-kaantyaariri iroñaaka kaari ashininkata. ⁴⁷Tima irootaki ininta-kayinari Pawa, ikantakina:

Awiroka nowaki pinkitainkata-koyitairi kaari pishininkata,
Pinkinkithata-kaajiri tsika okanta-kota awisakotaantsi.
Pinthotyaajiro maaroni kipatsiki.”

⁴⁸Ikanta ikimajiitawaki kaari ishininkayita, antaro ikimo-siri-jiitanaki, ikantanaki: “Oshiki okamiitha-tataitziti iñaani Pawa.” Tima inthonkaka ikimisanta-jiitaki ikaratzi iyosiitai-takiri yaña-siri-yitaji.

⁴⁹Tima ithonkaa ikinkithata-kota-nakiro iñaani Pawa maaroni nampitsi okaratzi tzimatsiri anta. ⁵⁰Iro kantacha tzimatsi Judá-iti yomitaa-naakirori pinkathataaro kooya-payi tsipata-piintariri Judá-iti yapatojiita, ari ikimitaakiri iriipirori-payi jiwatakaan-tatsiri nampitsiki, iwinthata-kaakari imaimanitiri Pablo aajatzi Bernabé, yoimisitowiri isaikapaaki inampiki. ⁵¹Irootaki itikanta-naarori iipatsi-tiki Pablo aajatzi Bernabé iyotantai-tyaari ti inkimisantaitiri Pawa. Awisanaki anta Iconio-ki.

⁵²Tima antaaro ikimo-siri-jiitaki kimisantzin-kariiti saikanain-tsiri, tima omapiro isaika-siri-yitan-tanakari irirori Tasorinkantsi.

Pablo aajatzi Bernabé ijataki Iconio-ki

14 ¹Ikanta yariitaka Pablo aajatzi Bernabé anta Iconio-ki, ikyaajitaki yapatota-piinta-jiita Judá-iti. Ikinkithata-kaapaakiri atziri-payi tsika ikanta-kota Jesús. Tima oshiki Judá-iti aajatzi pasinimatzi atziri kimisanta-naintsiri. ²Iro kantacha tzimatsi Judá-iti kaari kimisanta-tsini, iyomitaa-naakiri kaari ishininkatyaa inkatsimatan-tyaari. Iriitaki maimanita-kiriri kimisantzinkari-payi. ³Irootaki isaikan-tanakari osamani yoka Pablo aajatzi Bernabé anta Iconio-ki. Tima omapiro yawintaa-nakari Pawa. Ikinkithata-kaanakiri atziri-payi tsika okanta-kota itakotanta Pawa. Iriitaki Awinkathariti matakairiri itasonkawintantari, irootaki iyotantyaari atziri-payi omapirotayaa okaratzi ikinkithata-kotziri. ⁴Iro kantacha imaimanita-wakaanaka ikaratzi nampitarori anta. Tzimatsi aapatyaa-nakariri Judá-iti, pasini yaapatyaa-nakari Tyaankaariiti. ⁵Ikanta Judá-iti itsipayitakariri kaari ishininkatyaa, ikinkitha-waita-kaakiri jiwari-payi iwasankitairi Pablo aajatzi Bernabé irojatzi ishimyaan-takyaariri. ⁶Iro kantacha yotaki irirori-payi, siyaka ikinajitaki Litra-ki irojatzi Derbe-ki, irootaki nampitsi saikayita-tsiri Licaonia-ki. Tima ithonka yaniitakiro okaratzi tzimatsiri nampitsi anta. ⁷Ari ikamantan-takirori Kamiithari Ñaantsi anta.

Ishimia-waitai-takiri Pablo Litra-ki

⁸Okanta anta Litra-ki tzimatsi aparoni atziri ti yaniita-niti. Yasi iwiro ikiso-porokitziti owakira itzimapaaki. Ari isaikaki yoka atziri,

⁹Ikimisantziri Pablo. Ikanta yaminapaakiri Pablo, iyotanaki yawintaa-sirita-taari yoka atziri aritaki yisita-kota-kaajiri. ¹⁰Ari ñawaitanaki, ikantziri: “¡Pinkatziyi, paniitaji!” Apatha-kiro imitaanaka yoka atziri, katziyanaka, aniitanaji. ¹¹Ikanta ñaayitakiro Licaonia-satzi yantakiri Pablo, ikaimajiiitanaki ñaaniki, ikantajiiitzi: “¡Yayiiitzi-motakai pawa isiyakari atziriwí!” ¹²Ikimita-kaanakari Bernabé iriitakimi iwawaniroto ipaitai-tziri “Júpiter,” iriima Pablo ikimita-kaanakari iriitakimi iwawaniroto ipaitai-tziri “Mercurio,” tima iriitaki Pablo ñawaitatsi ikinkithatzira. ¹³Ikanta yantyawiyariti Júpiter, saikatsiri iyarapapankoti okyaa-piintzi awotsi nampitsiki, yamaki ipira-payi aajatzi incha-tyaakipayi. Itsipatakari pasini-payi atziri inintajiiitzi iwamairi ipira-payi, impomitiniri impinkathatiri Tyaankaariiti.^k ¹⁴Ikanta iyotaki Bernabé aajatzi Pablo okaratzi ikinkithasiritari, imankaryaa-nakiro iithaari iyotantyaari atziri-payi okowiinkatzi inintziri yantiri. Ari isatikan-tanakari atziri-payi, ñawaitanaki, ¹⁵ikantzi: “¿Paitama pantantyaarori iroka? Atziri nonatzii naaka, ari nosiyami awiroka-payi. Airo pantasi-waitaro pinintziri, pinkimisantairi Pawa Añaanita-tsiri. Tima iriitaki owitsika-kirori inkiti, kipatsi, inkaari, aajatzi okaratzi tzimanta-yitarori. ¹⁶Irijatzi sinita-kiriri pairani piwaisatzitini yantayitiro iniwita-siyitari irirori-payi. ¹⁷Iro kantacha ti imanapithatyaari tsika ikantawaita irirori. Tima iriitaki Pawa nisironkata-piinta-kairi aroka, iwaryiuro inkani onkithotan-tyaari awankiri-payi, iriitaki opayitairori maaroni awayitari, ari okanta akimo-siriantari.” ¹⁸Okantawitaka ikantayi-witakari atziri-payi iroka, oshiki opomirintsitaka iwashaanta-kaantyaariri iwamainiri ipira-payi impomitiniri.

¹⁹Ari yarijiiita-paaka Judá-iti ipoñaayitaka Antioquía-ki aajatzi Iconio-ki. Iyomitaa-yita-paakiri atziri imaimanitiri Pablo. Irootaki ishimyaan-takariri. Inosika-nakiri yookakiri othapiki nampitsi, isiyakaantzi iwamaakiri. ²⁰Ikanta yapatowinta-paakari iyomitaani-payi Pablo, ari ipiriinta-naari aajatzi ipiyanaja nampitsiki. Ikanta okitaitita-manaki jataki Derbe-ki itsipata-naari Bernabé. ²¹Ari ikamantan-tapajiro Kamiithari Ñaantsi anta Derbe-ki, ikimisanta-kaaki oshiki atziri. Ipoña ipiyaaro Listra-ki, Iconio-ki irojatzii Antioquía-ki. ²²Ari yariita-naariri ikaratzi ikimisanta-kaakiri, iyomitaa-naajiri kisokiro iwajiri Jesús, yawintyaari. Ikantanajiri aajatzi: “Ontzimatyii añiuro oshiki ankimaatsi-waityaari ankyaan-tajyaari tsika ipinkathari-wintantaji Pawa.” ²³Tima yaminaki inkarati jiwayita-tsini tsika yapatoyita-piinta, iriitaki jiwayitairini ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús. Ikanta yamanako-yitanajiri yokapayi jiwari-payi, itziwinta-yitakari, ikowakotakiri Pawa, ikantzi: “Nowinkatharítí, paamaako-winta-jyaari yokaiti ikaratzi awinta-yitanaamiri.”

^k 14.13 ipira-payi = toros

Piyaja Antioquía-ki saikatsiri Tonkaironiki

²⁴Tima aikiro yaniitatzi Pablo aajatzi Bernabé, yawisanakiro Pisidia-ki irojatzí yariitan-takari Panfilia-ki. ²⁵Ari ikamantan-tanakiro Kamiithari Ñaantsi anta, yitanakari nampiyitarori Perge-ki, ipoñaapaaka Atalia-ki. ²⁶Ari ititanaja irojatzí Antioquía-ki. Tima ari iyosiitai-takiri pairani ijatantyaari inkamantantiro tsika okanta-kota ikaminthaantaji Pawa. Irootaki imonkaratakiri iroñaaka yantayitakiro. ²⁷Ikanta yariitaja Antioquía-ki, yapatota-pajiri kimisantzinkari-payi, ikamanta-pajiri okaratzi yantakaa-yitakiriri Pawa, tsika ikanta yawintaa-kaayitaari kaari ishininkatyaa. ²⁸Ari isaikapajiri Pablo aajatzi Bernabé itsipayita-paari ikaratzi kimisanta-naatsiri.

Yapatota-jiita Aapatyaawiniki

15 ¹Ari yariijiitaka atziri-payi anta Antioquía-ki ipoñaayitakaro iipatsitiki Judá-iti, iyomitaa-paakiri kimisantzinkari-payi, ikantapaakiri: “Iyikiiti, airorika pimonkaratziro Ikantakaantani Moisés pinto-misitaa-nityaa, airo pawisako-siri-yitaji.” ²Ti onimotiri Pablo aajatzi Bernabé okaratzi iyomitaan-tziri ariitapain-chari, oshiki iñaanaminthatakiri yokapayi. Irootaki inintan-tanakari kimisantzinkari-payi Antioquía-satzi ijataji Pablo aajatzi Bernabé Aapatyaawiniki. Apatziro iwitsikajiro irirori-payi kantain-chari intspatyaari Tyaankaariiti aajatzi jiwatziriri kimisantzinkari inampiki. ³Ikanta ijajiitaji Pablo aajatzi Bernabé ikinanajiro Fenicia-ki irojatzí Ositikii-toniki. Ari ikamanta-yitanajiri Judá-iti ikaratzi kimisantaa-tsiri, ikantziri: “Ikimisanta-yitaji pasini-satzi kaari ishininkatyaa.” Tima oshiki ikimo-siri-jiitanaki iyikiiti Judá-iti. ⁴Ariijiitaja anta Aapatyaawiniki. Yaakamiithata-wajiri kimisantzin-kariiti, Tyaankaariiti aajatzi jiwatziriri kimisantzinkari. Ikamanta-pajiri irirori okaratzi yantakaa-yitakariri Pawa. ⁵Iro kantacha tzimatsi Nasitantaniri-payi kimisantaa-tsiri, ikantanaki: “Ikaratzi kimisantaa-tsiri kaari ashininkata, okowaa-pirotatyaa imonkaratairo Ikantakaantani Moisés, intomitaa-nitajyaa.”

⁶Ari yapatojiitanaka Tyaankaariiti aajatzi jiwari-payi ikinkitha-waita-kojiitziro tsika okanta-kota iroka. ⁷Ikanta osamanitaki ikinkitha-waijiitaki, ari ikatzianaka Pedro, ikantanaki: “Iyikiiti, piyojiitzi awiroka, naaka ityaankaki pairani Pawa nokinkithata-kaayitajiri Kamiithari Ñaantsi kaari ashininkata, irootaki inkimisantan-tajyaari irirori-payi. ⁸Tima Pawa iyotzitauro okaratzi akinkithasiri-yitari, iñaakan-takiro inintziri aajatzi isaika-siritan-tajyaari Tasorinkantsi pasini-satzi kaari ashininkata ikimitaakai arokaiti. ⁹Tima yaakamiithatajiri Pawa yokaiti ikimita-kaira aajatzi arokaiti, tikatsi imaaninti Pawa. Yoitinta-siri-yitajiri ikaratzi awintaa-siritaariri Jesús. ¹⁰¿Kamiithata-tsima

pinthainkiro yantakiri Pawa? ¿Opaitama pinintantari pisintsitiri kimisanta-naatsiri imonkaratiro ikantakaan-taitani kaari aawyaa-jatzi arokaiti, kaari yaawyaa-jatzi aajatzi awaisatzitini? ¹¹ Tima irootaki inisironkatani Awinkathariti Jesús owawisaako-siri-yitajiri arokaiti. Ari ikantzi-yitaari aajatzi iriroriiti.”

¹² Mairi ikantajiitanaka maaroni. Ikimaitziiri aajatzi Bernabé, Pablo ikinkithata-kotziro okaratzí yantakaa-yitakiriri Pawa inampiki-payi pasini-satzi atziri kaari ishininkatyaa. ¹³ Ikanta ithonka-kiro ikamantakiri, ikantanaki Jacobo: “Iyikiiti, pinkimisanta-wakina: ¹⁴ Ikamanta-kairo Simón tsika ikanta Pawa yitanta-nakarori iyoyaayitakiri pasini-satzi atziri inkimisantan-tajyaariri irirori-payi.¹ ¹⁵ Tima irootaki ikinkithata-kaakiriri Pawa pairani Kamantan-tzinkari-payi, ikantaki:

¹⁶ Aririka awisayitaki iroka-payi, aritaki nompiyaji.

Nowiriintajiro iwanko David.

Nompinkatharita-kayiri incharinityaari ari inkimita-jyaari tsika ikanta irirori nopinkatha-ritakaakiri.

¹⁷ Aririka omatakyaa iroka, ari yamina-minatajina pasini-satzi atziri, inkanta-yitaina: ‘Nowinkathariti,’

Ari onkanyaa nasiyitan-tajyaariri kaari pishininkata.

¹⁸ Ari ikantzi inaawaitzi Awinkathariti Pawa. Tima iriitaki kasiya-kaayita-kayirori iroka-payi pairani owakira itantana-karori.

¹⁹ Irootaki nonkantan-tyaari naaka, ti onkamiithati añaakai-yaari pasini-satzi kaari ashininkata ikaratzí kimisanta-yitairiri Pawa.

²⁰ Apatziro antyaankiniri sankinarintsi airo iwantari wathatsi yasita-kaitariri pawaniro-payi, airo imayimpi-waitzi, airo iwakoyitaro iriraani posiniri-payi. ²¹ Tima irooyitaki iroka isankinari Moisés ikinkithata-kota-piintai-tziri tsika-rika-payi yapatota-piinta Judá-iti kitaitiriki imakoryaan-taitari. Irootaki yitanakari pairani. Irootaki iwashaantan-tyaarori iroka-payi airo okantzimo-sirita-kaantari ashininka-payi.”

²² Ikanta Tyaankaariiti aajatzi jiwari-payi, itsipayitakari kimisantzinkari-payi, ikoyaaki intyaankiri Antioquía-ki intsipatanakyaari Pablo aajatzi Bernabé. Yoka ikaratzí ikoyaakiri: Judas ipaitai-tziri Barsabás, aajatzi Silas. Iriitaki jiwatakaa-yitakiriri kimisantzinkari-payi anta. ²³ Iriiyitaki aanakironi sankinarintsi. Iroka okantzi osankinata: “Iyikiiti, naakaiti Tyaankaariiti aajatzi jiwari-payi. Nowitha-jiitami awiroka kaari noshininkayita nampiyitarori Antioquía-ki, Tonkaironiki, aajatzi Cilicia-ki. ²⁴ Noyojiitaki tzimatsi poñaayita-nainchari aka, iriitaki oñaasirinka-kimiri anta, inintzi pimonkara-yitairo Ikantakaan-taitsiri, pinto-misitaa-nitajyaa. Kaarira notyaantani naaka-

¹ 15.14,17 * Wairontsi

payi. ²⁵Irootaki nokinkitha-waitan-takari aka, ari nokoyakiri akarajiitzi aka, iriitaki jatatsini iñaajimi intsipata-nakyaari itakokitani Pablo aajatzi Bernabé. ²⁶Iriijitaki atsiyawinta-kariri yawintaa-naari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. ²⁷Nontyaanka-kimiri Judas aajatzi Silas. Iriitaki kamanta-paakimini maaroni anta. ²⁸Tima ti onkamiithati noñaakaa-waiyaami awirokaiti, tima ti onimotiri Tasorinkantsi aajatzi naaka-payi. Apatziro pantayita-najiro okaratzii nintachari. Iroka nokantzi: ²⁹Airo piwayitari wathatsi yasita-kayi-tariri pawaniro-payi. Airo piwakoyitaro iriraani posiniri. Airo pimayimpi-waitzi. Aririka pimonkara-yitanakiro iroka, kamiithataki. Ari okaratzii.”

³⁰Ikanta ijajiitanaki ikaratzii iyoyaakiri, ariijitaka Antioquía-ki. Yapatota-paakiri kimisantzinkari-payi, ipapaakiri sankinarintsii. ³¹Ikanta iñaanata-wakiro, ikimo-siri-jiitanaki. ³²Tima Kamantan-tzinkari inatzi Judas aajatzi Silas, itharowinta-kaapaakari iyikiiti yoisokirotyaari Pawa, onimoyita-najiri. ³³Okanta osamanitaki isaikimo-waitakiri kamiitha, ityaankajiri tsika ipoñaakaro pairani. ³⁴Iro kantacha inintaki Silas isaikanaki irirori Antioquía-ki.^m ³⁵Ari ikimitakari Pablo aajatzi Bernabé irojatzi isaikanaki irirori Antioquía-ki, itsipatakari pasini-payi kimisantzinkari, aikiro ikamantan-tanaki-tziro iñaani Awinkathariti.

Pablo itsiparyaari Bernabé, yapitakiro ijatzi ikinkithatzi

³⁶Okanta apaata, ikantairi Pablo yoka Bernabé: “Thami apiitajiro ariityaari inampiki iyikiiti tsika akamantan-takiro iñaani Awinkathariti. Aminajiri tsika ikantayita.” ³⁷Ari inintawitaka Bernabé yaanakirimi Juan, ipaitai-tziri aajatzi Marcos. ³⁸Iro kantacha Pablo ti onimotiri yaanajiri, tima yooka-kitziiri pairani Marcos anta Panfilia-ki, ti ithotyiiro Marcos intsipatyaari tsika ikinkithata-kaanta-yitzi. ³⁹Ari iñaana-minthata-wakaa-jiitaka. Ari itsiparyaa-wakaa-nakari. Yaanakiri Bernabé yoka Marcos, ititanaka ikinanaki Chipre-ki. ⁴⁰Iriima Pablo, yaminakiri Silas iriitaki intsipatyaari irirori. Ikanta yamana-kota-wajiri iyikiiti, ikantzi: “Nowinkathariti, nawintaami awiroka, pinkawinthayiri yoka.” Ari ijajiitanaki. ⁴¹Ikanta ikinanaki Tonkaironiki irojatzi Cilicia-ki, ipintha-sirita-kaayitakari yawintyaari Jesús ikaratzii kimisanta-yitaa-tsiri.

Timoteo itsipatari Pablo aajatzi Silas

16 ¹Aikiro ijatatzii yariitanta Pablo, ithonka yariitantaka Derbeki aajatzi Litra-ki. Ari isaikiri aparoni mainari ipaita Timoteo, kimisantzinkari inatzii. Otomi Judá-iti, kimisantzinkaro onatzii aajatzi, wirakocha inatzii iriri. ²Ikanta kimisantzinkari-payi nampitarori Litra-ki aajatzi Iconio-ki, kamiitha ikinkithata-kotakiri yoka Timoteo.

^m 15.34 Onasiyita ñaantsi-payi   ⁿ 16.1,3 wirakocha = griego

³Irootaki inintan-tanakari Pablo intsipatyaari Timoteo tsika yariitan-tayita. Iro kantacha iyojiitzi maaroni Judá-iti wirakocha inatzii iriri. Irootaki yaantana-kariri Pablo intomisitaa-nitiri yoka Timoteo. ⁴Ikanta ikinayita-nakira nampitsi-payi, ikamanta-yitanakiri kimisantzin-kariiti yantayitajiro okaratzi isankinatakiri Tyaankaariiti itsipatakari jiwari-payi anta Aapatyaawiniki. ⁵Irootaki yawintaa-pirotan-tanakariri Jesús ikaratzi kimisanta-naatsiri anta. Tima aikiro ishiki-pirota-nakitzi ii ikaratzi kimisanta-naatsiri maaroni kitaitiri.

Imisimpyaakiri Pablo aparoni Macedonia-satzi

⁶Ikanta Pablo isinampita-nakiro Frigia aajatzi Galacia, tima ti isinitairi Tasorinkantsi inkinkithata-kaanti anta Asia-ki. ⁷Irojatzi yariitan-takari anta Misia-ki. Ari ikinkithasiri-witaka inkinana-kiromi Bitinia-ki, iro kantacha ti isinitiri Itasorinka Jesús ijatiro anta. ⁸Awisanaki nampitsiki Misia, oirinka-jiita-paaka anta nampitsiki Troas. ⁹Okanta otsitinitanaki, ari imisiwaitakiri Pablo, iñaaki aparoni Macedonia-satzi, ikantziri: “Pariityaana nonampiki, pinisinonka-yitajyaana.” ¹⁰Ikanta imisimpyiitakiri Pablo, ari nowitsika-jiitanaka nojajiiti Macedonia-ki. Tima noyojiitzi iriitaki Pawa nintatsiri nojati anta, nonkaman-tajiri Kamiithari Ñaantsi ikaratzi nampitarori anta.

Yasita-koitakiri Filipos-ki

¹¹Ari notijiitanaja anta nampitsiki Troas, apatziro nowanakiro nojatziro Samotracia-ki. Okanta okitaitita-manaji irojatzi naata-kotan-tapaakari Owakira-winiki. ¹²Ikanta nawisanaki irojatzi nampitsiki Filipos. Tima iroka nampitsi irootaki otzinkami nampitsi Macedonia. Ari inampiyitarori wirakocha poñaayita-chari Roma-ki. Ari nosaika-waita-paakiri anta. ¹³Okanta aparoni kitaitiri imakoryaanta-piintari Judá-iti, nojatakiri nijaa-thapyaaki. Nosiya-kaantzi ari yapatojiita Judá-iti yamanajiiti. Ikanta nariita-paaka anta, saikajiita-paakina, nokinkitha-waita-kaapaakiro kooya-payi apatojiita-chari anta. ¹⁴Tzimatsi aparoni kooya kimisanta-kinari nokinkitha-waitzi opaita Lidia. Irootaki poñaachari nampitsiki Tiatira. Ari opoki iroori opimantawaitzi manthakintsi jonkiro-masita-tsiri. Opinkathata-piintakiri iroori Pawa. Tima ikantakaakaro Awinkathariti opintha-sirityaa onkimisantiri Pablo okaratzi ikantziri. ¹⁵Okanta ikiwaatai-takiro iroori aajatzi ikaratzi saika-wankotzirori, okantajiita-nakina: “Thami ajati nowankoki, pimayimotina.” Ari nomajiitakiri, tima oshiki apiapiitakina iroori okantana.

¹⁶Okanta apaata, nojajiitaki namani notsipataro Pablo, ari nomonthaakaro awotsiki aparoni mainaro impiraitani. Tima iroka mainaro yaaka-sirita-tziro piyari, irootaki iyotakaan-tarori opaitarika awishi-motziriri atziri. Ari ipinaitziriri oshiki kiriiki ompiratarori

iroka mainaro. ¹⁷Tima oyaataa-nakina iroka mainaro, okaima-tzimaita okaima-kotziri atziri-payi, okantzi: “¡Yoka atziri-payi impiratani inatzii Pawa Jinoki-satzi, iriitaki kamanta-jimini pawisakotan-tajyaari!” ¹⁸Ari okantatyaa okaimaa-waitzi maaroni kitaitiri iroka mainaro, irojatzii owatsimaan-takariri Pablo, iñaanatakiri piyari aakasirita-kirori, ikantziri: “Piyaapi-thatairo iroka mainaro, tima nawintaari Jesús Saipatzii-totaari, iriitaki matakayi-mironi.” Apatha-kiro ikantanaka piyari ijapithata-najiro.

¹⁹Iro kantacha yoka ompiratarori mainaro, iyotanaki airo yaantaaro oshiki kiriiki, yaanakiri Pablo aajatzi Silas isaikajiitzi jiwari-payi, tsika ipiyojiita atziri. ²⁰Ikantapaakiri jiwatatsiri: “Yokaiti Judá-iti iñaasirin-kakiri ashininka-payi aka anampiki. ²¹Iyomitaa-sitakari okaratzii yamijiitiri irirori, ti anintajiitiro arokaiti yantaitiro, tima aroka-payi isankinata-kotani pinkatha-ritatsiri Roma-ki. ²²Imatzita-nakaro atziri-payi asitarori inampi imaimanitikiri Pablo aajatzi Silas. Ikantzi jiwari: “Pisapoka-yitiri, pimpassa-waitiri.” ²³Ikanta itonkakiro ipasawaitziri, yaanakiri iwayiriti wirakocha yasita-kotakiri. Ikantanakiri aamaako-wintariri asita-kotaari-payi: “Paamaako-winta-pirotyaari yokapayi isiyakari.” ²⁴Ikanta ikimaki aamaako-wintan-taniri ikantai-tanakiri, iminkyaa-pirotakiri inthomponta, yawikitzitan-takari tinari-payi incha-kota.

²⁵Okanta niyaankiiti tsitiniri, amanajiitatsi, panthaa-jiitatsi Pablo itsipatakari Silas, kimajiitatsi pasini asita-kotaari-payi. ²⁶Ari omapoka-sitaka onikanaka, oshiwata-paakiro yasita-koitakiri. Apatha-kiro asitaryanaana asitako-rontsi, osiryaa-siwaitanaka asirotha yoosotan-taitariri asita-kotaari. ²⁷Ikanta isaakitanaki aamaako-wintariri asita-kotaari, iñaatziro asitaryanaana asitako-rontsi, inosika-nakiro iwisa-minto inintzi isataiyaa, isiyakaantzi siyayitaka asita-kotaari-payi. ²⁸Iro kantacha ikaima-kota-nakiri Pablo, ikantziri: “¡Airo piwasinonkaa-waita, ainiro nosaika-jiitzi maaroni aka!” ²⁹Ari ikaima-kaantaki ootamintotsi, isiya-pirotatya ikyaapaaki aamaako-wintariri asita-kotaari. Ikanta iñaapaakiri Pablo aajatzi Silas, antaro itharowan-tanakari, piyonkawaitanaka, ityirowa-sita-nakari ³⁰Imisitowakiri Pablo aajatzi Silas, isampitakiri, ikantziri: “Pinkathari, ¿paitama nantiri naaka nawisakotan-tajyaari?” ³¹Ikantajiitzi irirori: “Pinkimisantajiri Awinkathariti Jesús, aritaki pawisako-siritai awiroka, aajatzi ikaratzi saikatsiri piwankoki.” ³²Ari ikinkithata-kaanakiri tsika ikanta-kota Awinkathariti. Tima ikimajiitaki ikaratzi saikatsiri iwankoki. ³³Tima ainiro oniyaankii-titzi tsitiniri, yaanakiri Pablo aajatzi Silas pasiniki pankotsi. Ari ikiwainiri yaawyaaitakiri ipasawaitai-tziri. Ikanta ikiwaatai-takiri irirori imatzitakari ikaratzi ishininka-yitari. ³⁴Ari yaanakiri iwankoki, ipapaakiri iwariti. Tima kimosiri ikantajiitanaka ikimisantairi Pawa itsipayitakari ishininka-payi.

³⁵ Okanta okitaitita-manaji, ityaantaki jiwari aamaako-wintariri asita-kotaari, ikantziri: “Pimisitowajiri Pablo aajatzi Silas.” ³⁶ Ikanta aamakotan-taniri, ikantakiri Pablo: “¡Noshininká! Ikantakina nojiwariti nomisitowajiiitaimi kantacha pijataji kamitha’ ³⁷ Iro kantacha Pablo, ikantanaki irirori: “Naaka isankinata-kotani iwinkathariti Roma-satzi. nomisitowa-yitajimi. Kantatsi pijayitaji kamiitha.” Tima ipasata-kaantakina pijiwariti tsika ipiyojiita atziri-payi, yasita-kota-kaantakina. Ti yaminawakiro tzimatsi-rika nokinakaa-sitani. ¿Ipaitama inintantari imisitowa-yitajina imananikiini? ¿Ti noninti! Pinkantiri impokanaki irirori, iriitaki misitowa-jinani.” ³⁸ Ikanta ipiyanaka aamaako-wintan-taniri, ikamanta-paakiri jiwari-payi. Ikanta ikimawaki isankinata-kotani inatzii iwinkathariti Roma-satzi, antaroiti itharowa-jiitanaki. ³⁹ Jatanaki jiwari-payi, ikantapaakiri Pablo aajatzi Silas: “Pimpyaakotajina nowasankitaa-kaantakimi.” Imisitowa-kaantajiri, ikantawajiri: “Pijayitaji, ti noninti pisaiki nonampiki.” ⁴⁰ Ikanta isitowanaji yasita-kowaitai-takiri, jataki owankoki Lidia. Ari ipokajiiitzi kimisanta-naatsiri, ipintha-sirita-kaayitakari yawintaa-piroyaari Jesús. Ikanta ithonkakiro, jaitjiitaji.

Imaimanita-taintaki Tesalónica-ki

17 ¹ Aikiro ijatatzii Pablo aajatzi Silas yariitanta. Ikinayitaki nampitsiki-payi Anffipolis aajatzi Apolonia-ki irojatzii yariitan-takari Tesalónica-ki tsika yapatota-piinta-jiita Judá-iti. ² Irootaki yamita-piintakari Pablo, ikyaa-piintzi tsika yapatota-piinta Judá-iti. Tima mawa imakoryaan-taitari kitaitiri ijata-piintaki anta. Oshiki ikinkithata-kaakiri Judá-iti. ³ Yookoyitziniri Sankinarintsipirori tsika ikinkithata-koitziri Saipatzii-totaari inkami-motanti, aritaki yañaaji aajatzi. Ikantziri: “Yoka Jesús nokinkithata-kotzimiri, iriitaki Saipatzii-totaari.” ⁴ Tzimatsi Judá-iti kimisanta-nakirori ikamantan-tziri Pablo, irootaki yawintaan-tanaariri Jesús, itsipayita-nakari Pablo aajatzi Silas. Ikimisanta-jiitanaki aajatzi oshiki kaari Judá-iti pinkatha-witariri Pawa. Ari okimitakari aajatzi iroopirori-payi kooya-payi. ⁵ Iro kantacha tzimatsi pasini-payi Judá-iti kaari kimisanta-tsini, ti onimota-nakiri irirori. Yaminaki kaari-piro-siriri-payi atziri. Ityaankakiri iyomitairi atziri-payi nampitsiki imaimanitan-tyaariri Pablo aajatzi Silas. Yokapayi kaari-piro-siriri ikyaaki iwankoki Jasón inosikiri Pablo aajatzi Silas, imaimanitan-tyaariri nampitarori anta. ⁶ Tira inñiiri yamina-mina-witakari pankotsiki, inosika-nakiri Jasón itsipataa-nakiri pasini-payi kimisantzinkari, yaanakiri isaiki jiwatatsiri nampitsiki, ikantapaakiri: “¡Ariitaka ironaaka aka anampiki ñaasirin-katan-taintsiri nampitsiki-payi. ⁷ Iriitaki Jasón omisaika-wakiriri iwankoki! Ithainka-yitziro

◦ 17.4,12 kaari Judá-iti = griego

inintakaantani awinkathariti Roma-ki, ikantajiitzi: ‘Tzimatsi pasini pinkathari, ipaita Jesús.’”⁸ Ikanta ikimaki maaroni atziri-payi aajatzi jiwari-payi, ti onimota-nakiri.⁹ Iro kantacha ikowa-kotakiri Jasón impinawintyaa aajatzi pasini-payi kimisantzinkari, irootaki yapakaan-taariri.

Jataki Pablo aajatzi Silas Berea-ki

¹⁰ Okanta otsitinitanaki yokapayi kimisantzin-kariiti, ityaankajiri Pablo aajatzi Silas anta Berea-ki. Ikanta yariijiitaka anta, ikyaapaji yapatota-piinta-jiita Judá-iti.¹¹ Tima yokaiti Judá-iti nampitarori Berea-ki, nisironkan-taniri inajiitzi ti inkimityaari Tesalónica-satzi. Kimosiri ikanta ikimisantziro Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús. yaakowinta-nakiro maaroni kitaitiri iñaanata-nakiro Sankinarintsi-pirori iñaantyaarori omapiro-rika ikamantai-tziriri.¹² Tima tzimatsi oshiki Judá-iti kimisanta-najiriri Jesús. Ari ikimitzi-takari aajatzi kaari Judá-iti, sirampari-payi aajatzi kooya-payi. Tima iriipirori inayitatzii yokaiti inampiki.¹³ Iro kantacha ikima-kotakiri Judá-iti nampitarori Tesalónica-ki, ikamantan-tziro Pablo Kamiithari Ñaantsi anta Berea-ki, pokajiitanaki, iyomitaapaakiri atziri-payi imaimanitan-tyaariri Pablo.¹⁴ Ikanta kimisantzinkari-payi anta, sintsiini ityaankajiri Pablo inkaarithapyaaki. Iriima Silas aajatzi Timoteo irojatzi isaikanaki irirori Berea-ki.¹⁵ Ikanta yokapayi aanajiriri Pablo itsipata-nakari irojatzi yariitan-takari nampitsiki Atenas. Iro kantacha Pablo ikantakiri kimisantzinkari-payi oyaatakiriri: “Aririka pimpiyaji Berea-ki, pikanta-pajiri Silas aajatzi Timoteo: ‘Ikantakaan-tzimi Pablo, sintsiini pijati.’”

Isaiki Pablo Nampitsiki Atenas

¹⁶ Ikanta isaiki Pablo nampitsiki Atenas iyaawitari Silas aajatzi Timoteo, antaro iwasiritanaka iñaayitziri nampitarori Atenas ipinkathawaitziri pawaniro-payi.¹⁷ Irootaki ikinkitha-waita-kaanta-kariri Judá-iti tsika yapatota-piinta-jiita, aajatzi pasini-satzi atziri kaari ishininkatyaa pinkathatairiri Pawa. Maaroni kitaitiri ijatzi tsika iyomparitaita, ari ikinkitha-waita-kaayitakiri atziri-payi ikaratzi iñaayitziri anta.¹⁸ Tima iñaana-minthatakiri yotaniri-payi ikantai-tziri Kimosiri-wiri-payi, pasini ikantai-tziri Ñaako-wiri-payi. Irootaki isampita-wakaantari yokapayi, ikantzi: “¿paitama iyomitaan-tziri yoka kiñaaniri?” Ikantajiitzi pasini: “Kimitaka ikinkithata-kota-tziiri iwawa-niroti pasini-satzi atziri.” Iro ikantan-tayitari tima inkamantan-tatziro Pablo Kamiithari Ñaantsi tsika ikanta-kota Jesús, yañaantaari.^p ¹⁹ Ari yaanakiri anta tsika

^p 17.18 Kimosiri-wiri-payi = epicúreos = iyomitaan-tziro kowapirota-chari ankimo-siri-waiti; Ñaako-wiri-payi = estoicos = iyomitaantzi ontzimatyii añaako-pirota-nityaa.

yapatota-piinta-jiita yotaniri-payi, ipaitai-tziro “Areópago”. Isampitakiri, ikantziri: “Intsityaa pinkaman-tinero tsika okanta-kota owakirari pikinkithata-kotziri. ²⁰Tima pikamantan-takiro nonampiki kaari nokima-piinta-jiitzi. Nonintzi noyojiiti opaita-rika kanta-kota-chari.” ²¹(Tima yokaiti nampitarori Atenas aajatzi ariitzinkari-payi anta, oshiki iniwitakaro inkimisantiro owakirata-tsiri ñaantsi, imatzimaityaaro irirori inkamantantiro.)

²²Ari ikatziyanaka Pablo ipiyotzi-wintai-takari, ikantanaki: “Ayomparí, noñaakimi naaka tzimatsi oshiki piwawanitari pipinkathata-piintakiri. ²³Naniitakiro maaroni pinampi, noñaakiro pipomi-pirini-minto-payi. Tzimatsi aparoni pisankinatakiri, pikantzi: ‘PAWA KAARI IYOTAITZI.’ Irijatzi nokinkithata-kotzimiri naaka yoka Pawa pipinkathatzi awiroka-payi, kaari piyojiitzi aajatzi. ²⁴Iriitaki yoka Pawa owitsika-kirori kipatsi aajatzi ikaratzi tzimanta-yitarori. Iriitaki asitarori inkiti aajatzi kipatsi. Ti isaikan-tyaaro tasorintsi-panko iwitsikani atziri-payi. ²⁵Ti inkowityaa-waiti irirori iwitsikai-tantyya-niriri ompaityya-rika. Iriitaki añaakairiri maaroni atziri, iriitaki owiniinkata-kaariri, ipantziro maaroni ikowityaa-niintai-tziri. ²⁶Iriitaki owitsika-kiriri itanakarori atziri, iriitaki ishikyaa-kiriri, ithonka inampita-nakaro maaroni kipatsiki. Ikamantzi-takari Pawa tsika onkarati yañaayiti, tsika-rika-payi inampiyityaaro. ²⁷Iro yantanta-yitakarori iroka, yamina-minai-tanta-jyaariri. Kimiwaitakami impapipampi-waita-tyiimi yamina-mina-waitziri. Aritaki iñaayitajiri. Tima ti intaina isaiki Pawa ari itsipayitai maaroni aroka-payi. ²⁸Iriitaki añaakaa-yitairi iroñaaka, ishiwata-kaayitaji, irijatzi tzimakaa-yitairi. Irootaki ikantzi-takari pairani kinkithata-kaanta-tsiri pishininka, ikantaki: ‘Omapiro, itomiyaayi Pawa anatzii.’ ²⁹Tima omaapiro yasiyitaji Pawa, ti onkamiithati isiyaari yoka osiyakaarontsi iwitsikani atziri-payi, iwitsika-yitziri ooro, kiriiki, mapi, aajatzi okaratzi ikinkithasiritari iwitsika-yitiri. ³⁰Tima pairanitaki ipyaako-yitairi Pawa ikaratzi antasi-waita-karori iroka-payi, okantakaan-tziro ti iyojiiti okaratzi yantziri. Iro kantacha ikantairi iroñaaka Pawa maaroni nampitarori kipatsiki, ikantziri: ‘Piwashaantairo kaari-pirori pamisi-yitari.’ ³¹Tima iyosiitaki Pawa aparoni atziri, iriitaki intyaankairi yaminako-yitairo okaratzi antayitakiri. Aritaki iyotaki irirori Pawa tsika-paiti imatairo. Aritaki iñaakakairi Pawa yoka atziri iwañaajiri ikamawitaka.”

³²Ikanta ikimaki ikinkithata-kotakiri kaminkari yañaaji, tzimayitatsi thainkana-kiriri. Iriima pasini-payi, ikantanakiri: “Ari apiitiro apaata pinkinkithata-kotinaro iroka.” ³³Ari isitowa-pithata-nakiri Pablo yokapayi. ³⁴Iro kantacha tzimatsi kimisanta-najiri Jesús. Iriitaki oyaatana-kiriri Pablo. Tzimatsi aparoni kooya tsipata-kariri ikaratzi kimisanta-naatsiri, opaita Dámaris. Ikimisantzitanaka Dionisio, irijatzi aparoni itsipawitari yapatota-piinta Areópago.

Ariitaka Pablo Corinto-ki

18 ¹Ikanta yawisaki Pablo isaikawita-paaka nampitsiki Atenas, jataki Corinto-ki. ²Ari iñaapaakiri aparoni ishininka Judá-iti paitachari Aquila, Ponto-satzi inatzi. Owakira yariiwaita Aquila itsipataro Priscila, iina, ipoñaakaro Italia-ki. Tima ikanta-kaanta-kitzi iwinkathariti Roma-satzi, paitachari Claudio, isitowi maaroni Judá-iti inampiki. Ari ijataki Pablo yariityaari Aquila aajatzi Priscila. ³Iñaapaakiri ikamaitaro isitsika-yitziro tonta-masita-tsiri manthakintsi, iwankoitaro. Irootaki isaikan-tapaakari Pablo intsiapatyaari yantawaiti. Tima irootaki yantawaititari pairani Pablo. ⁴Ari ikanta-piintatya Pablo ijatzi yapatota-piintaita kitaitiri imakoryaan-taitari, ikinkithatakaa-piintakiri Judá-iti aajatzi kaari Judá-iti, nintatsiri inkimisantairi Jesús.^q

⁵Ari ipokakiri Silas itsipatakari Timoteo irojatzzi Macedonia-ki. Ikanta yariijiitapakani, ikinkithata-kaakiri Pablo yokapayi Judá-iti Kamiithari Ñaantsi, ikantziri: “Yoka Jesús, iriitaki Saipatzii-totaari.” ⁶Iro kantacha tzimatsi Judá-iti kaari onimotiri ikisaniinta-nakiri Pablo, ikawiya-waita-nakiri. Ari itikanairo iithaari Pablo iyotantyaari iwashaantanaki-tziiri, ikantanairi: “Ariri7ka iwaskanitaakimi Pawa, awiroka kanta-sityaaroni, tira naaka. Iroñaaka nomatiri kaari ashininkata nonkinkithata-kaayitairi.” ⁷Awisanaki Pablo iwankoki aparoni atziri paitachari Justo, ipinkathata-piintakiri Pawa irirori. Yoka Justo isaika-nampitziro yapatota-piinta-jiita Judá-iti. ⁸Ikanta Crispo jiwatatsiri yapatota-piinta Judá-iti, ikimisanta-nakiri Awinkathariti Jesús, imatanakiro aajatzi ikaratzi saikatsiri iwankoki. Ari ikimitakiro oshiki Corinto-satzi, tima ikimakiro okaratzi ikantayitakiri Pablo, ikimisantanaki, ikiwaataitakiri. ⁹Okanta aparoni tsitiniri iñaanatakiri Pablo Awinkathariti, imisimpyaakiri, ikantziri: “Tikatsi pintharowantya pinkaman-tairi atziri-payi iroka ñaantsi, airo pimairitzi. ¹⁰Tima naaka tsipatyaamini, tikatsi kimaatsita-kaawaityaamini aka. Aka nampitsiki tzimatsi oshiki nasiyitari naaka.” ¹¹Irootaki isaikan-tanakari Pablo anta Corinto-ki iyomitaan-tziro iñaani Pawa, tima awisaniintanaki aparoni osarintsi.^r

¹²Tima iriitaki Galión jiwatatsiri anta antaroki kipatsi ipaitai-tziri Acaya, aripaiti yitanakaro Judá-iti imaimanitziri Pablo. Yaanakiri pinkathariki. ¹³Ikantapaakiri: “Yoka atziri ikinakaa-sitakaro iyomitai-tziri atziri-payi impinkathatairi Pawa, ipiyathakaro ikantakaan-taitziri.” ¹⁴Inintzi iñaawaita-nakimi Pablo, ikantanakiri Galión yoka Judá-iti: “Iroorika pikinkithata-kotzi iwantaki yoka atziri, aritaki nonkimisantakimi pinkantinari. ¹⁵Iro kantacha iroorika pikanta-

^q 18.4 kaari Judá-iti = griego   ^r 18.11 awisaniinta-nakiro aparoni osarintsi = aparoni osarintsi aajatzi 6 kasiri.

wakaa-wintari okaratzi piñaawai-yitziri, pipairyaa-waitziro wairontsi, iroorika pikanta-wakaa-wintari pipaita-siwaitari: ‘Ikantakaan-taitani.’ Apatziro piyojiitziro awiroka tsika pinkantiro, ti nomiraawinta-waitiro naaka.” ¹⁶Imisitowa-kaantairi jiwari Galión maaroni. ¹⁷Ikanta ñaawaita-tsiri jiwari yairika-nakiri Sóstenes, iriitaki jiwatakaan-tatsiri yapatota-piinta Judá-iti. Ipasawaita-nakiri. Iro kantacha Galión, ti imiraawintiro kantachari.

¹⁸Oshiki kitaitiri isaikawaitanaji Pablo anta Corinto-ki. Ikanta iwithata-naari kimisantzinkari-payi, jataji Tonkaironiki. Iyaatanakiri Aquila aajatzi Priscila. Ikanta yariitaka Cencrea-ki, irootaki awochaati nampitsi Corinto. Ari yamiita-nakiro iisi Pablo, tima tzimatsi ikasiya-kaariri Pawa. Otijiitanaka amaatako-minto-tsiki, jataji Tonkaironiki. ¹⁹Ikanta yariita-paaka awochaatiki Efeso, ti intsipata-paiyaari Pablo yoka Aquila aajatzi Priscila. Jataki apaniroini yapatota-piinta Judá-iti. Ari ikamanta-paakiri Judá-iti tsika ikanta-kota Jesús. ²⁰Ikowako-witakari Judá-iti osamani isaikanaki, iro kantacha Pablo ti ininti. ²¹Iwithata-naari ikarajitzi, ikantanairi: “Iriirika Pawa nintatsini, ari nompiyaji noñaajatimi. Tima onkowa-pirotatyia nariitaiya Aapatyaawiniki yoimosirinkaita.” Ari ititanaari anta Efeso-ki, jataji.

Piyaja Pablo Antioquía-ki ijatatzi ikinkithatzi

²²Ikanta yariitaka Cesarea-ki, awisapaaki iwithatari kimisantzinkari-payi. Ipoñaawisanaki irojatzi nampitsiki Antioquía-ki. ²³Ti osamanitaki isaikapai Pablo Antioquía-ki. Jataki yariitanta Galacia-ki aajatzi Frigia-ki, ipintha-sirita-kaapaari kimisantzinkari-payi yoisokirotyaari Jesús.

Ikinkithatzi Apolos Efeso-ki

²⁴Okanta anta Efeso-ki, ari yariitaka aparoni Judá-iti paitachari Apolos, ipoñaakaro Alejandría-ki. Iyotziro ikinkitha-waitzi kamiitha, iwinthata-kaayitari atziri. Tima iyota-kotziro kamiitha Sankinarintsi-pirori. ²⁵Iyotako-pirotziri Apolos tsika ikanta-kota Jesús. Tharowinta ikamanta-yitziri atziri, iyomitairi kamiitha okaratzi ikima-kota-kiriri Jesús. Ari owiraari iyota-kotziri. Iro kantacha, ti iyotako-pirotiro tsika okanta-kota kiwaataantsi, apatziro iyotziro okaratzi iyomitaan-takiri Juan. ²⁶Okanta aparoni kitaitiri, yawintaakaro okaratzi iyota-kota-nairi, yitanakaro ikinkithata-kaantzi Apolos yapatota-piinta Judá-iti. Iro kantacha okimakiri Priscila aajatzi Aquila, yaanakiri Apolos, iyomitaakiri tsika ikanta-kota ipaitziri irirori-payi “Yawotsiti Pawa”. ²⁷Tima inintatzi Apolos yariitanta maaroni anta Acaya, ikantakiri kimisantzinkari-payi Efeso-satzi impawakiri aparoni sankinarintsi yaakamiithatan-tyaariri nampitarori kipatsiki Acaya. Ikanta yariitaka Apolos anta, oshiki

itharowinta-kaapaakari kimisantzinkari-payi ikaratzi ikoyayitairi Pawa ikimisanta-taariri Jesús. ²⁸Tima oshiki imaimanitakiri Apolos yokapayi Judá-iti kaari kimisanta-tsini, yiitsinampaakiri, tima iñaakakiri Sankinarintsi-pirori tsika ikinkithata-koitziri Saipatzii-totaari. Irootaki iyotaan-taariri yoka Jesús, iriitaki Saipatzii-totaari.

Ariitaja Pablo Efeso-ki

19 ¹Ikanta isaiki Apolos anta Corinto-ki, anankorianaki Pablo otzisi-masi, ariitaka Efeso-ki. Ari iñaapaaki kimisanta-witaa-chari. ²Iampita-paakiri: “¿Isaika-siritan-takami Tasorinkantsi owakira ikimisanta-kaitakimi?” Ikantajiitzi irirori: “Ti. ¿paitama kanta-kota-chari? ¿paitama ikantai-tziri Tasorinkantsi?” ³Ari ikantzi Pablo: “¿paitama pikiwaa-wintakari pikimisantaira?” Ikantajiitzi irirori: “Iro nokiwaa-winta okaratzi iyomitaan-takiri Juan.” ⁴Ikantzi Pablo: “Pairani ikiwaatakiri Juan atziri-payi ikaratzi owashaanta-nairori kaari-pirori. Iro kantacha ikantaki aajatzi Juan: ‘Pinkimisantairi pokatsini impoyiita-paakyaana.’ ” Iriitakira Jesús ikinkithata-kotakiri. ⁵Ikanta ikimajitaki yokapayi, ikiwaa-winta-nakari Awinkathariti Jesús, yawintaa-nakari. ⁶Ipoña Pablo iwasi-patzii-toyitakiri, isaika-siritan-tanakari irirori-payi Tasorinkantsi. Iñaawaita-nakiro pasini-yitatsiri ñaantsi. Ikamantan-tanakiro ñaantsi iyotakaa-nairiri Pawa. ⁷Tima inkarajiiti 12 atziri iwasi-patzii-toitakiri.

⁸Ari ikanta-piintatya Pablo ikyaayitzi yapatota-piinta-jiita Judá-iti kitaitiri imakoryaan-taitari, ikaratzi mawa kasiri ikinkithata-kaantaki. Tikatsi intharowantya, iyomitaan-tayitaki tsika ikanta Pawa ipinkathari-wintantai. ⁹Iro kantacha tzimatsi Judá-iti kisosiri-waita-tsiri, ti ininti inkimisanta-jiiti. Iriitaki yomitaa-naakiriri atziri-payi inkisima-waitiri kimisanta-nairiri “Awotsi.” Ikanta iyotaki Pablo, ti intsipata-naiyaari yapatota-piinta-jiita yokapayi. Apatziro itsipayita-naari ikaratzi ikimisanta-kaayitairi. Ari yitanakaro yapatojiita iyarapapankotiki ipaitai-tziri “Tiranno.” Ari iyomitaa-piintakiri maaroni kitaitiri. ¹⁰Ari ikanta-piinta-tziro iyomitaa-yitakiri, awisaki okaratzi apiti osarintsi. Tima oshiki ikaratzi kimakotairiri Awinkathariti Jesús nampitsikipayi tzimatsiri anta Asia-ki, Judá-iti aajatzi kaari Judá-iti, maaroni.

¹¹Ikantakaakari Pawa yoka Pablo, oshiki itasonka-wintantaki Efeso-ki. ¹²Tzimatsi atziri anakirori manthakintsi yairika-piintziri Pablo, itziritan-takari mantsiyari-payi, isitakaa-yitairi imantsiyari. Omatzitakari isita-kota-kaayitairi isaikasiritantakari piyari. ¹³Iro kantacha tzimatsi Judá-iti jatanain-tsiri nampitsiki Efeso, inintawita yisita-kota-kaayitairimi isaikasiritantakari piyari. Iroka ikantziri iñaanziri piyari: “¿Tima

§ 19.5 * Wairontsi

tzimatsi itasorinka Jesús yawintaari Pablo, nonintzi piyaapi-thatairi pisaikasiritantakari!”¹⁴ Irootaki imawitakari ikaratzi 7 Judá-iti, itomi paitachari Esceva, jiwawitariri ompira-tasorintsitaari.¹⁵ Iro kantacha yakanakiri piyari-payi, ikantziri: “Noyota-kotziri Jesús, noyota-kotziri Pablo. Irooma awiroka-payi, ti noyotimi.”¹⁶ Ari yakotanaki isaikasiritantantakari piyari, yairika-nakiri nintawita-chari yisita-kotairi, iposawaitakiri. Imapirotakiri iposawaitakiri, ontzimatyii isiyi, kaankimiriki yariijiitaja iwankoki, antaro iwatsinaa-waitakiri iwathaki.¹⁷ Ithonka ikimajiitaki nampitarori Efeso-ki, Judá-iti aajatzi kaari ishininkatya. Oshiki itharowan-tanakari. Irootaki ikimisantan-tanakariri Awinkathariti Jesús maaroni anta.¹⁸ Ari ipokanaki ikaratzi kimisanta-nairiri Jesús, ikamanta-koyita-paakiro iyaari-pironka.¹⁹ Iriima ikaratzi antyawiyari-witachari, yamayita-paakiro tsika iñaanata-kota-piintziro, iñaakiri maaroni atziri itaayita-paakiro. Ikanta yaminai-takiro tsika-rika okaratzi opinatari itaayitakiri, ariitaka ikaratzi: 50,000 ikithoki kiriiki.²⁰ Aikiro ikimako-piroi-tanaki-tziiri Awinkathariti.

²¹ Okanta iñiitakiro iroka-payi, ari iwinthata-naari Pablo yariitantya Macedonia-ki aajatzi anta Acaya-ki. Ipoña yawisanaki irojatzii Aapatyaawiniki. Ikanta-siritzi: “Aririka nojataki Aapatyaawiniki impoña nawisanaki Roma-ki.”²² Irootaki ityaankan-tanakariri Timoteo aajatzi Erasto ijati Macedonia-ki, iriitaki yoka apiti amitakota-piinta-kiriri. Irojatzii isaikanaki irirori Asia-ki.

Imaimanitan-taitzi Efeso-ki

²³ Okanta Efeso-ki imaimanitai-takiri ikaratzi awintaa-naariri ipaitai-tziri “Awotsi.”²⁴ Ipoñaakaantaro paitachari Demetrio, asiropakori inatzi. Tzimatsi oshiki iratziriti, iriitaki owitsikiriri osiyakaaro yanini oyarapapankoti pawaniro “Diana.” Iriitaki yaantari oshiki kiriiki.²⁵ Yapatotakiri Demetrio maaroni iratziriti Asiropakori-payi aajatzi pasini-payi osiyariri irirori iwitsika-waiyitzi. Ikantaki Demetrio: “¡Atziri-payi! Piyojiitzi awiroka irootaki añaantari arokaiti iroka antawairi.”²⁶ Iro kantacha akima-kotakiri ipaitai-tziri Pablo, iñaasirin-kaki oshiki atziri aka Efeso-ki aajatzi maaroni nampitsi okaratzi tzimatsiri Asia-ki, ikantayitzi: ‘Pawaniro inayitzi iwitsikani atziri, ti iriipiroti.’ Tima oshiki atziri kimisanta-kiriri.²⁷ Ti apatziro iñaasirin-kayitai aroka airo yamananta-piroi-tairi awitsikani, irootaki ñaasirinka-pirotairi ompyaakotaiya iroopirori awawani Diana, ikimakoi-tziro maaroni nampitsiki okaratzi tzimatsiri aka Asia-ki. Aama aritaki iwashaantai-tanakiro ipokaitzi oyarapapankotiki.”

²⁸ Ikanta ikimajiitaki iratziriti, antaro ikisajiitanaka, ikaimajiitanaki ikantziri: “¡Antaroi onatzi Diana, awawani aroka-payi Efeso-satzi!”²⁹ Ari

^t 19.17 kaari ishininkatya = griego

yakiwai-nkajiitanaka atziri ikaimajiitanaki. Yairika-paakiri itsipata-piintari Pablo paitachari Gayo aajatzi Aristarco, Macedonia-satzi. Yaanakiri tsika yapatota-piinta-jiita atziri. ³⁰Inintawitaka inkyaapaakimi Pablo, titzimaita isinitiri ikimisanta-kaani-payi inkyi. ³¹Tzimatsi jiwari-payi yaapatyaani Pablo, ikantakiri: “Airo pimatztitaro pinkyi awiroka anta.” ³²Okanta anta tsika ipiyojiitaka, oshiki ikaima-jiitaki, titzimaita iyojiiti opaita yapato-winta-jiitari. Ikaima-kaima-waita-sijiita. ³³Tzimatsi Judá-iti ñaakiriri Alejandro isatikaka ipiyojiitaka, isintsitakiri ñaawaiti. Ari yakotanaki Alejandro imairitan-tawakyaari atziri-payi, ikinkitha-waita-kaawitakari. ³⁴Iro kantacha iyojiitaki atziri-payi ishininka Judá-iti inatzi Alejandro, aikiro ijatakaa-nakitziiro ikaimajiitzi, osamani ikantaka ikaimi, ikantajiitzi: “¡Antaroiwí onatzi Diana, awawani arokaiti Efeso-satzi!”^u ³⁵Ari ikatziyanaka isankina-ryaan-tziti nampitarori anta, imairintakiri, ikantziri: “Efeso-satzi, naaka-payi kimpoyaa-kowintzirori oyarapapankoti awawani Diana, aajatzi osiyakaaro poñainchari inkitiki. ³⁶Maaroni ayojiitzi, airo pikaima-kaimata-siwaita. Pimairitawaki, pinkinkithasiri-jiitya kamiitha. ³⁷Tima yokapayi atziri pamayitakiri aka, ti iyaaripirotiro oyarapapankoti awawani, aajatzi ti inkisima-waitiro. ³⁸Inintzi-rika iwasankitaa-kaantiri Demetrio aajatzi iratziriri, yaanakiri inkinkitha-waita-kairi jiwari, iriitaki amina-kotirini okaratzi ñaasirin-kakiriri. ³⁹Tzimatsi-rika pasini kowachari ayota-kotiro aroka-payi, kimitaka kantatsi apatotiri maaroni jiwari-payi, yamina-kotan-tyaarori. ⁴⁰Ti onkamiithati yakiwai-nkawaiya atziri-payi iroñaaka. Aritaki iwasankitaa-winta-kairo amaimanitantaki. Airo otzimi ankantiri ankisako-wintan-tyaari.” ⁴¹Ikanta ithonka-nakiro ñaawai-yitakiro iroka, ityaankairi maaroni atziri.

Jataki Pablo Macedonia-ki aajatzi Grecia-ki

20 ¹Okanta okarata-paaki yakiwai-nkajiita atziri, yapatotakiri Pablo ikaratzi kimisanta-naintsiri, iyomitaa-yita-nairi. Ari iwithata-naari maaroni, jataki Macedonia-ki. ²Tima ithonka yariitakari inampiki-payi ikaratzi kimisanta-naatsiri anta, iyomitaa-yita-nairi. Irojatziri ikinanta-nakari Grecia-ki. ³Ari isaika-paakiri anta ikaratzi mawa kasiri. Ikanta ititzi-matanaja ijatantai-yaari Tonkaironiki, ari ikimaki, ikantaitzi “Yasaryaa-tyaami Judá-iti iwimi aririka pariitakya anta.” Irootaki ipiyanta-naari Macedonia-ki. ⁴Tzimatsi tsipata-naakariri: Sópater, itomi Pirro poñaachari Berea-ki; Aristarco, aajatzi Segundo poñaachari Tesalónica-ki; Gayo, poñaachari Derbe-ki; Timoteo, Tíquico, aajatzi Trófimo poñaachari Asia-ki. ⁵Ari ijiwajiitanaki yokapayi anta nampitsiki Troas, iyaawinta-paakiri Pablo itsipatakana naaka.

^u 19.34 osamani ikantaka ikaimi = apiti hora okaratzi osamanitaki

⁶Okanta okarata-paaki yoimosirinkai-tziro kitaitiri iwapiintaitan-tarori yatantaitani kaari ikonowaitzi siñakairori. Ari notitanaari notsipatari Pablo aajatzi pasini-payi nopoña-naaro nampitsiki Filipos. Iro awisaki 5 kitaitiri, noñaapairi itakarori ijiwajiitaki nampitsiki Troas, ari nosaikajita-paaki okaratzi 7 kitaitiri.

Yariitan-takari Pablo nampitsiki Troas

⁷Okanta omonkarataja kitaitiri yapatotanta-piintaitari, ari napatojiitaka ojinokitzi pankotsi, nokinkithasiritaa-tziro owiraantarori iwakaanaari Jesús iyomitaani-payi. Tima yawisatzi Pablo onkitaititamanai, irootaki yaakowintan-tarori ikinkithata-kotziri Jesús. Niyaankii-tita-kotakina tsitiniri.^{v w} ⁸Tzimatsi oshiki ootamintotsi oisainchari jinoki pankotsiki tsika napatojiita. ⁹Ikinkitha-minthaitzi Pablo, tzimatsi aparoni mainari ipaita Eutico, iriitaki saikain-tsiri ikyaa-piintai-tzira pankotsi. Tima osamanitaki ikinkithataki Pablo, ayimatakiri iwochokini mainari, paryaanaki osaawiki, kamapaaki. Tima mawa owiwirya iwitsikai-tziro pankotsi, ojinoki-pirotatzi, ari ipoñaakari iparyaanaki irojatzi osaawiki. ¹⁰Iro kantacha ayiitanaki Pablo, yoiyootasita-paakari mainari, ithomaa-paakiri. Ikantzi: “Airo pitharowa-jiitzi.” ¹¹Ipoña ipiyapaja Pablo jinoki, ithonkakiro ikinkithasiritaaro iwiraanta-naaro Jesús iwakaanari iyomitaani-payi. Aikiro ikinkithata-nakitzi, kitaititanaki. Irojatzi notsipatakari nawisan-tanakari. ¹²Iriima mainari, yaitanairi yañaajira. Irootaki ikimosiri-pirotan-taita-nakari.

Nawisanaki Nampitsiki Troas irojatzi Mileto-ki

¹³Ari nojiwajiitanaki naaka, notijiitanaka irojatzi nampitsiki Asón. Ari nokinkithasiritakari naanairi Pablo, tima inintakitzi irirori inkinanaki kipatsiki. ¹⁴Ikanta noñaapairi Pablo nampitsiki, ari ititanaari irirori amaatako-minto-tsiki, jaitijiitaki Mitilene-ki. ¹⁵Ikanta nawisajiitaki anta, nokitaitita-kota-paaki Qufo-ki, okanta namaata-kotanaji aparoni kitaitiri awochaatiki nampitsi Samos, ari naata-kota-paintzi anta Trogilio-ki. Okanta nawisanaki pasini kitaitiri, ariijiitaka Mileto-ki. ¹⁶Tima ti ininti Pablo naata-kota-painti Efeso-ki, airo isamanitan-tanaka nampitsiki-payi tzimatsiri Asia-ki. Inintatzi yariitaiya sintsiini Aapatyaawiniki, tikira yoimosirinkai-tanaki-roota kitaitiri Awiitaantsi.

Inkinkithata-kairi Pablo ijiwariti-payi Efeso-satzi

¹⁷Ikanta nariitaka Mileto-ki, ikaimakaan-tapaakiri Pablo ijiwariti kimisantzinkari Efeso-satzi. ¹⁸Ikanta ipokajiitaki, ikantawakiri:

^v 20.7 kitaitiri yapatotanta-piintaitari = itapiintarori kitaitiri = Domingo

^w 20.7,11 owiraantarori iwakaanaari = * pitoryiirori yatantaitani.

“Piyojiitzi awiroka tsika nokanta nosaiki-mojiitakimi owakira nariitan-takari nampitsiki-payi tzimatsiri aka Asia-ki. ¹⁹Ari nokanta-piintatya nantawaitziniri Awinkathariti, tsinampa-siri nokanta, oshiki niraawaitaka noñaayitziro imaimani-waitakina Judá-iti. ²⁰Iro kantacha ti nowashaantiro nokinkithata-kayimiro panintaa-waityaari, noyomitaa-naayita-piintakimi piwankoitiki, aajatzi tsika-rika ipiyota-piinta-jiita atziri-payi. ²¹Nokinkithata-kaayitakiri noshininka-payi Judá-iti aajatzi kaari Judá-iti, nokanta-yitziri: “Pimpiya-siyitairi Pawa, pawintaa-yaari Awinkathariti Jesús Saipatzii-totaari. ²²Ontzimatyira nojati Aapatyaawiniki, tima iriitaki Tasorinkantsi pintha-sirita-kaanari. Ti noyotzi-maitya ompaitaa-rika awishimotinari anta. ²³Tsika-rika nojayitaki, iyosirita-kaana Tasorinkantsi, ikantana: ‘Oshiki inkimaatsita-kaityaami anta, ari yasitakoi-timiri.’ ²⁴Iro kantacha ti onkantzimo-siritina nonkami. Tima irootaki kowapirotacha nonkimo-siri-winta-pirotairo, irootaintsi nomatakiro nanaanti nariitya tsika owiraiya nosiyi. Tima irootaintsi nonthotyiiro ikantakinari Awinkathariti Jesús nonkamantan-tairo Kamiithari Naantsi tsika okanta-kota inisironkatantai Pawa. ²⁵Nokinkithata-kaayitakimi aajatzi awiroka-payi tsika okanta-kota ipinkathari-wintantai Pawa. Noyotzi naaka airo papiitairo piñaayitaana. ²⁶Irootaki nonkantan-tyaamiri, ti naaka kantakaa-sityaaroni intziman-tyaari pyaasitaa-chani, ²⁷tima nokaman-takimiro maaroni ikinkithasiritzi-takari Pawa yantiri, tikatsi aaroni nomani-motimi. ²⁸Paamaako-wintaiya awiroka, ari pinkimitairiri ikaratzi kimisanta-yitaa-tsiri. Pinkinkithasiritaiya awiroka iwayitaki Tasorinkantsi pijiwayitairi kimisantairiri Pawa. Paamaako-wintai-yaari ikaratzi iwawisaa-koyitairi Pawa xxxikapathain-kawintairixxxxxx Awinkathariti ipina-winta-yitairi. ²⁹Tima noyoti naaka aririka nomakoryaaki, aritaki impokapaaki pasini inkimita-paakyaari katsimari owantaniri yapirotiri ipiraitari, tima inintapaaki yoka pokatsini yapirotiri kimisantzinkari.^x ³⁰Aamasitya aritaki yamatawitanaki pikarajitaki awiroka pikimisantzinkaritz, iwashaanta-kaanakiri ikimisanta-witari. ³¹Irootaki pinkinkithasiritan-tyaari awiroka-payi. Tima mawa osarintsi nosaiki-mowaita-paintzimi, ti nowashaanta-paintiro noyomitaa-yitzimi maaroni, niraako-yitakami. ³²Iyikiiti! Nokowa-kotziri naaka Pawa iriitaki aamaako-wintyaamini iroñaaka, iriitaki kaminthayimiri, tima irootaki ikantayita-kairi. Aritaki iwitsika-siritaimi, aritaki imataimiro okaratzi ikasiya-kaariri ikaratzi yasitai-yaari.^y ³³Ti piñiina noniwityaaro naaka pithaari, piiriikiti, pasita-rika ooro. ³⁴Piyojiitzi awiroka-payi, naakataki antawai-wintain-chari naantari kowityii-moyitanari, ari nokimi-tajaari ikaratzi amitako-yitakinari. ³⁵Ari nokina-kayirori noyomitaan-takamirori

^x 20.29 owantaniri = lobos   ^y 20.32 Itasorintsita-kaitani

tsika ankantya antawai-piro-yitai, anisironka-yitan-tyaariri kowityaa-waita-tsiri. Nosirita-kaamiro ikinkithata-kota-paintziri Awinkathariti Jesús, ikantaki: ‘Kimosiri-piro-wintaari inatzi ikaratzi opasitan-tachari, ti ari inkantaitiri ipasitaitari.’ ”

³⁶Ikanta ithonka-nakiro Pablo ikamantan-takiro iroka-payi, ityirowanaka yamanakaa-naari ikaratzi piyotain-chari. ³⁷Maaroni irajjiitaka, yawithanota-wakai-yitaka, ari iwithata-waari Pablo ijataira. ³⁸Owasiri ikantajiitanaka, tima inkanta-kitzi Pablo airo yapiitajiro iñaajiri. Tima maaroni iyaataa-jiita-nakiri Pablo irojatzi ititanta-naari amaatako-minto-tsiki.

Ijatantaari Pablo Aapatyaawiniki

21 ¹Ikanta nookanjiri, otijiita-naana, tampatzika nowanakiro nojatakiki nampitsiki Cos. Okanta okitaitita-manaki ariitakana pasiniki nampitsi Rodas, ikanta nawisanaki irojatzi Pátara-ki. ²Ari noñaapaakiri anta antaro amaatako-mintotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notijiitanaka. ³Ikanta namaata-kojiitzi, namina-kota-nakiro othampisi Chipre, nokina-kotanaki naakaiti nakopiroki irojatzi Tonkaironiki. Tima tzimatsi owaararontsi yookaita-nakiri Mapiniki, ari naatako-jiita-paaki. ⁴Ari noñaapaaki kimisantzinkari-payi, ari nosaiki-mowaita-nakiri okaratzi 7 kitaitiri. Ikantawakiri Pablo: “Airo pijatzi Aapatyaawiniki.” Iro ikantan-tariri, tima Tasorinkantsi oyosirita-kairiri. ⁵Okanta nomaapaaki 7 tsitiniri, iro nawisan-tanakyaarimi. Iyaataa-jiitakina maaroni iyikiiti, itsipayitakaro iinaiti, aajatzi irintsiti. Irojatzi tsika owiraa-thapita nampitsi, ari notyiwowa-jiita-paaka impanikiiti, amanaiyapakina. ⁶Ipoña nowitha-yitanaari maaroni, otijiita-naana amaatako-minto-tsiki. Piyajiitanaja irirori-payi iwankoitiki.

⁷Ikanta namaata-kojiitzi nopoñaanaro Mapiniki irojatzi Tolemaida-ki. Ari nowitha-yitapaakari iyikiiti, tima aparoni kitaitiri nosaiki-mowaita-nakiri irirori-payi anta. ⁸Okanta okitaitita-manaki, nokinajiitaki awotsiki irojatzi Cesarea-ki. Nosaiki-mota-paakiri iwankoki Felipe, kamantan-tanjirori Kamiithari Ñaantsi, iriitaki aparoni ikaratziri 7 ikoyita-kiri pairani yamitako-yitiri Tyaankaariiti. ⁹Tzimatsi Felipe okaratzi 4 mainaro irisinto, kamantan-tzinkaro onayitatzii. ¹⁰Tima awisaki oshiki kitaitiri nosaika-paaki Cesarea-ki, ari yariitakari aparoni Kamantan-tzinkari, ipaita Agabo, ipoñaakaro iipatsitiki Judá-iti. ¹¹Ipokapaaki nosaika-jiitaki naakaiti. Yaapaakiri iwathakiro Pablo, yoosotakari irakoki aajatzi iitziki. Ikantzi: “Ari inkantiri Judá-iti yoosotiri asitariri yoka iwathakiro anta Aapatyaawiniki, yaanakiri iwinkatharitiki wirakochapayi. Irootaki iyotakaa-kinari naaka Tasorinkantsi.” ¹²Tima nokimajiitaki nokaratzi notsipatakari Pablo, nokanta-kanta-witanakari: “Airo pijatzi Aapatyaawiniki.” Ikantzi-tawitakari aajatzi kimisantzinkari-payi

nampitarori anta. ¹³Iro kantacha ikantanakai: “¡Airo piraawai-jiita, oshiki piwasirita-kaana! Tima pinthatakana naaka. Aririka onkantayaa yoosotaitina irojatzi nonkama-wintan-tyaariri Awinkathariti Jesús anta Aapatyaawiniki, omawaityaata.’ ¹⁴Tira nomatayri noitsinampairi nokanta-yiwitakari, apatziro nokanta-nakiri: “Omatyaata inintziri Awinkathariti.”

¹⁵Okanta pasini kitaitiri, owitsika-jiita-naana, jaitijiitakina Aapatyaawiniki. ¹⁶Tzimatsi kimisantzinkari-payi Cesarea-satzi oyaatakinari. Iriitaki aanakinari iwankoki atziri paitachari Mnasón, Chipre-satzi inatzii irirori. Tima pairani ikimisantajiri Jesús irirori. Iriitaki nomayimo-jiitakiri.

Yairikai-takiri Pablo tasorintsi-pankoki

¹⁷Ikanta nariijiita-paaka Aapatyaawiniki, kimosiri ikantajiita iyikiiti iñaawakina. ¹⁸Okanta okitaitita-manaki, yaayitanakina Pablo nariityaari Jacobo, iririntzi Jesús. Ari noñaapaakiri aajatzi jipayitiriri iyikiiti. ¹⁹Iriitaki iwithayita-paakari Pablo, ikamanta-paakiri okaratzi yantakaa-yitakiriri Pawa inampiki-payi pasini-satzi atziri. ²⁰Ikanta ikimajitaki, itharowinta-nakari Pawa. Irootaki ikantan-tanakariri Pablo: “Iyikí, tzimatsi oshiki ashininka Judá-iti kimisanta-najiriri Jesús. Iro kantacha ainiro isintsi-yitziri kimisantzinkari-payi imonkaratiro Ikantakaantani Moisés. ²¹Ikimako-wintakimi awiroka piyomitaa-yitakiri ashininka Judá-iti saikatsiri pasiniki nampitsi, pinkanta-yitirimi: “Ti onkowa-jaantayaa pimonkaratairo Ikantakaantani Moisés, ti onkowa-jaantayaa pinto-misitaa-nitairi pitomi-payi, ti onkowa-jaantayaa antayitairo okaratzi amiyitari pairani.’ ²²¿Tsikama ankantayaa iroñaaka aririka iyotaki ashininka-payi ariitaami aka? ²³Noyotzi paita pantiri. Tima tzimatsi akarajitzi aka ikaratzi 4 atziri, iriitaki nintatsiri imonkaratiro ikasiya-kaariri Pawa. ²⁴Pintsipata-nakyaari yokapayi, ari pinkarati pantiro kitiwa-thata-kaajimini. Awiroka pinakowintirini inkarati impomiyitiri, yamiitai-tiniri iisi. Irootaki iyotantai-tyaari thaiyaantsi okaratzi ikantakoi-takimiri awiroka. Pimatzitakaro awiroka pimonkara-yitziro Ikantakaan-taytziri ²⁵Iriima pasini-satzi kaari ashininkata, ikaratzi kimisanta-najiriri Jesús, notyaanka-kiniri pairani sankinarintsi. Nokantakiri: ‘Airo piwayitari tzimaraan-tatsiri posiniri ipomitai-tziniriri pawaniro. Airo piwakoyitaro iriraani posiniri. Airo pimayimpi-waitzi, tima iwinkaitani yantaitirorika.’ ²⁶Ikanta Pablo yaanakiri yoka 4 atziri. Imawitakaro okitaitita-manaji itsipayitakari inkiti-watha-yitan-tajyaari. Ipoñaa ikyaaki tasorintsi-pankoki inkamantanti tsika onkarati kitaitiri onthonkan-tyaari ikasiya-kaantziri irirori, inkantan-tyaari tsika-paiti yamayitiri yasitakai-yaariri Pawa.

²⁷Ikanta omonkaratzi-mata-paaka 7 kitaitiri, tzimatsi Judá-iti poñaayita-chari ikipatsitiki Asia-satzi, iñaakiri Pablo tasorintsi-pankoki.

Sintsii-piroini iyomitaa-naakiri atziri-payi imaimanitiri Pablo,
 28 ikaimajiitanaki, ikantzi: “¡Ashininká, Israel-iiti! ¡Pamitakotina! Iriitaki yoka atziri ayitain-tsiri tsika-rika-payi iyomitaa-yitziri atziri imaimanitiri ashininka-payi, ithainka-waitziro Ikantakaantani Moisés, ithainka-waitakiro aajatzi iroka tasorintsi-wanko. Iro watsi-pirotacha ikyaakaakiri tasorintsi-pankoki pasini-satzi atziri kaari ashininkata, ithainka-tasorintsi-waitakiro.” 29 Iro ikantantari, tima iñaakitziri Pablo anta Aapatyaawiniki itsipatari Trófimo poñaachari Efeso-ki, isiyakaan-tajiitzi ikyaakaa-kitziiri tasorintsi-pankoki. 30 Tima sintsiini ipiyojiita-paaka oshiki atziri. Yairika-paakari Pablo, inosika-nakiri intakiroki tasorintsi-pankoki, yasitai-tanakiro. 31 Iroowitaincha iwaitirimi, ari ikamantai-takiri jiwatziiriri iwayiriti wirakocha, ikantai-tziri: “Imaimanita-wakaatyaa atziri.” 32 Ari yapatota-nakiri aajatzi iwayiriti inampina-payi irirori jiwari, isiyana-kityaa ipiyojiitaka atziri. Ikanta iñaawakiri ipokaki, iwashaanta-nakiri ipasawaitaitziri Pablo. 33 Yairika-paakari Pablo, ikantanakiri iwayiriti: “Poosotan-tyaari apiti asirotha.” Isampitanakiri atziri-payi: “¿paitaka yoka? ¿paitama yantakiri?” 34 Iro kantacha tzimatsi kaimaa-siwaita-nainchari, iro kantacha tzimatsi pasini-payi kaari akakotirini ikantawitakari. Ti inkimathatiro ijiwariti owayiri paita awisatsiri. Ityaankakiri iwayiriti yaanakiri Pablo tsika inaapiinta-jiitzi owayiri-payi. 35 Ikanta yoirinka-kaawitari Pablo ijatakairi imaapiintzi owayiri-payi, aikiro isintsitatzi atziri-payi inintzi impasawaitiri, irootaki yanatan-tanakariri owayiri-payi inkini intzikaa-wintiri. 36 Tima aikiro iyaatako-winta-tziiri atziri-payi, ikaimajiitzi, ikantzi: “¡Piwamairiwí!”

Ikinkithata-kota Pablo

37 Iroowitaincha inkyaakaitiri Pablo imaapiintzi owayiri-payi, isampita-nakiri Pablo ijiwariti owayiri-payi, ikantzi: “Kantatsima nonkinkitha-waita-kayimi kapichiini.” Ari ikantanaki jiwari: “¡Tsikama piyotziroka noñaani! 38 ¿Tima awiroka Apitantoni-satzi, awiroka poñaakaan-takarori chapinki maimanitaantsi, kinapain-tsiri otzisi-masiki, pamaki 4000 piwayiriti?” 39 Ikantzi Pablo: “Naaka ishininka Judá-iti, nopoñaaro Tarso-ki saikatsiri anta Cilicia-ki. Otzinkami onatzii nonampi, nonintzi nokinkitha-waita-kayiri noshininka-payi.” 40 Isinitai-takiri Pablo. Katziyanaka pawitsiki, itzinaa-wakotanaka imairitan-tawakyaari ishininka-payi. Okiryaantzii ikantajiitanaka imairijiitanaki. Ari yitanakaro iñaawaitan-tanakiro iñaani, kamiitha ikinkitha-waita-kaanakiri maaroni ishininka-payi Heber-iiti, ikantanakiri:

22 1 “¡Iyikiiti Israel-iitii! ¡Jiwari-payi! Pinkimi nonkantawaki naaka.”
 2 Tima Okiryaantzii ikantajiitanaka imairijiitanaki. Ari yitanakaro Pablo iñaawaitan-tanakiro iñaani, kamiitha ikinkitha-waita-kaanakiri ishininka-payi, ikantanakiri:

³“Pishininka nonatzii naaka. Notzimaki nampitsiki Tarso saikatsiri Cilicia-ki, iro kantacha nokimotataki naaka aka Aapatyaawiniki, iyomitaani nonatzii Gamaliel. Iyomitaa-kinaro noyotako-pirotiro ikantakaantani awaisatzitini. Nokowa-piinta-witaka nosiri-pirotyaari Pawa, pikimijita awirokaiti iroñaaka. ⁴Pairani namina-minatziri awintaa-naariri ipaitai-tziri ‘Awotsi’, nonintzi nowirimi. Tima oshiki nonosika-yitaki sirampari aajatzi kooya, nasita-kota-kaanta-yitakiri. ⁵Iñaayitakina maaroni Impira-tasorintsi-pirori aajatzi Antari-kona-payi. Iriitaki opayitakinari sankinarintsi ipakaan-tziri ashininka Judá-iti anta Ontyaamairiniki. Ipoña nojatanaki namina-mina-yitziri kimisantzinkari-payi, namayitziri aka Aapatyaawiniki, iwasankitaitiri.”

Ikinkithata-kota Pablo ikimisantant-taari

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶“Okanta naniijitzi awotsiki, iroowitaka nariityaa Ontyaamairiniki, tampatzikataki ooryaatsiri, ari imapoka-kinari morikanain-tsiri inkitiki, yoorinta-kota-paakina tsika nokatziyaka. ⁷Ari notyaanaki kipatsiki. Nokimatzii ñaanatanari, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Paitama pimaimanitan-tanari?’ ⁸Ari nosampita-nakiri, nokantziri: “¡Pinkatharí! ¿Tsikama pipaitaka awiroka?” Ari yakaita-nakina, ikantaitana: ‘Naakataki Jesús Kasiyaka-wini-satzi pimaimanitziri.’ ⁹Tima iñaakiri oorintapainchari ikaratzi notsipa-yitakari, itharowa-jiitanaki. Iro kantacha ti inkimajitiro irirori iñaanataitana naaka. ¹⁰Ari nosampita-nakiri, nokantziri: ‘Pinkatharí. ¿paitama pinintziri nantajiri naaka?’ Ari ikantanakina Pinkathari: ‘Pintzinai, pijati nampitsiki Ontyaamairiniki. Ari inkaman-taitimiro paitaa pantiri.’ ¹¹Yakathata-naana ikaratzi notsipatakari iroatzi Ontyaamairiniki, tima mawityaaki ikantakaanakana oorintapaakinari.

¹²Ari isaikiri anta aparoni atziri ipaita Ananías, ipinkathatziri irirori Pawa, imonkaratziro Ikantakaantani Moisés. Pinkatha iwiri maaroni Judá-iti nampitayitarori Ontyaamairiniki. ¹³Pokanaki Ananías iñiina. Ikanta yariita-paaka, ikantapaakina: ‘Iyiki Saulo, pikiryajji.’ Apatha-kiro nokantanaka nokiryajaanji, aminawaita-naana. ¹⁴Aikiro ikantana-kitziina Ananías: ‘Awiroka ikoyajimi Iwawani awaisatzitini. Ikoyitakimi piyomitaan-tairo ininta-kayimiri irirori, tima piñaajiri Saipatzii-totaari tampatzika-sirita-tsiri, pikimakiri iñaanatakimi. ¹⁵Awiroka kinkithata-kajjiirini maaroni atziriki. Pinkamantan-tayitairo okaratzi piñaakiri, okaratzi pikimakiri. ¹⁶Tikatsi pasini piyaawintyaari iroñaaka. Pintzinai, pijati pinkiwaatyaa, pawintaa-jyaari Awinkathariti pinkowa-kotairi impyaakotan-tajyaa-mirori pantayi-witakaro kaari-pirori.’ ”^z

^z 22.16 * Wairontsi

**Ikinkithata-kotziro Pablo ityaankai-tziri
inkinkithata-kairi pasini-satzi atziri**

17“Ikanta nopiyaaro Aapatyaawiniki, nojataki tasorintsi-pankoki namanapaji, ari noñaawyatakari anta. 18Noñaakiri Awinkathariti, ikantakina: ‘Airo pisamanitzi, pisitowi Aapatyaawiniki, tima airo ikimisantai-tzimi pinkinkithata-kowityaana aka.’ 19Nokanta-nakiri naaka: ‘Pinkatharí, iyojiitzi maaroni nojata-piintaki tsika yapatota-piinta-jiita, nominkyaa-kaanta-yitakiri ikaratzi awintaa-naamiri awiroka, oshiki nopasata-kaanta-waitakiri. 20Ikanta iwamaitakiri pairani kinkithata-kotzimiri, Esteban, ari nokaratzi-takari naaka anta, naapatyaakari owamaakiriri, naamaako-winta-kaniri iithaari-payi.’ 21Iro kantacha ikantanakina Pawa: ‘Pijati, tima naaka tyaankimini intaina tsika inampiyitaro pasini-satzi kaari pishinkata.’ ”

Isaiki-motakiri Pablo ijiwariti owayiriiti

22Ikanta ikimawaki atziri-payi, yapiita-nakiro ikaimajiitzi ikantzi: “¡Yoka atziri ti onkamiithati yañai! ¡Pasiryii-yaari!” 23Aikiro isintsitatzii ikaimajiitzi, itika-kota-jiita iithaariki, yooka-wanitziro kipatsi tsika ipiyojiitaka, tima inkisajiita-tyaa. 24Ikanta ijiwari iwayiriti wirakocho, ikantanakiri aparoni iwayiriti: “Paanakiri inthomponta yoka, ampasata-wakiri inkamantan-tajirori opaita iñaawaitakiri iwatsimaan-takariri ishininka-payi.” 25Iro yoosowitai-takari impasatan-taityaariri, isampita-nakiri Pablo pasini ijiwari owayiri, ikantziri: “Isankinata-kotani iwinkathariti Roma-satzi nonatzii naaka. ¿Sinitaantsita-tsuma impasataitina, tikira yaminakoi-tawakinaro paita-rika nokinakaa-sitakari?” 26Ikanta ikimaki ijiwari owayiri, ipiya-sita-nakari ijiwari-piroti irirori, ikantapaakiri: “Nowinkathariti, ¿Piyotakima paita antakiri? Isankinata-kotani inatzii Awinkathari-piroti arokaiti Roma-satziiti.” 27Ikanta ikimawaki ijiwari-piroti owayiri, ipoka-sita-paakiri Pablo, isampita-paakiri: “¿Omapiroma awiroka isankinata-kotani nowinkathariti?” Ikantzi Pablo: “Jii.” 28Ikantzi ijiwari owayiri: “Oshiki nopinako-wintakari naaka nosankinata-kotan-tyaari.” Ikantzi Pablo: “Ti nompina-wintyaa naaka. Isankinata-koitzi-takana owakira notzima-paaki.” 29Ikanta ikimajiitaki oosotawi-kariri Pablo impasawaitiri, yoosiryaa-kota-nakiri, ijapithata-nakiri. Tima antaro itharowanaki ijiwari owayiri oosotakaan-takiriri isankinata-kotani iwinkathariti Roma-satzi.

Yaitanajiri Pablo yapatota-jita-piinta ijiwari Judá-iti

30Okanta okitaitita-manaki, inintzi iyota-jaanti ijiwari owayiri opaita imaimanitan-tariri Judá-iti yoka Pablo. Yapatota-kaantakiri ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari, aajatzi maaroni Antari-konaiti Judá-iti.

Yamaitakiri Pablo yasitako-witai-takari, saikapaaki tsika yapatojiita jiwari-payi.

23 ¹Yaminapaakiri Pablo jiwari-payi apatotain-chari, ikantapaakiri: “¡Noshininká! Naamaako-winta-piintaka naaka airo otzimanta nantzi-motantiri, tima nonkimisanta-piintziri Pawa okaratzi ikantanari.” ²Ikanta Impira-tasorintsi-pirori paitachari Ananías, ipasa-waantita-kaantakiri Pablo. ³Iro kantacha Pablo, ikantanakiri: “¡Taiyawarí! Pikimitakaro okitamaarowita iwantai-tariri kaminkari. Pawa pasatimini awiroka. Saikawitakami aka pamina-kotan-tyaanaro Ikantakaan-taitani, ¿Tima pimpiyathatyaaro awiroka pipasata-kaantakina?” ⁴Ikanta ikaratzi apatotain-chari, ikantanakiri Pablo: “¿Arima pinkantiri pikawiiri Impira-tasorintsi-piroti Pawa?” ⁵Ikantzi Pablo: “Iyikiiti, ti noyowityaa naaka Impira-tasorintsi-pirori inatzii, tima onkantzi Sankinarintsi-pirori: ‘Airo pikawiiri jiwatakaan-tatsiri.’”

⁶Iñaatzii Pablo tzimatsi Judá-iti ikaratakiri apatotain-chari Tampatzika-wiri inayitatzii, iriima pasini-payi Nasitantaniri inatzii, ikantanakiri: “¡Noshininká! Nasitantaniri nonatzii naaka, aajatzi noshininka-payi. Irootaki imishakowintan-taitanari iroñaaka, tima nonkimisantaji naaka aritaki yañaayitaji kamayita-tsiri.” ⁷Ikanta ikimajiiitawaki ikantaki Pablo, iñaana-minthata-wakaanaka Nasitantaniri aajatzi Tampatzika-wiri. ⁸Tima iriitaki Tampatzika-wiri-payi, kanta-piinta-tsiri: “Airo yañaayitaji kamayita-tsiri, ti intzimi Maninkariiti, ti intzimi siritzi.” Iriima Nasitantaniri, ikantajiiitzi irirori ti ari onkantakotya iroka-payi. ⁹Ari ikaima-jiitanaki maaroni. Tzimatsi Yomitaan-taniri Nasitantaniri katziya-yitanain-chari, ikantanaki: “Yoka atziri ti ontzimi ikinakaa-sitani. Aamaa-sityaa iñaana-sirita-tziiri Maninkari, tirika iñaana-sirita-tziiri siritzi.” ¹⁰Aikiro isintsitatzii ikaima-jiitzi. Irootaki itharowan-tanakari ijiwari owayiri-payi iwamaitiri Pablo. Ikaimakaan-tairi iwayiriti yaanajiri inthomponta tsika imaapiinta-jiitzi.

¹¹Okanta otsitinitanaji, iñaakaari Awinkathariti yoka Pablo, ikantairi: “Airo pitharowantari, aritaki pinkinkithata-kotakyaa Roma-ki pikimitaakiro aka Aapatyaawiniki.”

Ikinkitha-sirita-jiita iwaitiri Pablo

¹²Okanta okitaitita-manaki, ikinkitha-waijiitaki pasini Judá-iti, ikantajiiitzi: “Thami amashika-winta-jiitiri Pablo irojatzi awamaan-takyaariri.”^a ¹³Yanaanakiro ikarajiiitzi 40 atziri kamanta-wakain-chari. ¹⁴Iriitaki jatasita-kiriri ijiwari-payi Impira-tasorintsiitaari, aajatzi Antari-kona-payi, ikantapaakiri: “Noninta-jiitaki nomashika-wintiri Pablo

^a 23.12,14,21 amashika-winta-jiitiri = airo awajiita, airo irajiiitzi amiri irojatzi asiryaan-takyaariri.

irojatzi nowamaan-takyaariri. ¹⁵Irootaki nokinkithasiritakari naaka-payi, nonintzi paapatyaa-wakaiyaa awiroka pikaratzi papatota-piinta-jiita, pinkinkitha-waita-kairi ijiwari owayiriiti, pinkantiri: ‘Pamajinari Pablo onkitaitita-manaki naminako-pirotiri ikinakaa-sitakari.’ Tima aamawintaa nonkanta-jiityaa naaka, irojatzi nowan-tawakyaariri tikira yariita-paakyaa aka.”

¹⁶Iro kantacha ikimaki itziniri Pablo ikamanta-wakaa-jiita, jatanaki tsika imaajiitzi owayiri-payi, ikamanta-paakiri Pablo. ¹⁷Ipoña ikaimaki Pablo aparoni ijiwari owayiri, ikantakiri: “Paanakiri yoka awankari anta pijiwa-piroritiki, tzimatsi opaita inkaman-tiriri.” ¹⁸Ikanta ijiwari owayiri yaanakiri itziniri Pablo ijiwa-piroritiki owayiri, ikantapaakiri: “Jiwari, ikowa-kotakina Pablo namakimiri yoka mainari, tzimatsi inintziri inkaman-timiri.” ¹⁹Ikanta jiwari-pirori, yaanakiri mainari intyaatsikaini, isampitakiri: “¿paita pinkaman-tinari?” ²⁰Ikantanaki mainari: “Ikinkitha-siri-jiitaka Judá-iti inkowa-kotimi onkitaitita-manaji paanajiri Pablo tsika yapatota-piinta-jiita Antari-konaiti, ari yaminako-pirotiro ikinakaa-sitani. ²¹Airo pikimisantziri, tima omanajiitaka 40 atziri-payi. Ikantajiitaki: ‘Thami amashika-winta-jiitiri Pablo irojatzi awamaan-takyaariri.’ Aritaki owitsika-jiitaka iroñaaka, iyaawinta-jiitatya tsika pinkanti awiroka.” ²²Ikanta ityaantajiri yoka mainari, ikantawajiri: “Airo pikamantan-tziro iroka-payi.”

Iwawisai-takiri Pablo pinkathariki Félix

²³Ikanta ijiwari owayiri ikaimaki apiti inampina, ikantakiri: “Papatoti 200 piwayiriti, aajatzi 70 owayiri-payi kyaakota-chani, pasini 200 aayitatsini iwisa-minto. Iriitaki jatatsini tsitini-paiti anta Cesarea-ki. ²⁴Impoña paminaki pasini inkyaa-kota-nakyaari Pablo, paamaako-wintyaari kamiitha. Paanakiri pinkathariki Félix.” ²⁵Ari ityaanta-kiniri isankinari pinkathari, iroka ikantziri:

²⁶“Isankinari Claudio Lisias ityaantziniri pinkathari Félix: Oshiki nowithatami. ²⁷Yoka atziri notyaanta-kimiri, yairika-kaanta-witakari Judá-iti aka, iroowitain-chami iwirimi. Ikanta noyotaki isankinata-kotani inatzii awinkathariti Roma-ki, naanaki nowayiriti, nookakaa-wintakiri. ²⁸Nokowaki noyoti paita ikinakaa-sitakari, paita imaimanitan-taitariri, naanakiri yapatota-piinta-jiita irantari-konati-payi. ²⁹Noñaatzii imaimani-winta-sitari ikantakaan-taitani irasi iriroriiti. Ti onkamiithati iwamaitiri, ti onkamiithati aajatzi yasitako-waitaitiri. ³⁰Nokimaki aajatzi inintajiitatzii Judá-iti iwamairi, irootaki notyaankan-tamiriri awiroka. Nokantzi-takari ikaratzi maimani-waitziriri inkaman-timiro paita itzimawintan-tariri yoka.”

³¹Imatakiro owayiri-payi. Yaanakiri tsitini-paiti Pablo nampitsiki ipaitai-tziro Antípatris. ³²Okanta okitaitita-manaki, piyajiitaja owayiri-

payi aniita-sita-nainchari. Iriima ikaratzi kyaakota-nainchari aikiro iyaata-kota-nakitziiri Pablo. ³³Ikanta yariita-kaakari Cesarea-ki, ipapaakiri sankinarintsi pinkatharika, ikantapaakiri: “Pinkatharí, yoka Pablo.” ³⁴Ikanta ithonka-kiro pinkathari iñaanata-wakiro sankinarintsi, isampita-nakiri Pablo, ikantziri: “¿Tsika pipoñaaka?” Ikantzi Pablo: “Nopoñaaro Cilicia-ki.” ³⁵Ikantzi Claudio: “Ari nonkimakimi apaata aririka yariita-paakyaa ikaratzi maimanitzimiri.” Ikantakaantaki yaitanakiri iwinkathari-pankotiki Herodes, ari yaamaako-wintyaariri anta.

Ikinkithata-kotakari Pablo anta Félix

24 ¹Okanta awisanaki 5 kitaitiri, ariitapaaka Cesarea-ki Impirasorintsi-pirori Ananías itsipayitakari Antari-konaiti aajatzi ookaako-wintan-taniri ipaita Tértulo. Yawisa-sita-paakiri pinkathari imaimanitiri Pablo. ²Ikanta yamaita-paakiri Pablo, ñaawaitanaki Tértulo, ikantanakiri Félix: “Paasoonki pinkatharí, tima kamiitha noñaayitakiro nosaiki, oshiki piyota-nita, pantakiniri kamiithata-tsiri noshininka-payi. ³Nowinkatha-pirorití Félix, oshiki ipaasoonkita-piintakimi maaroni noshininka. ⁴Iro kantacha airo osamanitanta, nonintzi pinkimisanta-wakina kapichiini nonkantimiri. ⁵Noñaakiri naaka yoka atziri, owaari-pirotaniri inatzii. Ithonka ikina-kina-yitaki nampitsiki, ti apatziro imaimanitakiri noshininka Judá-iti, irijatzi jiwatakaa-najiriri ikaratzi paitasi-waita-chari ‘Isirita-naariri Kasiyakaa-wini-satzi.’ ⁶Inintaki aajatzi iyaaripirotiromi notasorintsi-pankoti, irootaki nairika-kaanta-kariri, noninta-jiiwitaka namina-kotan-tyaarimi Ikantakaan-taitanari naakaiti. ⁷Iro kantacha ipokapaaki jiwari Lisias, sintsiini ikantapaaka, yaapithata-kinari. ⁸Ikantanakina: ‘Ontzimatyii pijati pinkathariki iwitsikimiro kantain-chari.’ Intsityaa pisampi-pirotiri awiroka ayotantyaarori omapiro-rika nomaimanitan-takariri.”

⁹Irojatzii ikantzi-tajiitakari Judá-iti ikaratzi pokaintsiri.

¹⁰Ari itzinaa-wakotanaka pinkathari iñaawaitan-tyaari Pablo. Ikantanaki Pablo: “Oshiki nokimo-siri-wintakimi, tima awirokatakiki mininani nonkinkithata-kotyaari, tima noyotzi awirokatakiki owitsika-piinta-kiniriri noshininka-payi imaimanita-wakaa.

¹¹Kantatsi pisampita-kowintina awiroka, tima owakira nariitaja Aapatyaawiniki, okaratzi 12 kitaitiri nariitan-taari, nonintawita nopinkathata-pajirimi Pawa. ¹²Tikatsi ñiinani noñaana-minthati, ti nomaimanitiri atziri-payi tasorintsi-pankoki, ari nokantakari pasiniki nampitsi, tikatsi nomaimaniti yapatota-piinta-jiita. ¹³Yokaiti kamanta-kota-kinari iroñaaka aka, tima airo ñiitziro omapirotatya ikanta-kotanari. ¹⁴Ari okantari, nawintaajari naaka ipaitai-tziri ‘Awotsi.’ Irootaki ikantayitziri amishakowintanari noyimisanta-siwaitani onatzii.

Nawintaa-jatyari naaka Pawa ipinkathatziri pairani nowaisatzitini. Nokimisantziro ikantakaantani, aajatzi isankinari-payi Kamantan-tzinkariiti. ¹⁵Ari nosiyari irirori-payi iyaawintari Pawa iwaña-a-yitajiri kamayitain-tsiri, ti apatziro yañaayitaji kamiitha-siriri imatzita-jyaaro maaroni kaari-pirori-payi. ¹⁶Irootaki nokowanta-piintakari airo otzimawaitzi kaari-pirori nantzi-motiriri Pawa, aajatzi atziri-payi. ¹⁷Tima awisaki oshiki osarintsi nokina-kina-waitaki, nopiyaja nonampiki namaji nompasita-pajyaariri noshininka kowityaa-waita-tsiri, nokowawitapaja aajatzi nompomita-pajinirimi Pawa. ¹⁸Irootaki nantziri tasorintsi-pankoki, ari namiitakiro noisi nonki-tiwa-thatan-tajyaari, ti oshiki nonkara-jiiti, tikatsi nomaimaniti anta. Aripaitira iñaapaakina Judá-iti poñaayita-chari Asia-ki. ¹⁹Iriitaki pokatsinimi aka inkinkithata-kotina opaita-rika iñaakota-kinari. ²⁰Ti impokatyii irirori, yokayitaki pokaintsiri iriitaki Antari-konaiti apatowinta-kanari chapinki, intsityaa inkantimi tzimatsi-rika iñaakota-kinari anta nokinakaasi-takari. ²¹Aamaaka iro ikanta-kotanari nokanta-kiriri chapinki yapatowintan-tanari, nokantakiri: ‘Irootaki imishakowintai-tanari nokimisantajiro yañaayitaji kamayita-tsiri.’ ”

²²Tima iyotako-pirotz-tari pinkathari Félix ipaitai-tziri “Awotsi-wiri,” irootaki iwashaantan-tanakariri, ikantanakiri: “Aririka impokaki jiwari Lisias, ari inkamanta-pirota-paakinaro.” ²³Ikantanakiri Félix ijiwari owayiri-payi: “Irojatzira paamawinta-wakyaari Pablo, iro kantacha pisinitiri yariityaari irapatyaani-payi impantyaariri kowityii-motariri.”

²⁴Okanta pasini kitaitiri, ipokaji pinkathari Félix itsipatakaro iina Drusila, oshininka Judá-iti onatzii iroori. Ikaimakaan-tapajiri Pablo inkimiri inkinkithatiniri tsika okanta-kota yawintaajari Jesús, Saipatzii-totaari. ²⁵Iro kantacha yitanakaro Pablo ikinkithata-kiniri tampatzika-siritaantsi, ñaako-siritaantsi, iwasankitaan-taiti apaata. Itharowan-tanakaro Félix, ikantanakiri: “¡Aritapaaki, pijatai! Ari napiitajiro nonkaima-kaantajimi apaata nosaika-siwaityaa-rika.” ²⁶Tima iyaawinta-witatyaaari Félix impinako-wintyaami Pablo, yookakaa-wintan-tajyaariri. Irootaki yapii-yapiitan-tawitarori ikaimakaan-tziri inkinkitha-waita-kairi. ²⁷Awisaki okaratzi apiti osarintsi. Ari okarata-paaki ipinkatha-ritzi Félix. Inintzi yaapatyaa-piintyaari Judá-iti, yasita-kota-kaanta-nakiri Pablo. Yimpoyiitaari pasini pinkathari paitachari Porcio Festo.

Inintaki Pablo iriitaki César mishakowintirini

25 ¹Aritaki pinkathari-wintantaji Festo. Ari maakotanaki mawa tsitiniri, jataki Aapatyaawiniki ipoñaanakaro Cesarea-ki. ²Ikanta ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari aajatzi iriipirori-payi Judá-iti, ikamanta-kota-wakiri Pablo. ³Ikowa-kotakiri Festo intyaantajiri

Pablo Aapatyaawiniki. Ikinkithasiri-jiitaka iwamaakaantiri niyaankithakiniki awotsi. ⁴Iro kantacha ikantanaki Festo: “Yasitakoi-takiri Pablo anta Cesarea-ki, irootzi-mataki nojataji anta. ⁵Intsityaa iyaatanakina pijiwariti, tzimatsi-rika ikinakaa-sitani yoka atziri, aritaki pimishakowintiriri anta.”

⁶Ti osamani-piroti isaikawaita-painti Festo Aapatyaawiniki, piyaja Cesarea-ki. Okanta okitaitita-manaki, isaikaki iwinkathari-mintoki, ikaimakaan-takiri Pablo.^b ⁷Ikanta ikyaapaaki Pablo, ari ipokajiita-paaki Judá-iti poñainchari Aapatyaawiniki, oshiki kaari-pirori ikantako-waita-paakiriri. Iro kantacha ti iniñiro omapiro-rika okaratzi ikantakoi-tziriri. ⁸Ari ikisako-winta-nakari Pablo, ikantanaki: “Tikatsi kaari-pirori nantaki naaka, ti nompuyathayaaro Ikantakaan-taitani, ti noyaaripirotiro tasorintsi-panko, ti nonkawiya-waitiri César ijiwari-piroti Roma-satzi.” ⁹Tima inkowatziri pinkathari Festo yaapatyaa-piintyaari Judá-iti, isampita-nakiri Pablo: “¿Pinintzi pijati Aapatyaawiniki, namina-kotantyaamiri anta?” ¹⁰Ikantanaki Pablo: “Ari okamiithatzi paminako-tinero aka, tima awiroka iwaki César, pijiwari-piroti. Aritaki piyojiitaki tikatsi kaari-pirori nantzi-motiriri noshininka-payi Judá-iti. ¹¹Ari ontzimimi nokinakaa-sitani, kantatsi iwasankitai-tantyaanaro kaamanitaantsi. Iro kantacha tikatsi nonkinakaa-sityaari, ti onkamiithati pintyaankina anta. Nokowatzii iritaki pinkathari César amina-kotinani.” ¹²Ari ikinkitha-waita-kaanakiri Festo inampina-payi. Ikantakiri: “Pikowatzii yamina-kotimi César, aritaki pijataki.”

Yaitanakiri Pablo pinkathariki Agripa

¹³Ikanta pinkathari Agripa aajatzi iina Berenice pokajiitaki Cesarea-ki, iwithatyaari Festo.^c ¹⁴Ikanta isaikawaita-paintzi Cesarea-ki, ikinkitha-waita-kaakiri Festo tsika ikanta-kota Pablo, ikantakiri: “Tzimatsi aka aparoni atziri yookanajiri pinkathari Félix yasitakoi-tziri. ¹⁵Tima nojata-kitzi chapinki Aapatyaawiniki, oshiki ikantako-waita-wakiri ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari aajatzi Antari-konaiti, inintaki naaka tsitoka-kaantirini. ¹⁶Nokanta-nakiri naaka: ‘Iroka namijiitari inampiitiki Roma-satzi: Ontzimatyii yapatojiityaa ikaratzi maimanita-wakaa-chari, inkisako-wintan-tyaari omishakowintaari. Omapiro-rika otzimi ikinakaa-sitani, aritaki onkantaki iwaitiri.’ ¹⁷Irootaki nomatakiri ipokajiitaki mishakowintan-taniri, ti noshintanaki, jatakina nosaika-mintoki, nokaima-kaantakiri yoka atziri. ¹⁸Iro kantacha ti onkanta-pirotyaa ikantako-witapaa-kariri imishakowintziri, ti noñiro onkaaripiroti okaratzi nokinkithasirita-kowita-kariri. ¹⁹Apatziro ikinkithatakiro

^b 25.6 ti osamani-piroti = 8 okaratzi kitaitiri, tirika onkarati 10 kitaitiri isaikawaita-paintzi   ^c 25.13 Agripa = Herodes

ikimisanta-siwaitari, ikinkithata-kotakiri aajatzi Jesús iwamaitakiri, iriitaki ikantziri Pablo añaaaji. ²⁰Ti noyoti naaka tsika nonkantiro kantachari, nosampitakiri Pablo inintzi-rika ijati Aapatyaawiniki yaminakoi-tantyaariri anta. ²¹Iro kantacha ininta-pirotatzii Pablo iriita-jaantaki amina-kotirini awinkathari-piroti, César Augusto. Irootaki nokantan-takari yasitakoi-tawakiri irojatzi nontyaankan-takyaariri anta.” ²²Ikanta Agripa ikantanakiri Festo: “Nonintzi nonkimiri naaka yoka atziri.” Ikantzi Festo: “Aritaki pinkimakiri onkitaitita-manaki.”

²³Okanta okitaitita-manaki, ikyaaki Agripa itsipatakaro Berenice, iina, owaniinka ikantayitaka. Itsipatakari ijiwari owayiri-payi, aajatzi iriipirori-payi atziri saikayita-tsiri anta. Ikantaki Festo yamaitiri Pablo. ²⁴Ari iñaawaitanaki Festo, ikantzi: “Pinkathari Agripa, iriipiroriiti ikaratzi apatotain-chari aka, yokataki yoka atziri. Oshiki imishakowinta-waitakiri Judá-iti Aapatyaawiniki aajatzi aka Cesarea-ki. Ikaima-piinta-jiitzi inintzi iwamaakaanitiri. ²⁵Iro kantacha ti noñii naaka ikaaripirotakari iwamaan-taityaariri. Iriitaki ninta-sitain-chari yamina-kotiri Augusto, irootaki okowa-pirotantari nontyaankiri anta. ²⁶Ti noñii naaka ompaityaa nosankinati-niriri pinkathari-pirori tsika okanta-kota, irootaki namakaan-takariri piñaayitiri awirokaiti, awirokata-jaantakira pinkathari Agripa namakiniri, aririka pithonkakiro pisampi-winthatiri, tzimataiki nosankinatiri. ²⁷Tima ti onkamiithatzi-motina naaka nontyaanki aparoni asita-kotaari, aiorika otzimi tsika osankinata-kotyaa okaratzi ikinakaa-sitakari.”

Ikisako-winta Pablo anta Agripa-ki

26 ¹Ikanta Agripa ikantanakiri Pablo: “Kantatsi piñaawaiti awiroka.” Ari itzinaa-wakotanaka Pablo, ñaawaitanaki, ikantzi: ²“Pinkatharí Agripa, oshiki nokimo-siritaki nonkinkitha-waita-kayimi iroñaaka, nonintzi nonkinkithata-kotiro okaratzi ikantako-waita-kinari Judá-iti. ³Tima piyopirotziro awiroka okaratzi yamitari ashininka-payi Judá-iti añaaawinta-kotiri iroñaaka. Irootaki nokowantari pinkimisanta-wakina nonkantimiri.”

Yañaantari Pablo tikira inkimisanta-jiita

⁴“Iyojiitzi Judá-iti tsika nokanta pairani nomainarita-paaki, ainiro nosaikawita nonampiki, aajatzi nosaiki-moyitan-takariri Aapatyaawini-satzi. ⁵Tima naakata-piintaki Nasitantaniri sintsitani-taniri, nomonkara-yitziro Ikantakaan-taitani. Ininti-rikami noshininka-payi, kantatsi inkinkithata-kotina, tima iyotina tsika nokanta-waita. ⁶Irooma iroñaaka ikantakoi-tataanaro nokinkithata-kota-najiro iyaakoniintaitani ikasiya-kaakiriri Pawa pairani awaisatzitini. ⁷Pinkatharí Agripa, irojatzi noyaako-niintzi-takari naaka, irootaki ikantako-yitanari ashininka-

payi iroñaaka. Irojatzi iyaakotzi-taari ashininka-payi karatatsiri 12 icharinini Israel, inintzi imonkaratairo Pawa ikasiya-kaantakiri. Irootaki iñaasintsitanti ikamaiwintaari Pawa maaroni kitaitiri. ⁸ ¿paitama kaari pikimisantanta awiroka-payi kantatsi iwañaajiri Pawa kamawita-chari?”

Imaimani-witakari Pablo kimisantzin-kariiti

⁹“Nomatzi-tawitakaro naaka pairani noña-sintsi-waita, nosiyakaantzi irootaki nantawairi nomaimanitiri ikaratzi awintaa-naariri Jesús Kasiyakaawini-satzi.^d ¹⁰Irootaki nantakiri Aapatyaawiniki. Iriitaki sinitaki-narori ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari, tima oshiki kimisantzin-kariiti nasita-kota-kaantakiri. Ikanta noñaayitzi iwamaitziri onimotakina naaka.^e ¹¹Oshiki nowasankitaa-piintakiri tsika yapatota-piinta-jiita iwashaantan-tyaarori ikimisantziri. Omapiro nokisaniintakiri irootaki nomaimanitan-tariri, nomatzi-takari saikayita-tsiri pasiniki nampitsi.”

Yapiitziro Pablo ikinkithata-kota ikimisantan-tajari

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹²“Trojatzi nojatan-takari Ontyaamairiniki, iriitaki otyaanka-kinari ijiwari-payi Impira-tasorintsitaari. ¹³Iro kantacha tzimatsi awisain-tsiri niyaanki-thaki awotsi, iwiraaka tampatzika ooryaatsiri, ari noñaaki oorinta-nainchari inkitiki, yanaanakiri isiparyaani ooryaatsiri, yoorinta-kota-paakina nokatziyaka naaka aajatzi ikaratzi tsipata-kanari. ¹⁴Notyaajiitanaki maaroni kipatsiki. Nokimatzi iñaanatai-tanakina iñaaniki noshininka Heber-iiti, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿paitama pimaimanitan-tanari? Awiroka wasankitaa-waita-chari apaniroini, okimiwaitakaro pimpaikatyiyaromi thoyimpi-thowari.’ ¹⁵Ari nakanakiri naaka, nokantziri: ‘¡Pinkathari! ¿Tsikama pipaitaka awiroka?’ Ikantzi Awinkathariti: ‘Naakataki Jesús pimaimanitzi. ¹⁶¡Pinkatziyi! Tzimatsi opaita noñaakan-timiri iroñaaka, tima nonintatzi nompira-tyaami. Ontzimatyii pinkinkithatajiri okaratzi piñiri iroñaaka, aajatzi onkarati nanta-kayimiri apaata. ¹⁷Aritaki piñaakiro nookakaa-wintajimi imaimanitimi pishininka-payi Judá-iti, aritaki nookakaa-wintajimi aajatzi nontyaankimira inampiki pasini-satzi atziri kaari pishininkata. ¹⁸Osiyawaita-jyaaro pikiryaa-kaayita-jirimi. Aritapaaki ikinasi-waitaka otsitini-kitzi, tima yaniiyitaji tsika okitainkatzi. Aritapaaki ipinkatha-waitakiri Mishatan-taniri, Pawa pinkathari-winta-jirini. Aritaki nompyaakotajiri yantayi-witakaro kaari-pirori, nasiyita-jyaari awintaa-jyaanari. Tima irootaki nokasiya-kaakiriri.’”

Ti impiyathata-nakya Pablo iñaakiro iñaakai-takiriri

¹⁹“Pinkathari Agripa, ti nopiyathanaka noñaakiro iñaakai-takinari Inkiti-satzi. ²⁰Nitanakaro nokinkithata-kaanakiri Ontyaamairini-satzi,

^d 26.9 * Wairontsi   ^e 26.10,18 Itasorintsita-kayitani

Aapatyaawini-satzi, nomatanakiri ikaratzi nampiyitarori iipatsitiki Judá-iti, aajatzi nokimitaa-nakiri pasini-satzi ikaratzi kaari ashininkata, nokantayitzi: ‘Pimpiya-sitajiri Pawa, pantayitairo ñaakantaironi piwashaantajiro pantawitakaro kaari-pirori.’²¹ Irootaki kantakaan-tzirori yairika-kaantan-takanari noshininka-payi tasorintsi-pankoki, inintawi-jiitaka iwinami.²² Iro kantacha inisironkatakana Pawa aikiro nojatakaa-tziro nokinkithata-kotziri iroñaaka. Nokinkithata-kayiri maaroni, iriipirori-payi aajatzi kaari iriipiro-yitatsini. Tima ti nontika-paintiro okaratzi isankina-yitakiri pairani Moisés aajatzi Kamantan-tzinkari-payi tsika nokinkithata-piintaki. Tima isankinata-koyitakiro onkarati awisayita-tsini, ikantayitaki:²³ Ontzimatyii inkami Saipatzii-totaari, iro kantacha aririka inkamawitakyaa iriitaki itakaan-tajyaaroni yañaaji. Irootaki inkinkithata-koitan-tyaaniriri awisakotaantsi ashininka-payi, inkinkithai-tainiri aajatzi pasini-satzi kaari ashininkata.”

Inintzi Pablo inkimisanta-kairi Agripa

²⁴Ikanta ithonka-kiro Pablo ikamanta-yitakiri, ari ikaimanaki Festo, ikantzi: “¡Pablo, pisinki-wintatya! Okantakaami pikamaitaro piñaanatziro osankinaritsi-payi.”²⁵ Ikantzi Pablo: “Pinkatharí. Ti nosinki-wintyaa, tima omapirota-tyaa okaratzi nokanta-yitakiri.”²⁶ Iyota-kotziro pinkathari Agripa okaratzi nokaman-takimiri. Noyotzi naaka iyota-kotziro maaroni, tima ti omanako-yityaa.²⁷ Pinkatharí Agripa, ¿tima pinkimisantiro okaratzi isankina-yitakiri Kamantan-tzinkari-payi? Noyotzi naaka pikimisantziro.”²⁸ Ikantzi Agripa: “¿Pisiyakaan-tzima pikantakina kapichiini aritaki pinkimisanta-kaakina, nonkimitan-tajyaariri ‘Saipatzii-totaari-wiri?’ ”²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantawitaka kapichiini-rika nokanta-kimiri, oshiki-rika, onkamintha iriitaki Pawa kantakai-yaaroni pinkimita-kota-jyaanaro nokantaka naaka, ti apatziro awiroka pinkatharí, maaroni pikaratzi pikimayitakina iroñaaka, onkanta-wityaa airo yoosotan-taitamiro awiroka asirotha.”

³⁰Ari ikatziyanaka pinkathari Agripa aajatzi Berenice. Imatzitanakaro pinkathari Festo, aajatzi maaroni ikaratzi itsipatakari.

³¹Jaitjiitanaki intyaatsikaini, ikinkitha-waita-kotziro ikantakiriri Pablo. Ikantanta-wakaa-jiita: “Airo yasitakoi-tzirimi yoka atziri, tima tikatsi inkinakaa-sityaa iwamaitan-tyaariri.”³² Ikantanakiri Agripa pinkathari Festo: “Aritaki apakaajirimi yoka atziri, airo inintakimi irirori yamina-kotiri awinkathari-piroti.”^f

Ityaankai-takiri Pablo otzinkamiki inampi wirakocha-payi

27 ¹Ikanta inintajiitaki intyaankiri Pablo anta Italia-ki, itsipatai-takiri pasini-payi asita-kotaari, ari nojatzi-tyaari aajatzi

^f 26.32 awinkathari-piroti = César

naaka. Iri aanakirini jiwatziriri iwayiriiti pinkathari-pirori Augusto, ipaita Julio. ²Ikanta notita-kota-nakari Adramitio-satzi jatakina Asia-ki. Ari nokarata-nakiri Aristarco poñaachari Tesalónica-ki, nampitsi saikatsiri Macedonia-ki. ³Okanta okitaitita-manaki ariitakana Simaaki. Ari yaripirota-paakari Julio yoka Pablo, isinitakiri yariita-paintyaari yaapatyaani-payi impanta-wakyaariri kowityii-motariri. ⁴Ikanta nawisanakiro Simaa, ari nomonthaakaro antaro tampyaa, ti onkanti namaata-kotanaji, irootaki nokina-kotan-tanakari othampisiki, ipaitai-tziri Chipre. ⁵Noothaki-ryaanakiro inkaari nokinanakiro Cilicia-ki aajatzi Panfilia-ki. Irojatzzi nariitan-takari Mira-ki, nampitsi saikatsiri anta Licia-ki. ⁶Ari iñaapaaki ijiwari owayiriiti pasini notitan-tanjaari opoñaakaro Alejandría-ki ojatiro Italia-ki, ari itijiitanaja. ⁷Oshiki kitaitiri namatsinka-kota namaata-kotzi. Oshiki opomirintsitaka nariitan-takari Gnido-ki. Aikiro omonthaa-kotatyaana tampyaa, irootaki nomontyaa-kotanta-nakari Salmón-ki, nosinampita-nakiro othampisi Creta. ⁸Oshiki opomirintsitaka namaata-kotzi, irojatzzi nariitan-takari nampitsiki ikantai-tziro “Kamiithawochaaki” tsika okaakitapaji nampitsi Lasea.

⁹Tima awisaki oshiki kitaitiri namaata-kotaki, kyaaron-tsitzimatapaji, ari okowiinka-pirotanaki namaata-kotzi. Irootaki iyomitaanta-witakariri Pablo yoka jiwari,^g ¹⁰ikantzi: “Pinkimisanta-wakina, kimitaka akowiinkata-kotatzii amaata-kotzira, aritaki ampyaakiro amaatako-mintotsi, aajatzi waararontsi-payi, aritaki ankamakaan-tayitaki aajatzi.” ¹¹Iro kantacha ti inkimisanti ijiwari owayiri-payi, apatziro ikimisantakiri asitarori amaatako-mintotsi aajatzi antakotzirori. ¹²Tira onkamiithatatyii inkyaarontsita-koti tsika yaatako-witaka, inintajiitaki ijaniintimi Fenice-ki saikatsiri Creta-ki, airo oñaasirin-kantari tampyaa kinayita-tsiri kirinka aajatzi katonko. Ari inintajiitaki iwawisayiro kyaarontsi.

Itampyaata-kotzi inkaariki

¹³Isiyakaantzi ari onkantaki yamaata-koti, tima owakira itapaakaro otampyaatzi kapichiini. Ari namaata-kojiitanaki othapyaaki Creta. ¹⁴Tikira osamanitaki antarota-paaki tampyaa poñaanain-chari kirinkanta, ookanta-paakaro amaatako-mintotsi.^h ¹⁵Onosika-kota-nakina. Tikatsi inkanta-najiro iyamaatako-minto, onosika-kota-nakina tampyaa. ¹⁶Oshiki nopomirintsitakaro pitotsi thatayitain-chari amaatako-minto-tsiki. Nokina-kotanaki othampisi ipaitai-tziri Clauda, ti ontampyaa-piroti anta. ¹⁷Notiyitakiro amaatako-minto-tsiki okaratzi tzimatsiri pitotsi. Tima tharowa nokanta-jiitaka nayiinta-kotyaaro impaniki tsika ojintatzi inkaari, tima yoosoitakiro onampi-naki amaatako-mintotsi airo

^g 27.9 kyaaron-tsitzimatapaji = ithonka-piintai-tziro itziwai-jiita ^h 27.14 tampyaa poñaanain-chari kirinkanta = Euroclidón

okotaanta. Isinita-nakiro onosika-kotina tampyaa.ⁱ ¹⁸Okanta okitaitita-manaki, aikiro otampyaatatzi sintsiini, yitanakaro iwiinka-kaantanaki iwaararo. ¹⁹Okanta pasini kitaitiri, iwiinka-yitanakiro okaratzi yasitakai-tarori amaatako-mintotsi. ²⁰Oshiki kitaitiri awisain-tsiri ti noñaayitajiri ooryaatsiri aajatzi impokiro. Antaroiti nontampyaata-koti ti noyojiiti aririka nawisako-yitaji.

²¹Tima awisaki oshiki kitaitiri ti nowajyaa, ikantanaji Pablo: “Pinkimisanta-wakina, ari okamiithawita pinkimisanta-kinami chapinki irojatzi asaikakimi Creta-ki. Airo añaayitziromi okaratzi awishimota-yitakairi. ²²Iro kantacha airo okantzi-moniintami iroñaaka, tima airo pikamakaan-tawaitzi aparoni, onkanta-witakyaa ompyiyaa iroka amaatako-mintotsi. ²³Tima iñaakakana tsitiniri aparoni maninkari, ityaankani Asitanari Pawa, ompiratanari. ²⁴Ikantakina: ‘Pablo, airo pitharowantaro piñaakiri, ontzimatyii pariityaa iñiimi iwinkathari-piroti Roma-satzi. Aritaki inisironkatakimi Pawa, aritaki piwawisaa-koyitakiri pikaratakiri aka amaatako-minto-tsiki.’^j ²⁵Ari ikantakinari. Pintharowinta-jiityaa, tima nawintaa-sirityaari naaka Pawa, noyotzi aritaki omatakyaa okaratzi ikamanta-kinari Maninkari. ²⁶Iro kantacha ontzimatyii omposa-kotyaa othampisi.”

²⁷Aritaki awisanaki 14 kitaitiri, ariitakana inkaariki omontitakari Adria onosika-kota-kinara tampyaa. Niyaankii-titaki tsitiniri, ari ikaimajiitanaki antakotzirori amaatako-mintotsi isiyakaantzi iro yariitajyaa kipatsiki. ²⁸Imonkara-jiitakiro tsika owira osaankanaatzi, iñaatziiro ti osaankanaa-piroti, ikanta yapiita-nakiro, iñaatzii ojintaata-paaki inkaari.^k ²⁹Antaro notharowa-jiitanaki nomposa-kotyaa, iwiinkaki 4 ayiintironi amaatako-mintotsi othowaki, amanajiitanaki onkitaititan-tyaari sintziini. ³⁰Iro kantacha ikaratzi antakotzirori ikinkithasiri-jiitaka isiyi, intitan-tanakyaaaromi pitotsi thatayitain-chari, yamaminata-nakaro iwiinka-jiitiro ayiintironi othowaki amaatako-mintotsi. ³¹Iro kantacha ikamantakiri Pablo yoka jiwari aajatzi iwayiririti, ikantziri: “Aririka isiyayitaki yokaiti, airo pawisakotai awiroka-payi.” ³²Ari itota-kota-nakiro owayiri-payi pitotsi, iwamaatakiro.

³³Tima irootaintsi onkitaititzi-mati, ikantantaki Pablo: “Aritaki awisaki 14 kitaitiri ayaawinta opaita awisatsini, ti piwayitajyaa. ³⁴Okowa-pirotatya iroñaaka piwayityaa pañaanta-yityaari, tima tikatsi aparoni kamakaan-tatsini.”^l ³⁵Ikanta ithonka-kiro ikantaki Pablo, yaanakiro iratantaitani, ipaasonkitakiri Pawa. Ipitoryaakiro, owanaka. ³⁶Ari

ⁱ 27.17 impaniki tsika ojintatzi inkaari = Sirte   ^j 27.24 iwinkathari-piroti Roma-satzi = César   ^k 27.28 ti osaankanaa-piroti = 20 ashimpa-wako = 36 metro; ojintaata-paaki = 15 ashimpa-wako = 27 metro   ^l 27.34 tikatsi aparoni kamakaan-tatsini = airo opyaakaan-tawaita aparoni kisitsi

ipintha-jiitanaka maaroni, owajiitanaka aajatzi. ³⁷Iroka nokarajiiitzi notijiita 276 atziri. ³⁸Okanta ithonka-kiro iwajiitaka, iwiinka-koyitakiro owaritinsi othomaka-niintan-tyaari tinari.

Otsitsiyaki Amaatako-mintotsi

³⁹Okanta okitaitita-manaki okompitzi-mota-paakari kipatsi antakotzirori amaatako-mintotsi, inaapaakiro oparaiti. Ari inintanaki yaatako-jiiti anta. ⁴⁰Itotako-yitanakiro oosatantari ayiintzirori amaatako-mintotsi, yookanakiro, itzinaa-koyita-najiro antaro manthakintsi, yaayita-najiro iyomaro ikoman-tyaari inkini yaata-koti oparaitiki.^m ⁴¹Iro kantacha ayiinta-paaka othowaki amaatako-mintotsi ojintaatzi inkaari, ti onkanti noshiwata-kotanaji. Tankataitanaki opataki ookanta-pirota-paakaro otamakaani inkaari. ⁴²Ari inintawitanaka owayiri-payi iwanakirimi asita-kotaari-payi, airo isiyanta yamaayitanaki. ⁴³Iro kantacha ijiwari owayiri-payi, inintaki irirori iwawisaa-kotiri Pablo, ti isinitiri iwamaitiri, apatziro ikantanakiri: “Ikaratzi yotzirori yamaatzi, yamaati ijati kipatsiki. ⁴⁴Iriima kaari yotironi yamaati, inpataka-yityaa incha-kotaki yamaayiti.” Ari okanta naatantakari maaroni kipatsiki, tikatsi awishimotinani, awisako-yitaana maaroni.

Isaikaki Pablo othampisiki ipaitai-tziri Malta

28 ¹Okanta nawisako-yitaji maaroni, ari noyojiitzi iroka othampisi opaita Malta. ²Yaakamiithata-wakina maaroni nampitarori anta. Tima omparyaatzii inkani, katsinkaiti okantaka, iwaamataki paamari, ikaimajiitakina. ³Ari ijatanaki Pablo yayi tsitsi, iro ipiyawita-paaka iwapajiro itsima, imitaa-sitakari maranki, yatsikakiri irakoki. ⁴Ikanta inaakiri nampitarori anta iwikan-tapaakari maranki, ikanta-wakaa-jiitanaka: “Yoka atziri owantzinkari inatzii, okantawitaka yawisako-witaka impiinkimi, tizimaita isinitiri yañai pawa wasankitaan-taniri.” ⁵Iro kantacha itikanakiri Pablo paamariki yoka maranki. Tikatsi awishi-motirini. ⁶Ari iyaawinta-jiita ijaaniya-kairi irojatzi inkaman-tanakyaari. Ikanta osamanitaki inaatzii tikatsi awishi-motirini, ikantajiiitzi: “Yoka atziri, pawa inatzii irirori.”

⁷Tzimatsi jiwari nampitarori othampisiki ipaita Publio. Otzimi-motziri okaakiini iwani. Yaakamiitha-yitakina maaroni, yaanakina inampiki. Mawa kitaitiri nosaiki-mowaitakiri. ⁸Ari nokima-kotakiri iriri Publio ikatsinkaaki-waitatzii, isiwaitatya. Ikyaa-sita-nakiri Pablo. Ikanta yamana-kota-paakiri, yantantakari kapichiini irako, apatha-kiro yisita-kotanaji. ⁹Ikanta yisita-kota-kaakiri iriri Publio, pokayita-paaki maaroni

^m 27.40 itzinaa-koyita-najiro antaroiti manthakintsi = irootaki ookantari tampyaa isiyakotan-tyaari otitantarori amaatako-mintotsi

mantsiyari ikaratzi nampitarori anta othampisiki, yisita-kota-kaayitakiri. ¹⁰Ari ipasita-nakairi oshiki opaiyita-rika. Ikanta notitanaja nojatan-tajyaari, ipayita-waana naayita-najiri.

Ariitaka Pablo inampi-piroki wirakocha

¹¹Okanta nosaikaki mawa kasiri anta othampisiki, ari notitanaari pasiniki amaatako-minto-tsiki irotaki owawisaa-kirori anta kyaarontsi. Opoñaaro iroka amaatako-mintotsi Alejandría-ki. Iwitsikai-takiro othowaki isiyakaaro pawaniro “Tsipantsi”.ⁿ ¹²Ari nariijiitaka Siracusa-ki, mawa kitaitiri nosaikanaki anta. ¹³Ipoñaa nawisanaki irojatzi nariitan-takari Regio-ki. Okanta okitaitita-manaki, okamintha otasonka-kotakina tampyaa kinatsiri katonko, irojatzi nariitan-takari Puteoli-ki pasiniki kitaitiri. ¹⁴Tzimatsi kimisantzinkari-payi anta, iriitaki kantawa-kinari nosaika-waitanaki. Irootaki nosaiki-mowaitan-tanakariri okaratzi 7 kitaitiri. Ari nopoña-naari irojatzi nariitan-takari otzinkamiki nampitsi Roma.^o ¹⁵Ikanta ikima-kota-jiitakina kimisantzinkari-payi nampitarori anta, imonthaa-wakana awotsiki ipaitai-tziro “Apio” tsika iyompari-jiita-piinta. Okanta anta Mawapankoniki, ari iyaawinta-kinari pasini kimisantzinkari-payi. Ikanta iñaayita-paakiri Pablo, ipaasoonkita-nakiri Pawa, tharowinta-siri ikantanaka. ¹⁶Ari nariita-paaka Roma-ki. Ikanta ijiwari owayiri-payi iwawisaa-paakiniri asita-kotaari-payi pasini jiwari. Iriima Pablo inintaki isaikawaita-paaki tsika-rika inintziro irirori, aponi owayiri aamakowintariri.

Ikinkithata-kaantzi Pablo inampiki wirakocha

¹⁷Okanta awisanaki mawa kitaitiri nariita-paaka, yapatota-paakiri Pablo iriipirori-payi Judá-iti nampitarori Roma-ki. Ikantakiri: “¡Ashininká! Pairanitaki yaakaan-tawaitakina ashininka-payi Aapatyaawiniki, ipoña iwawisaakina ijiwariki wirakocha. Irootaki yantakiri, okantawitaka tikatsi nantzimo-wityaariri, ti nonthain-kawityaaro okaratzi yamiyitari pairani awaisatzitini. ¹⁸Oshiki isampiwitakari ijiwariti wirakocha anta, ti inii nonkinakaa-sityaari iwamaitan-tyaanari, inintawitaka yapakaa-kaanta-jinami. ¹⁹Iro kantacha ti inintajiiti ashininka-payi Judá-iti, irootaki nonintan-takari iriita-jaantaki amina-kotinani iwinkathari-piroti wirakocha, okantawitaka tikatsi ashininka nomishakowinti naaka.^p ²⁰Irootaki napatotan-tamiri nonkamantimi awirokaiti, piñaakina yoosotan-taitanaro asirotha okantakaan-tziro ayaakoniintani maaroni arokaiti Israel-iiti.” ²¹Ari ikantajiitanaki irirori: “Ti noñii isankinata-kotimi poñaayita-chari

ⁿ 28.11 Tsipantsi = Cástor aajatzi Pólux   ^o 28.14,15 kimisantzinkari-payi = iyikiiti

^p 28.19 iwinkathari-piroti wirakocha = iwinkathari-piroti Roma-satzi = César

inampiitiki ashininka Judá-iti. Ti nonkima-kotimi aajatzi yariiyita ashininka-payi aka. ²²Apatziro nokima-kotziri kimisanta-waita-sita-chari. Nonintzi nonkimimi tsika pikanta-jiitzi awiroka.”

²³Ari ikinkithasiri-jiitaka yapatotyaa pasini kitaitiri. Tima oshiki atziri apato-winta-jiitakari Pablo tsika imaapiintzi. Ikinkithata-kiniri tsika ikanta Pawa ipinkathari-wintantaji, iñaakayitakiri tsika isankinata-koitzi-takari Jesús, yitanakaro isankinariki Moisés irojatzí okaratzí isankina-yitakiri Kamantan-tzinkari-payi. Yaakowintakaro okitaityaa-manaki irojatzí tsitinii-tiini. ²⁴Tzimatsi kimisanta-nakiriri Pablo, iriima pasini-payi ti inkimisanti. ²⁵Ti yaapatyaa-wakai-yityaa, irojatzí ipiyayitan-tanakari. Iro kantacha iwiraanta-waari Pablo ikantawajiri: “Omapirotatya ikantai-takiriri pairani awaisatzitini. Tima Tasorinkantsi ñaawaita-kaakiriri Kamantan-tzinkari Isaías, ikantaki:

²⁶ Pijati, pinkamantiri atziri-payi, pinkantiri:

Pinkima-jiiwitakyaa, airotzimaita pikimatha-jiita-wakiro.

Paminajii-wityaa, airotzimaita piñaajiitziro.

²⁷ Tima kisosiri ikantajiitaka yokaiti.

Atsikimpitya inajitaki.

Mawityaaki inajitaki aajatzi.

Irootaki airo yokichaa-tanta,

Airo ikimi,

Airo ikimatha-tantaro,

Tima airo ikimisantai, airo nowawisaa-kotajiri.

²⁸ Piyojiitaki awirokaiti, aritaki iwawisaa-koyitairi Pawa kaari ashininkata. Aritaki inkimisanta-yitaji iriroriiti.” ²⁹Ikanta ithonka-kiro Pablo iroka ñaantsi, jaitjiitanaki Judá-iti, oshiki iñaana-winthata-wakaanaka.

³⁰ Ari isaikapajiri Pablo okaratzí apiti osarintsi anta pankotsiki ipinatzi. Tima ari yaakamiithata-piintakiri ikaratzí ariiyitariri. ³¹ Ari ikinkithatakaa-piintakiri tsika ikanta ipinkathari-wintantaji Pawa, ikinkithata-kota-kiniri aajatzi Awinkathariti Jesús, Saipatzii-totaari. Tikatsi tzika-tzika-waitirini ikinkithata-kaantzi.